

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 13. MAJA 1982

ŠTEVILKA: 18 • LETO: XXXI

Nas kovinar, svobodno glasilo delavcev TOZD, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Jozeta Vaj. — Naslov: Uredništvo Železarnja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Opreščen prometnega danka po pristojnem mnenju štev.: 42/1172.

DAN VARNOSTI – DAN DRUŽBENO SAMOZAŠČITNEGA SISTEMA

Danes, 13. maja, mineva 38 let, odkar je bila z odlokom vrhovnega komandanta tovariša Tita ustanovljena enotna varnostna služba za vso Jugoslavijo – oddelek za zaščito naroda – OZN –, ki je prevzel bogate izkušnje zaščitnega in samozaščitnega delovanja komunistov in naprednih delavcev v letih krvave diktature in stroge ilegale med obema vojnima, kakor tudi v narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji. Ta dan zato vsako leto obeležujemo kot DAN VARNOSTI ne samo poklicni delavci v varnostnih službah, temveč vsi delovni ljudje in občani kot nosilci družbene samozaščite.

Čeprav je bila varnostna dejavnost zaradi specifičnih razvojnih pogojev določeno obdobje zaupana poklicnim delavcem v varnostnih službah, se je že takrat večkrat pokazalo,

da se njena učinkovitost lahko močno okrepi s sodelovanjem in vključevanjem delovnih ljudi in občanov v varnostno in samozaščitno dejavnost. To je bilo še izredno po-

membno v pogledu varstva in zaščite pridobitev naše narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije, kar je bilo še v posebnem interesu delavskega razreda, ki se je za te pridobitve desetletja boril in zanje tudi največ žrtvoval. Zato je povsem razumljivo, da se je z razvojem socialističnega samoupravljanja vedno bolj prebujala potreba po podružbljanju varnosti in družbene samozaščite, še posebno, ker smo imeli tako znotraj kot zunaj naših meja še veliko nasprotnikov in sovražnikov socialističnega samoupravljanja Jugoslavije, ki so sicer v primerjavi z leti nazaj danes močno oslabiljeni, vendar še vedno delujoči in v delovanju proti našemu socialističnemu sistemu bolj prefinjeni.

Seveda proces podružbljanja varnosti in zaščite zaradi etastičnih in birokratskih zavor ni vedno potekal v smislu politične akcije, predvsem pa opredelitev zveze komunistov in tovariša Tita, ki sta stalno poudarjala, da družbeno samozaščito moramo graditi kot sestavni del družbene sistema socialističnega samo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sodelavec žičar (Foto I. Kučina)

PRIDOBITVE NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA IN NAŠ ČAS

Nek predavatelj je na jugoslovanskem posvetovanju o socialistični vzgoji, temelječi na pridobitvah narodnoosvobodilnega boja, ko je obravnaval številne pridobitve našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, med drugim postavil vprašanje: »Kako bi tudi danes, v današnjih razmerah dejansko uveljavili avtoriteto dela, sposobnosti, morale, znanja in ne avtoritete naslova, hierarhije, povzpeta potrošniškega prestiža, avtoritete, ki se opira na razne papirne bergle, in ne na človeške kvalitete. Kako bi lahko tudi danes rasli človeški veliki, ljudje iz enega kosa?«

Pri tem je seveda predavatelj izhajal iz ene od velikih pridobitev narodnoosvobodilnega boja, ki je pomenil uveljavljanje dejanskih človeških avtoritet po slovitom Njegoševem reku: in trpljenju spoznaš junaka. In ta naš narodnoosvobodilni boj je resnično uveljavil realne človeške avtoritete ne glede na čine, naslove, hierarhije, izobrazbo, starost, poreklo in podobno. V narodnoosvobodilnem boju ni mogla vladati poprečnost, ki jo danes na vsakem koraku in v vseh okoljih hudo občutimo in katere se lahko dobro skriva tudi za kolektivnim odločanjem. Ta današnja poprečnost pa se močno povezuje tudi z naraščajočo neodgovornostjo v družbi.

Take realne človeške avtoritete so se uveljavljale tudi v revolucionarnem delavskem gibanju, pa po osvoboditvi pri obnovi in izgradnji naše domovine. Ljudje, ki so si v krvavi diktaturi, v razmerah narodnoosvobodilnega boja in v obdobju odpovedovanja in garanja pridobili ugled med ljudmi, ga niso nikdar izgubili. Taki ljudje so med ljudstvom postali tudi veliki, ker so s svojim junaštvom, žrtvovanjem, delom, sposobnostmi, moralo, znanjem uresničevali težnje in cilje našega delavskega razreda in vseh delovnih ljudi in občanov. Zato so ljudem tudi postali zgled, kateremu so sledili, ga posnemali, pa celo prekašali.

Predvsem v zadnjem času pa je te neprecenljive pridobitve narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije preraslo neko poprečje, v katerem se skrivajo tudi kili birokratizma, za katerega so bistvene lastnosti karizem, stremušvo in pehanje za privilegiji. V tem moramo iskati tudi vzroke za močno prisotnost neodgovornosti v naši družbi, s čimer pa se povezuje tudi naša premajhna učinkovitost pri uresničevanju politike ekonomske in družbene stabilnosti, ustave in zakona o združenem delu.

Človeškim vrlinam je tovariš Tito vedno z besedami in zgledom dajal veliko pozornost, predvsem pa liku komunista, o čemer je na desetem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije leta 1974 dejal: »Tudi danes moramo zastaviti vprašanje: kakšne vrline morajo imeti komunisti? Predvsem morajo prednjačiti v boju za socialistično samoupravljanje. Razumeti morajo okoliščine, bistvo in resnične tokove naših revolucionarnih gibanj. Hkrati pomeni to negovanje osebnih lastnosti, ki so vedno odlikovale komuniste, to pa so skromnost, požrtvovalnost, nesebičnost, zavzemanje za zmago vsega tistega, kar je napredno in humano. Komunisti morajo biti tudi samokritični in načelno sodelovati v boju mnenj. Svoje besede morajo potrjevati z dejanji. Zame ni komunist tisti, ki se v besedah strinja s sklepi, dela pa ravno nasprotno.«

V besedah tovariša Tita je velik del odgovora na v uvodu zastavljeno vprašanje, drugi del pa moramo iskati v celovitem vzgojnoizobraževalnem procesu od vzgojnoizobraževalnih organizacij, družine in okolja, pri čemer predvsem mislimo na družbenopolitične in družbene organizacije in društva. Ne samo naloga, temveč tudi družbena odgovornost vseh teh dejavnikov je, da v današnjih razmerah dejansko uveljavimo avtoriteto dela, sposobnosti, morale in znanja, da bodo tudi danes rasli človeški veliki, celovite človeške osebnosti.

Vse to sicer zelo radi proklamiramo ali se zadovoljujemo z odkrivanjem pomnikov in prirejanjem raznih spominskih pohodov, povezanih z našo revolucijo, v kateri so rasli človeški veliki, celovite človeške osebnosti. Pri tem pa največkrat pozablamo, da je naša revolucija zmagala in jo kontinuirano nadaljujemo ravno zaradi takih velikanov. Da so bile moralno-etične vrline teh človeških velikanov v narodnoosvobodilnem boju močnejše od številčne in tehnične premoči okupatorjev in njihovih pomagačev in močnejše od povojne vsesplošne gospodarske blokade Jugoslavije in drugih težav, ki so nas pestile. Da bi s takimi moralno-etičnimi kvalitetai tudi danes uspešneje premagovali naše sedanje težave, pa tudi močno prisotne pojave malomeščanske psihologije potrošniške družbe, ki odtuja in dehumanizira človeka.

PROIZVODNJA V APRILU PRECEJ POD PLANOM

Zaradi glavnega remonta plavža št. 1, ki je ponovno pričel obratovati 17. aprila, so bile v prvi polovici meseca še velike težave pri delu v TOZD Jeklarna zaradi pomanjkanja jeklenega odpadka in grodlja. Problemi so bili tako s količino izdelanega surovega jekla kakor tudi z izpolnjevanjem programiranega kvalitativnega asortimenta.

Razen tega smo v aprilu prejeli iz tujih virov samo 891 ton polizdelkov, kar je v zadnjih letih daleč najmanjša mesečna količina. Ker pa je

bila valjarna debele pločevine v drugi polovici meseca v glavnem letnem remontu in so bile potrebe po vložku

(Nadaljevanje na 6. strani)

SAMOUPRAVLJANJE IN DRUŽBENOPOLITIČNO ORGANIZIRANJE V ŽELEZARNI

Danes začnjava objavljati poročila o raziskavi »Samoupravljanje in družbenopolitično organiziranje v železarni Jesenice«, ki sva jo s pomočjo ankete izvedla kot absolventa sociologije in politologije, sicer pa štipendista železarne Jesenice.

Pobudo za raziskavo in anketo je dal center za proučevanje samoupravljanja in informiranja (CPSI), ki na ta način vsaj delno izpolnjuje in upravičuje svoj naziv proučevalca samoupravljanja. Seveda pa spremljanje in raziskovanje samoupravljanja ni stvar enkratne raziskave. Le stalno in sistematično proučevanje samoupravljanja omogoča, da imajo take in podobne raziskave svojo praktično vrednost pri izgra-

jevanju, izpolnjevanju, spreminjanju, predvsem pa uresničevanju samoupravljanja.

Pri raziskavi sva izhajala iz dejstva, da samoupravljanje ni spontan oziroma samodejen proces, ki bi rasel iz samega sebe. Nasprotno, samoupravljanje je v temelju usmerjen proces. Sedanje težave pri uveljavljanju samoupravljanja (tako v delovnih organizacijah kot tudi širše, npr. na medrepubliški ravni),

INOVACIJSKA DEJAVNOST V APRILU

V preteklem mesecu so odbori za gospodarstvo v TOZD na sedmih sejah obravnavali trinaest v proizvodnjo uvedenih tehničnih izboljšav oziroma koristnih predlogov ter vse tudi pozitivno ocenili in odobrili posebna nadomestila. Skupni prihranek oziroma koristi znašajo 22.116.367,00 din, zato je 37 novatorjev prejelo 293.925,00 din posebnih nadomestil ali 1,33 % od ugotovljenih koristi.

TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE

Avtorju Marku Obrstarju iz TOZD Hladna valjarna Jesenice je bilo odobreno tretje posebno nadomestilo za uvedbo novega načina čiščenja valjnic v konti peči. Valjnice se pri obratovanju onesnažujejo zaradi vpliva plina, temperature in pločevine, ki se po njih premika. Onesnaženje valjnic se kaže na ta način, da se na površini valjnic nabirajo oksidni sestavki, ostanki olja, emulzije in druge

nečistoče v obliki bradavic, ki na ogretem materialu puščajo odtiske. Pri starem načinu čiščenja valjnic so morali peč odklopiti, odpreti in nato ročno s smirkovo kolutjo očistiti valjnice. Po novem načinu se na dinamno trakove navari pokrom trakove, ko le-ti pridejo skozi peč, pa se jih odreže. Pri vstopu v peč se trakove zatakne tako, da se v peči valjnice sučejo in drsijo po mirujočem traku, trak pa se občasno pomika naprej.

(Nadaljevanje na 3. strani)

OSEBNI DOHODEK V APRILU SKORAJ NA NIVOJU PREJŠNJEGA MESECA

Proizvodni rezultati v mesecu aprilu so bili obremenjeni z nadpovprečnim obsegom remontov. Proizvodnja je zaradi tega precej nižja kot v marcu, pestile so nas znane težave s pomanjkanjem surovin, mazuta, zaradi česar je martinarna nekaj časa obratovala celo s tremi pečmi namesto s petimi. Pridružile so se še redukcije električne energije in zato smo pri skupni proizvodnji dosegli le 112.933,5 ton ali v odnosu na družbeni načrt 91,4 % proizvodnje.

TOZD Plavž je v mesecu aprilu izdelala 10.301,2 tone surovega grodlja in s tem presegla mesečni družbeni načrt za tri odstotke. V TOZD Jeklarna so zaradi že omenjenih težav izdelali le 36.838 ton surovega jekla in zaostali za družbenim načrtom za 12,4 %. Odstotek nadur v efektivnih urah se je v nekaterih TOZD precej povečal z namenom, da bi čas zastojev zaradi remontov čimbolj skrajšali. Še vedno ima TOZD-Livarna najvišji odstotek nadur v efektivnih urah, in sicer 15,80 %, sledi ji TOZD Remontne delavnice s 14,09 %, nato TOZD Valjarna debele pločevine s 10,68 % (remont), najnižji odstotek nadur v

efektivnih urah pa ima TOZD Valjarna žice 0,03 %, plačanih je bilo le osem nadur.

Število ur na zaposlenega v poprečju se v tekočem mesecu ni bistveno znižalo, samo za 1,0 uro, največ ur na zaposlenega izkazuje TOZD Remontne delavnice 211,1 ure, na drugem mestu je TOZD Livarna s 210,6 urami na zaposlenega, na tretjem mestu je TOZD Vzdrževanje s 200,1 urami na zaposlenega, najmanjše število ur na zaposlenega pa izkazuje TOZD Valjarna žice 179,2 ure.

Glede na precej slabše rezultate v mesecu aprilu se osebni dohodek v

(Nadaljevanje na 7. strani)

V MAJU ZAČETEK BOLJŠI

Po podatkih statistične službe sektorja za ekonomsko smo v prvih desetih dneh maja dosegli 31.893,5 tone skupne proizvodnje, kar je v odnosu na družbeni načrt 25,4 %, v odnosu na operativni program pa 26,1 %. Za prodajo smo ta čas izdelali le 6.555,2 tone ali 19,5 % družbenega načrta oziroma 20,1 % mesečnega operativnega programa.

Izredno dobro so delali delavci v TOZD Plavž, kjer so v desetih dneh naredili 5.189 ton grodlja ali 38,4 % družbenega načrta, ki je enak operativnemu programu. V TOZD Jeklarna so ta čas delavci izdelali 12.546 ton surovega jekla, kar je v odnosu na mesečni družbeni načrt, ki je enak operativnemu programu, 29,2 %. Pri tem moramo pripomniti, da so martinari šele v drugi polovici preteklega tedna ponovno začeli obratovati s petimi SM pečmi. Če ne bo posebnih težav in bodo do konca meseca obratovali s petimi SM pečmi, bodo mesečne obveze tudi izpolnili in verjetno celo ublažili izpad v mesecu aprilu zaradi znanih težav.

Naj omenimo, da bi pri enakomerni dnevni porazdelitvi mesečnega načrta oziroma operativnega programa realizacija po desetih dneh morala znašati 32,3 %.

(Nadaljevanje na 8. strani)

DAN VARNOSTI – DAN DRUŽBENO SAMOZAŠČITNEGA SISTEMA

(Nadaljevanje s 1. strani)

upravljanja, kot sestavni del idejno-politične, samoupravne in delovne aktivnosti.

Po letu 1974, ko je bila družbena samozaščita zelo konkretno opredeljena v ustavi, kot pravica in dolžnost občanov, organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, družbeno-političnih in drugih družbenih organizacij, društev ter družbenopolitičnih skupnosti, in ko je to vprašanje zelo konkretno opredelil tudi deseti kongres Zveze komunistov Jugoslavije, se je začelo širše gibanje in aktivnosti za podružljanje družbene samozaščite.

Naj ob tem poudarimo, da ustava SR Slovenije pod družbeno samozaščito opredeljuje: »varstvo neodvisnosti in nedotakljivosti države, ustavne ureditve, enotnosti in en-

kopravnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, samoupravnih pravic človeka in občana v združenem delu in na drugih področjih ter drugih pravic in svoboščin človeka in občana, družbene lastnine in premoženja ter zagotavljanje osebne in premoženjske varnosti občanov in nadaljnega družbenega razvoja.«

Čeprav smo v pogledu podružljanja družbene samozaščite dosegli lep napredek, pa vendar ne bi mogli trditi, da vsi subjekti, ki jih zavezuje naša ustava, že v celoti delujejo samozaščitno v pogledu naše splošne varnosti in zaščite z ustavo, zakonom o združenem delu in drugimi sistemskimi zakoni opredeljenih dolžnosti in pravic.

Pri tem pa vsekakor moramo objektivno priznati, da so na našem območju tudi zavestne socialistične sile premalo delovale med delovnimi

ljudmi in občani, da bi pri širokih množicah oblikovali zavest o varovanju temeljnih vrednot socialističnega družbenega sistema – pridobitev naše revolucije, seznanjali z vsebino, oblikami in metodami sovražnega delovanja in podobno, skratka pri razvijanju varnostne kulture.

Zato naj bi bil v bistvu DAN VARNOSTI vsakoletna spodbuda in obveza, da vsi subjekti kritično ocenijo svojo aktivnost in napredek v pogledu uresničevanja družbene samozaščite in podružljanja le-te in na osnovi tega sprejmejo konkretne akcijske programe za nadaljnje delovanje pri podružljanju družbene samozaščite, oblikovanju samozaščitne zavesti in višje varnostne kulture delovnih ljudi in občanov.

Pri tem pa naj izhajajo tudi iz sporočila devetega kongresa Zveze komunistov Slovenije, ki je v svoji resoluciji med drugim poudaril: »Obrambno in samozaščitno pripravljenost bomo najboljše in najuspešnejše utrjevali z nadaljnjim gospodarskim in družbenim razvojem, z razvojem socialistične demokracije, s krepitvijo samoupravne vloge delovnega človeka ter z usposabljanjem delovnih ljudi in občanov za opravljanje nalog splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki mora biti stalna skrb vseh nosilcev obrambnih priprav...«

Železarski globus

ŠVEDSKA

Zahodnonemške in nizozemske železarne so naročile pri švedski rudarski družbi 500.000 ton nove vrste peletov železove rude, imenovane olivin-peleti. Ti peleti, ki jih je LKAB na novo razvila, vsebujejo namesto kremenjaka mineral olivin, ki poveča vsebnost magnezija in s tem tudi izboljša njihove lastnosti pri visoki temperaturi, kar omogoča prihranek pri porabi energije. Če bodo železarne s posameznimi pošiljkami teh peletov zadovoljne, potem bo LKAB prenehala izdelovati pelete z dodatkom kremenjaka in bo prešla popolnoma na olivin pelete.

Rk

ŠE TEDEN DNI DO ŠESTEGA DELOVNEGA TEKMOVANJA KOVINARJEV

Čeprav je rok za prijave že potekel, se še vedno prijavljajo posamezniki in skupine kovinarjev za delovno tekmovanje, ki prične s praktičnim delom v ponedeljek, 17. maja. Prijavilo se je tudi devet kovinarjev iz tovarne Veriga Lesce, iz občine Jesenice pa še trije kovinarji iz Kovinske opreme Mojstrana. Konkurenca bo huda, kvaliteta dela bo večja, to pa je tudi eden pomembnih ciljev tekmovanja.

Tekmovalni odbor je določil naslednje nagrade za najboljše tekmovalce:

1. nagrada: veliki komplet ključavničarskega orodja;
2. nagrada: mali komplet ključavničarskega orodja;
3. nagrada: snežne verige;
4. nagrada: specialne klešče za rezanje pločevine;
5. nagrada: klešče kombinirke;
6. nagrada: meter.

V tekmovalni panogi, kjer bo manj kot šest tekmovalcev, prva nagrada ne bo podeljena.

Poleg starih, preizkušenih kovinarjev, želimo k tekmovanju pritegniti tudi mlade delavce, zato je organizacija zveze socialistične mladine v Železnari predvidela še posebno priznanja za najboljše tri mladince v posamezni panogi.

Tekmovalni odbor je odločil, da bodo strojni delavci preizkušali znanje na izdelku iz redne proizvodnje, varilci pa na izdelku, ki je predpisan za republiko tekmovanje.

Za tekmovalni odbor: NM

Lanskoletni najboljši

PREDSTAVLJAMO VAM PREDSEDNIKE SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Vzdrževanje se je do sedaj sestal trikrat. »Že na konstituantni seji smo se dogovorili, da se bomo sestajali enkrat v treh mesecih in tega se tudi držimo. Dogovorili smo se tudi, da bomo, če bo to potrebno, sklicevali tudi izredne seje, vendar jih do sedaj še nismo,« je povedal JANKO LOVŠE – predsednik odbora samoupravne delavske kontrole v TOZD Vzdrževanje.

»Delamo po programu, ki smo ga sprejeli že na konstituantni seji. Tako dnevni red vsake seje obsega analize tromesečnega poročila, nadurnega in pogodbenega dela, obravnavamo pa tudi disciplinske prestopke, porabo finančnih sredstev, ki so pod družbeno kontrolo, inventurne elaborate ter redno problematiko po posameznih področjih vzdrževanja.«

Odbor samoupravne delavske kontrole v tej temeljni organizaciji je formiran tako, da je vanj vključen po en predstavnik vsakega od sedmih področij vzdrževanja. Člani odbora se, kot je povedal Janko, sestankov redno udeležujejo, tako da nimajo težav s sklepčnostjo, čeprav delajo v turnusu. Povedal je tudi, da je iniciator njihovega dela vodja temeljne organizacije. Pobude za delo odbora daje tudi sam kot predsednik, ostali člani odbora pa ne. Prav tako se tudi sodelavci ne obračajo na njih. »Delo odborov samoupravne delavske kontrole še ni povsem zaživelo, čeprav smo že sredi druge mandatne dobe in čeprav člani odborov dobro poznajo svoje dolžnosti. Ljudje se premalo seznanjeni s pristojnostjo odborov, tako da nas s problemi v obratu ne seznanjajo. Za delavski svet, na primer, ljudje dobro vedo, kakšne so njegove pristojnosti in kaj dela, kar pa za odbore samoupravne delavske kontrole ne bi mogli trditi.«

Ker se nam zdi ta trditev še kako resnična in ker so bili podobnega mnenja tudi predsedniki odborov v nekaterih drugih temeljnih organizacijah, s katerimi smo se doslej pogovarjali, navajamo 21. člen iz pravilnika o organiziranju in delu samoupravne delavske kontrole v TOZD, ki govori o področjih delovanja odborov samoupravne delavske kontrole.

21. člen

Odbor samoupravne delavske kontrole deluje na vseh področjih poslovanja in samoupravljanja v temeljni organizaciji zlasti pa nadzira:

- izvajanje statuta temeljne organizacije, samoupravnega sporazuma o osnovah plana in drugih samoupravnih splošnih aktov,
- sprejemanje, spreminjanje oziroma dopolnjevanje samoupravnih aktov, pravilnost postopka, opozarja na nepravilnosti, kršenja zakonitosti in načela javnosti in demokracije. V zvezi s tem opozarja na morebitne samovolje posameznih organov samoupravljanja, vodilnih in drugih odgovornih posameznikov delavcev,
- izvajanje družbenih dogovorov,
- doslednost izvajanja sklepov sprejetih na zboru delavcev in na sejah samoupravnih organov, opozarja na odstopanje pristojne samoupravne organe, vodje temeljne organizacije, vodilne in druge odgovorne delavce,
- uveljavljanje samoupravnih pravic in dolžnosti delavcev, opozarja na nepravilne odločitve v postopku za varstvo pravic delavca iz medsebojnih razmerij pri delu,
- doslednost izvajanja nalog, v zvezi z varstvom pri delu tako v pogledu zaščite delovnih naprav kot uporabe osebnih zaščitnih sredstev,
- izvajanje načela delitve po delu pri razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodek,
- morebitne nepravilnosti pri obračunu in izplačilu osebnih dohodkov,
- skladnost aktov in sklepov s samoupravnimi pravicami, dolžnostmi in interesi delavcev,
- izpolnjevanje delovnih samoupravnih dolžnosti delavcev ter organov in služb ali se odgovorno ter družbeno in ekonomsko smotno uporabljajo družbena sredstva in razpolaga z njimi,
- morebitne pojave privatizacije družbene lastnine, razpisništvo, malomarnost pri delu in podobno,
- negativne pojave v medsebojnih razmerjih pri delu, predvsem odgovornih delavcev in služb oziroma pristojnih organov samoupravljanja do vprašanih, predlogov, pobud in zahtev samoupravnih delovnih skupin in posameznikov delavcev,
- poslovanje temeljne organizacije, izvrševanje proizvodnih nalog, odnos do delovnih naprav,
- pravilnost in upravičenost porabe sredstev za odobrene investicije, predvsem vzroke za prekoračenje rokov in sredstev,
- smotno porabo sredstev, predvsem če se uporabljajo v dogovorjene namene,
- smotno porabo družbenih sredstev, delitev in porabo sklada skupne porabe,
- izvajanje stanovanjske politike, opozarja na morebitne nepravilnosti pri delitvi stanovanj in odobrenih posojil,
- upravičenost koriščenja zasebnih motornih vozil za službene namene,
- racionalnost službenih potovanj doma in v tujini,
- porabo sredstev za reprezentanco, reklamo in propagando,

- opravljanje nalog s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite, katere natančneje opredeljuje samoupravni sporazum o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti,
- obveščanje delavcev o vprašanih, ki so pomembna za odločanje in nadzorstvo v temeljni organizaciji ter uresničevanje drugih samoupravnih pravic, dolžnosti in interesov delavcev in
- druge zadeve, za katere je mnenja, da je to potrebno.

Vzdrževanje je specifična temeljna organizacija in pri njihovem delu je nadurno delo neizogibno. V času remontov in večjih okvar na strojih in napravah v obratih je treba zaviti roke in delo opraviti v čim krajšem možnem času, da proizvodnja lahko spet normalno teče. Zmanjšanje in kontroli nadurnega dela odbor posveča veliko pozornosti, tako da so že opazni rezultati teh prizadevanj. »Pri ukrepanju za zmanjšanje nadurnega dela smo naleteli na odpor pri nekaterih sodelavcih. Nismo proti nadurnemu delu, to je pri nas nujno, smo pa proti zlorabi, proti pavšalnemu pisanju nadur. Masa za osebne dohodek je določena in posamezniki z neopravičeno pisanimi nadurami prikrajšajo ostale sodelavce pri osebnem dohodku. Zavzemamo se tudi za to, da se nadurno delo porazdeli na več sodelavcev in ne, da ga opravljajo vedno eni in isti. Vedno manj je primerov, ko sodelavci prekoračujejo z zakonom dovoljeno mejo 48 nadur mesečno.«

Pogovarjala sva se tudi o kritiki, ki je bila na tem mestu večkrat izrečena na račun dela vzdrževalcev v nekaterih obratih. »Kritika je včasih umestna, drugič pa ne. Malo nas je, pokrivamo pa veliko področje. Iztrženost naprav in pomanjkanje rezervnih delov tudi precej vplivajo na uspešnost dela vzdrževalcev. Tovarne spreminjajo tipe posameznih elementov (posebej pri elektriki), zato je včasih treba improvizirati. Mogoče delavci pri strojih tega niti ne vedo, premalo so seznanjeni z našimi problemi, hočejo le, da stroj deluje. Menim, da vzdrževalci nasplošno dobro delamo. Precej je obratov, kjer zelo dobro sodelujemo, ponekod pa so težave. V TOZD Jeklovlek je odbor samoupravne delavske kontrole kritiziral delo vzdrževalcev. Mi smo o tem razpravljali in ugotovili, da so imeli prav. Ukrepani smo, da se stanje izboljša.«

V nekaterih obratih menijo, da bi vzdrževalci morali biti dohodkovno bolj povezani z obratom, v katerem delajo, tako da bi bili bolj zainteresirani za delo. »Res bi morali biti bolj dohodkovno povezani, kot smo sedaj, ker smo tudi člen proizvodne verige v Železnari,« je povedal o tem Janko. »Samo ne tako, kot nekateri mislijo: pet vzdrževalcev sem, deset tja. Povezani bi morali biti po prejemnem sistemu, pri tem pa bo prišel do izraza zlasti katalog delovnih nalog in opravil.«

Janko je izmenski vodja vzdrževanja na Beli. Končal je metalurško šolo na Jesenicah in dopisno elektrotehnično šolo v Ljubljani. Dolga leta je bil delovodja na Javorniku, z začetkom obratovanja valjarne na Beli pa je prišel na Belo. Po reorganizaciji vzdrževanja pred tremi leti je postal izmenski vodja. »Pri nas delajo delavci različnih strok. Njihovo delo se med seboj prepleta, kar je potrebno usklajevati. Treba je tudi komunicirati, se dogovarjati z drugimi obrati. To je moje področje dela,« je pojasnil. »Po svojih močeh se trudimo za ažurnost pri opravljanju napak v obratih. Imamo pa kadrovske težave, fluktuacija je zelo visoka. Za izmensko delo po sistemu 4 + 1 se mladi težko odločajo. Pogoji dela so tudi sorazmerno težki. Včasih so bili sicer še dosti težji, toda takih težav s kadri nismo imeli. Takrat te nihče ni vprašal, če boš delal ali ne, sam si vedel, da moraš. Danes je to drugače, možnosti za zaposlitev je več in mnogi grejo drugam. Novosprejeti vzdrževalci pa potrebujejo precej časa, da spoznajo vse stroje in naprave v kakem obratu, predno lahko začnejo delati samostojno.«

Dopisujte v Železarnja

INOVACIJSKA DEJAVNOST V APRILU

(Nadaljevanje s 1. strani)

TOZD VRATNI PODBOJI

Avtorjem Janezu Vidmarju, Francu Paplerju in Dragu Kalamarju je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za izdelavo orodja za stančo za štančanje izvrtin v vratne podboje posebne izdelave. Za naročnika RAD iz Beograda v TOZD Vratni podboji izdelujejo posebne podboje, katere uporablja za izdelavo montažnih sten. Ker morata imeti strojna podboja v spodnjem delu izvrtine premera 18 mm, niso mogli izdelovati podbojev serijsko na liniji, ampak so morali že narezane stojine transportirati v TOZD Profilarno, kjer imajo ustrezno stančo. Da bi se izognili odvečnemu transportu in stroškom, so avtorji izdelali novo orodje za štančo, ki omogoča štančanje izvrtin premera 18 mm na sami liniji za izdelovanje vratnih podbojev. S tem so omogočili tekočo izdelavo vratnih podbojev.

Avtorjema Francu Paplerju in Dragu Kalamarju iz TOZD Vratni podboji je bilo dodeljeno tretje posebno nadomestilo za uvedbo naprave za reverziranje na stroju za štančanje odprtini za ključavnice. Prej obstoječa naprava je bila uporabna za reverziranje stojin na stanči v dimenzijskem območju od 1900 do 2100 mm in od 2490 do 2550 mm. Stojine izven navedenega dimenzijskega območja so morali ročno premikati nazaj proti prislonu, za kar je bilo potrebno dodatno zaposliti dva delavca. Zato sta avtorja izvedla predelavo te naprave in s tem predvsem poenostavila nastavitve dolžin in skrajšala čase nastavljanja dolžin. Poleg tega pa izboljšava pomeni precejšen prispevek k ustvarjanju varnejših delovnih pogojev, saj zmanjšuje fizični napor in odpravlja potencialne nevarnosti za poškodbe.

Avtorjema Dragu Kalamarju in Francu Paplerju je bilo odobreno izplačilo tretjega posebnega nadomestila za izdelavo merila na prislonu za kotni razrez stojin. Po starem načinu so pri razrezu stojin morali meritev opraviti s kovinskim metrom, kar pa je bilo zelo netočno in zamudno. Razen tega pa je bilo v mnogih primerih potrebno meritev — nastavitve ponovno opraviti, s tem pa se je tehnološki čas zastojal. Pri vsakem premiku prislona je bilo potrebno vzporedno s prislonom premakniti induktivno stikalo in ga natančno nastaviti. Sedaj pa sta avtorja stikalo vgradila na sam prislon in ga ni potrebno posebej premikati.

TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

Avtorjema Mirku Kunšiču in Avgustu Gaborju je bilo odobreno izplačilo tretjega posebnega nadomestila za novo razporeditev podložnih špic na delovnih mizah sektorja PSR. Delovna miza sektorja PSR je imela vgrajenih 128 podložnih menjalnih špic na svoji konstrukciji, katere so vlitve iz sive litine in montirane na posebne nastavke ter zavarovane proti snetju z zatiči. Pri rezanju plošč raznih formatov širine 1000 do 2000 mm je ogenj gorilca poškodoval menjalno špico. Pri večkratnem prehodu gorilca pri rezanju preko menjalne špice je prišlo do večje deformacije menjalnih špic, kar je povzročalo slabo naravno podlago oziroma menjavo podložnih špic. Zaradi tega sta avtorja pričela razmišljati, katere menjalne špice niso nujno potrebne in tako sta poiskala novo primernejšo razporeditev glede na dimenzijski asortiment avtogenskega rezanja na sektorju PSR. Poleg nove razporeditve podložnih špic sta izvršila še druge izboljšave, in sicer novo pritrditev čepa ter poenostavljeno fiksiranje podložne špice na čep.

TOZD ELEKTRODE

Avtorjem Ivanu Mescu, Janezu Zavetliču, Jerneju Markežu, Milanu Vovku in Mirku Podgoršku je bilo odobreno prvo posebno nadomestilo za zamenjavo hausmanita z železovim oksidom in lesno moko pri elektrodi Jadran S. V skupni proizvodnji TOZD Elektrode zavzema elektroda Jadran že vrsto let vidno mesto, saj je namenjena množični uporabi. Za izdelavo praška za oplaščevanja teh elektrod uporabljajo poleg domačih tudi uvoženo surovino (rutil in hausmanit). Avtorji te izboljšave so na osnovi številnih poskusov uvoženi hausmanit zamenjali z železovim oksidom, ki je stranski produkt regeneracije kislin v TOZD Hladna valjarna Bela in z višjim deležem lesne moke. S spremembo v plašču so se tudi izboljšale varilno-tehnične lastnosti elektrode. To elektrodo so poimenovali Jadran S in je bila na tržišču tudi zelo ugodno sprejeta.

TOZD JEKLARNA

Avtorjem Karlu Ravniku, Alojzu Kalanu, Henriku Zupanu, Frideriku Omanu, Marjanu Demšarju, Milošu Piščancu, Ivanu Ži-

bertu, Jožu Arhu, Jožu Rožiču in Antonu Mlakarju je bilo odobreno prvo posebno nadomestilo za uvedbo obzidave ponev s terdolitno opeko. Avtorji navedene izboljšave so uvedli terdolitno obzidavo predvsem zaradi slabe vzdržnosti šamotne obzidave. V TOZD Jeklarna je bila vzdržnost livnih ponev iz leta v leto bolj problematična kljub različnim naporom, da se nevdružno stanje izboljša. Prvi poskusi s terdolitno opeko so bili izvedeni že leta 1977. V večjem obsegu pa so začeli rabiti terdolitno obzidavo šele, ko so začeli ponve ogrevati, oziroma ko so začeli uvajati drsna zapirala. Pozitivna prednost dolomitne obzidave pa se je ponovno pokazala ob začetku obratovanja konti liv. S prvimi saržami na konti livu so opazili, da je zaradi potrebnih višjih temperatur in zaradi intenzivnega pihanja z argonom že tako nizka vzdržnost šamotnih ponev še padla. Avtorji so uvedli terdolitno obzidavo tudi na konti livu, s čimer se je stanje močno izboljšalo, saj se je vzdržnost ponev povečala.

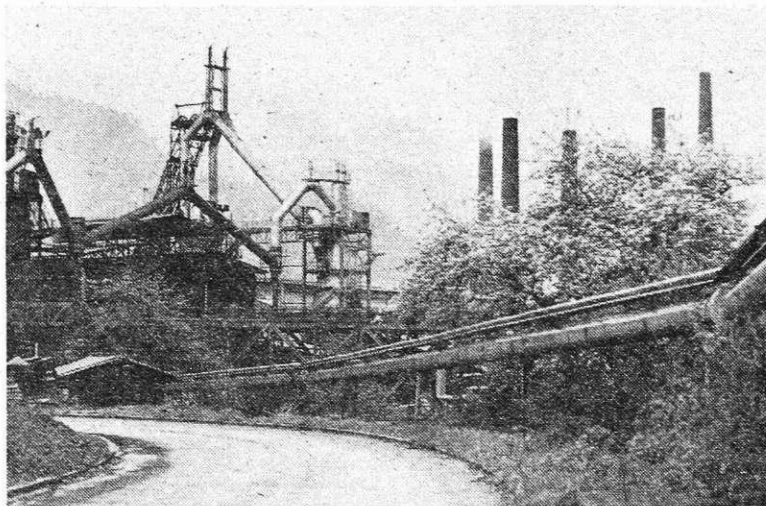
Predlog, ki so ga avtorji realizirali, vsekakor pomeni velik korak naprej glede na dotedanje stanje.

Avtorju Halilu Suhonjiču iz TOZD Jeklarna je bilo za uvedbo koristnega predloga preprečitve zatikanja kabla z žično vrvo in trganje kabla na 7,5-tonskem žerjavu odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila.

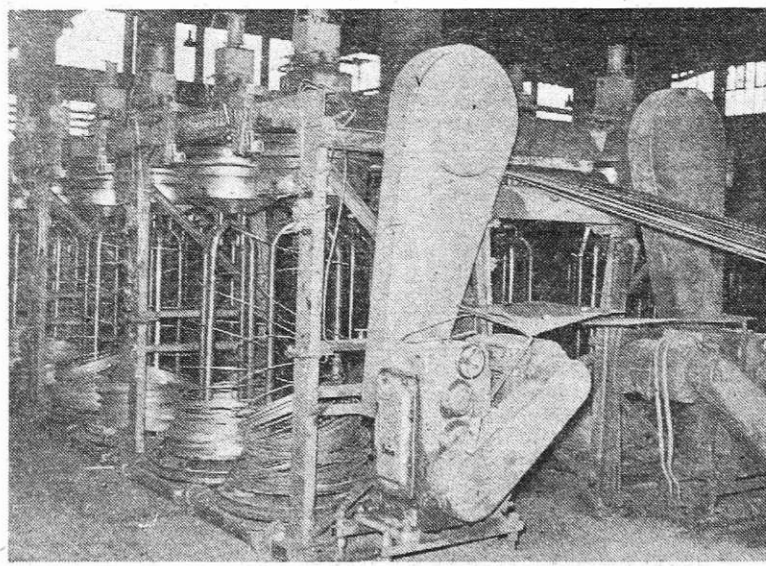
Avtorjem Jožu Jalnu, Matiju Justinu in Antonu Koblarju je bilo za uspešno uveden spremljen postopek izdelave bakrenih zamaškov za vmesno ponev na konti livu odobreno izplačilo prvega posebnega nadomestila. Na konti livu imajo na vmesnih ponvah montirane zapiralne drogeve. Večkrat se zgodi, da ti drogovci zaradi izpadle mase v ležišču zapiralnega droga ne zapirajo. V takem primeru je treba imeti pripravljene bakrene zamaške, s katerimi zaustavijo talno. Avtorji so uvedli nov postopek izdelave bakrenih zamaškov s tem, da so sami izdelali utop in izpopolnili postopek izdelave zamaškov do popolne uporabnosti. Prednosti takšne izdelave zamaškov so predvsem v hitrejši izdelavi ter zmanjšanju odpadnega materiala.

TOZD ŽIČARNA

Avtorjema Francu Alešu in Matiju Pesjaku je bilo odobreno izplačilo tretjega posebnega nadomestila za uvedbo zamenjave nožnih stikal NT 10 s stikali KT 1. Pri stari izvedbi je bilo stikalo za ustavljanje stroja Redaeli RF priključeno na kabel in postavljeno na tla. Ko je delavec hotel stroj ustaviti, je moral pohoditi stikalo na tleh. Slaba stran take postavitve stikala je bila tudi v tem, da stikalo ni bilo vedno na istem mestu in ko je delavec iskal stikalo z nogo, se je povečala možnost poškodb. Po predelavi pa je stikalo montirano na stroju, vklaplja in izklaplja pa se prek vzvoda.

Cvetje sredi Železarne (Foto I. Kučina)

Redaeli žičarski stroji (Foto I. Kučina)

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Avtorjema Ivanu Žuniču in Antonu Drabu iz TOZD Valjarna žice in profilov je bilo dodeljeno prvo posebno nadomestilo za dopolnitev konstrukcije odmetnih miz na navijalcih I. in II. žile. Avtorja tehnične izboljšave sta izvedla rekonstrukcijo odmetnih miz pri navijalcih žice. Pred uvedbo izboljšave je bila konstrukcija odmetnih miz takšne izvedbe, da je dovoljevala možnost, da v trenutku premeta svitka žice na kljuko žičnice naslednji koobar pride v območje odmetne mize. Odmetna miza je ob povratku v prvotni položaj zadela v svitek žice in ga poškodovala. Potrebna je bila intervencija operaterja navijalcev in žerjava. Rekonstrukcija je uspešna, saj so se zmanjšali zastoji, obenem pa se je povečala sigurnost premeta kolobarjev na žičnico. Skratka, avtorja sta z zelo enostavno in preprosto predelavo odmetnih miz dosegla velik učinek predvsem po ekonomski plati.

Avtorjema Jožu Mertlju in Marjanu Endliherju iz TOZD Valjarna žice in profilov ter TOZD Vzdrževanje je bilo dodeljeno drugo posebno nadomestilo za izdelavo nove vpenjalne naprave za struženje valjev premera 250 mm. Pred struženjem valjev za progo prem. 250 mm so morali pri vseh tistih valjih, ki so imeli večjo zračnost kot 0,5 mm, ali pa so bili elipsaste oblike, demontirati vstavke z ležaji. Pri vsaki taki demontaži so se poškodovali nekateri strojni elementi, kot so: tesnilni obroči, ležaji, ležajna ohišja in konične puše. Z izdelavo nove vpenjalne naprave je avtorjema uspelo postružiti tudi te valje brez demontaže. Z uvedbo navedene tehnične izboljšave je odpadla demontaža in montaža vstavkov z ležaji, povečala pa se je tudi natančnost struženja valjev, kar se odraža na dobri kvaliteti valjene žice.

Avtorjema Jožu Mertlju in Vencslavu Justinu je bilo dodeljeno tretje posebno nadomestilo za uvedbo spremembe vodila za predvodila na valjčnih dovodkah DANIELI tipa CAR-2 in CAR-2-B. Originalna izvedba valjčnih dovodk tipa CAR-2 in CAR-2-B firme DANIELI je imela v ohišju dovodke fiksna vodila za nameščanje predvodil, ki so montirana pred izstopnimi valjčki. Avtorja sta s spremembo vodila omogočila, da vodilo ni več kompaktno z ohišjem dovodke, ampak je posebni del pritrdjen s tremi vijaki z ugreznjeno glavo in se ga po izrabljenosti lahko zamenja z novim. S tem se življenjska doba dovodk podaljšuje, saj je to vodilo kritična točka, ki omejuje življenjsko dobo dovodk, obenem pa sta z možnostjo različnih širin utorov v vodilu dosegla, da se uporabnost predvodil podaljša za še enkrat.

I. P.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 17. DO 23. MAJA

17. maja, JOŽE KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje 112;
18. maja, FRANC VIČAR, vodja investicijskega razvoja, Žirovnica, Rodine 51;
19. maja, SREČO MEŽNAR, vodja TOZD Vratni podboji, Mojstrana, Dovje 107 A;
20. maja, SAŠO KAVČIČ, vodja TOZD Hladna valjarna Jesenice, Titova 65, štev. tel. 81-413;
21. maja, SAŠO MANDELJC, vodja TOZD Valjarna blumiing-štel, Jesenice, Tomšičeva 88, štev. tel. 82-054;
22. maja, STANKO ČOP, vodja invest. razvoja, Žirovnica 90 a, štev. telefona 89-438;
23. maja, EMIL AŽMAN, vodja sektorja novogradenj, Jesenice, Titova 3, štev. tel. 82-262.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 7. ure naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. do 7. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva članu poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 17. 5.	STANE ERŽEN	FRANC BERNIK
TOREK – 18. 5.	MARJAN ENDLIHER	SAŠO DOLINAR
SREDA – 19. 5.	IVAN KODRIČ	BOŽIDAR ČERNE
ČETRTEK – 20. 5.	DUŠAN BAK	VLADO REPE
PETEK – 21. 5.	JOŽE HRIBAR	IGOR MEŽEK
SOBOTA – 22. 5.	MARJAN PINTAR	JOŽE RAVNIK
NEDELJA – 23. 5.	JOŽE ZIDAR	ALOJZ VARL

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 17. do 22. maja bodo delale naslednje obratne ambulante: DOPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Nada Jensterle in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič.

Dispanzer za borce: IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič.

DOPOLDNE: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Lidija Stare.

V soboto, 22. maja, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Željmir Cesarec.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražisar in II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

Za borce v četrtek, 20. maja, samo popoldne II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

POPOLDNE: III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi.

V soboto, 22. maja, samo dopoldne III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi.

KADROVSKO GIBANJE V APRILU

	SKLEPILI DEL. RAZMERJE				PREKINILI DEL. RAZMERJE							plan. št. del. za 1.81	dejansko stanje 30.4.
	iz JLA	štipeh- dišči	ostali	SKUPAJ	v JLA	disci- plinsko	po skl. D.	odb. za D.	upokojeni	umrli	SKUPAJ		
FLAVI			4	4			1	1			2	220	219
JEKLARNA			4	4	4	5	1	5			15	720	689
IIVARNA			1	1	1	1					2	89	89
VALJ. BL. ST.	1		2	3	4	8	3	1			16	408	381
VALJ. ŽICE					5	4					9	185	170
VALJ. DEB. FL.					1			1			2	168	166
HL. VALJ. BELA					5	5	3				13	290	270
HL. VALJ. JES.	1			1		1	1		1		3	225	221
ŽIČARNA			3	3	1	3	1	4			9	283	263
PROFILARNA												80	73
VRAT. FODB.					1						1	70	67
JEKLOVLEK			2	2					3		3	160	149
ELEKTRODE			1	1	2						2	260	250
ŽEBLJARNA						1	1				2	85	83
STROJ. DEL.	2			2			3				3	335	324
REMONTNE D.	2		3	5	1		2				3	515	503
VZDRŽEVANJE					9		1				10	548	552
ENERGETIKA					2	1	1				4	245	241
TRANSPORT			7	7	6						6	380	371
DS KO-FI			1	1								283	290
DS K S I+ pripravn.		5	5	10	2		1	1			4	353	350
DS E T N												492	480
DRUŽB. FREHR.			1	1								173	168
SKUPAJ	6	5	34	45	44	29	19	16	1	109	6567	6369	

STAROSTNO SO BILI UPOKOJENI: Jožef Benedičič, 1927, Jeklovlek – 36 let v ŽJ, Pavle Celarc, 1929, Jeklarna – 29 let v ŽJ, Ivan Gašperšič, 1926, Žičarna – 34 let v ŽJ, Alojz Kocjan, 1929, Jeklarna – 29 let v ŽJ, Franc Korbar, 1929, Jeklarna – 35 let v ŽJ, Franc Rutar, 1922, Valjarna debele pločevine – 28 let v ŽJ in Franc Zaman, 1928, Jeklarna – 31 let v ŽJ.

INVALIDSKO SO BILI UPOKOJENI: Karel Baloh, 1932, Jeklarna – 29 let v ŽJ, Branka Čigoja, 1928, Žičarna – 23 let v ŽJ, Janko Kežar, 1922, Žičarna – 31 let v ŽJ, Franc Menard, 1926, Valjarna blumiing-štel – 28 let v ŽJ, Milenko Rajakovič, 1934, Plavž – 25 let v ŽJ, Jerca Skumavc, 1937, Jeklovlek – 26 let v ŽJ in Ludvik Treven, 1928, Žičarna – 30 let v ŽJ.

Upokojenim sodelavcem želimo, da bi dolgo uživali težko zaslužen pokoj! UMRL JE Lovro Hajdič, 1924, Hladna valjarna Jesenice – 33 let v ŽJ. Svojem naše iskreno sožalje!

VABILO NA PREDAVANJE

Zveza inženirjev in tehnikov občine Jesenice vabi v sredo, 19. maja ob 18. uri v spodnjo dvorano restavracije Kazina na predavanje Vasilija KOMANA

UPORABA RAČUNALNIKA V PRAKSI

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

19. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNE

V četrtek, 6. maja, so se člani odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarna zbrali na 19. seji, katero je vodil podpredsednik odbora Franc KALAN.

Po pregledu sklepov, ki jih je podal član poslovnega odbora Božidar Bartelj, so člani odbora razpravljali o POSLOVNIH REZULTATIH ZA PRVO TROMESEČJE 1982.

Po že znanih proizvodnih rezultatih, ki so bili objavljeni v prejšnji številki Železarnja, so se člani odbora strinjali z naslednjimi stališči poslovnega odbora – v nadaljnjem delu v prihodnjem tromesečju:

– Povečati je potrebno proizvodnjo nadplanirano količino in dvigniti kvaliteten nivo proizvodnje v planiranem asortimanu.

– Ob racionalnejši porabi surovin je potrebno ugotoviti sredstva za nabavo na domačem in tujem tržišču za izpolnitev planirane kvalitete asortimana izdelanega jekla.

– Za doseganje boljših rezultatov je v okviru izdelanih tehnoloških poti potrebno preveriti in korigirati odstopanja na področju izpolnitve, časovnih normativov, izvesti dosledno optimizacijo porabe materialov za posamezni asortiman proizvodnje, smotrnost porabe Fe legur, boljše sortiranje legiranih odpadkov.

Ker je oskrba z vložnimi surovinami in polizdelki kritična, je potrebno vse napore usmeriti k realizaciji že sklenjenih samoupravnih sporazumov za zagotovitev potrebnih surovin in polizdelkov ter intenzivna priprava novih sovlaganj v razvoj zaradi reševanja dolgoročne oskrbe.

– Dosledno je potrebno izpolnjevati vse postavke devizne bilance na področju lastnega izvoza in združevanja deviznih sredstev za zagotovitev potrebnega obsega uvoza. Pri tem je potrebno vse napore usmeriti na izvoz izdelkov z višjo izvozno ceno.

– Stremeti je potrebno za zmanjševanje obsega uvoza surovin, materialov ter rezervnih delov. To še vedno ostaja trajna naloga, ki se izvaja s koordinacijo dela že imenovanih komisij. Zaradi poslabšanih pogojev oskrbe z domačega tržišča se pojavljajo nove potrebe po uvozu, zato je naloga še toliko pomembnejša.

– Aktivnejše se je potrebno vključevati v mednarodno delitev dela tudi na področju predelav, pri čemer moramo predvsem iskati možnosti, kjer s predelavo vključujemo ekonomsko uspešnejše tehnološke verige za zagotovitev smotrnejše izbire kapacitet, ker še vedno obstajajo možnosti izpada nabave polizdelkov.

– Glede na dosežene rezultate na področju stroškov je potrebno nadaljevati z delom v okviru izdelanih programov. Kritično je področje energetike, kjer je potrebno programe revidirati in dopolniti. Vsaka temeljna organizacija naj ponovno preveri program, oceni rezultate in postavi konkretne cilje.

Potrebno je povečati intenzivnost dela na področju izdelave dokumentacije in realizacije posameznih projektov na osnovi lastnega znanja in v domači izvedbi. V okviru sprejetih programov amortizacijske zamenjave in investicijskega vzdrževanja je potrebno dati prednost projektom, ki vplivajo na izboljšanje kvalitete in izvozno usmeritev.

– Nadaljevati je potrebno delo na projektu jeklarna 2. V fazi podpisovanja je samoupravni sporazum za razvoj črne metalurgije ter aktivnosti za pokrivanje finančne

konstrukcije za izgradnjo jeklarne. Vse naloge s tega področja so prioritete.

– Glede na doseženo število zaposlenih je potrebno sprejem prilagoditi odhodu ter pri tem uveljavljati strožje kriterije sprejema. Z notranjimi premiki in sprejemom se morajo prvenstveno reševati vprašanja dopolnitve plana zaposlenih v TOZD Jeklarne in v nekaterih kritičnih fazah tehnološkega procesa. Glede na težke pogoje gospodarjenja je potrebno uveljavljati načelo začasnega premeščanja delavcev.

– V okviru dogovorjenega akcijskega programa je potrebno pospešiti dela na razvidu del in nalog in ga v celoti izvesti v postavljenih terminih.

TOZD Valjarna bluming štekel

13. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V četrtek, 29. aprila, je bila 13. redna seja odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarna bluming-štekel, ki jo je sklical in vodil predsednik odbora Marjan Kristan. Najprej je vodja TOZD Valjarna bluming-štekel poročal o izvrševanju sklepov predhodne seje, pri čemer so ugotovili, da so bili sklepi realizirani.

Vodja oddelka adjustaže šteklja je v nadaljevanju poudaril, da je za rekonstrukcijo lužilnice na Javorniku v tako širokem obsegu premalo prostora in bo zato potrebno uskladiti načrte oz. izvesti rekonstrukcijo v primernejših pogojih za TOZD. Omenil je tudi, da je za nov izračun norm potrebno upoštevati dodatne premije za odpremo, ker le-ta zastaja pri nagrajevanju. Člani odbora so sprejeli dodaten sklep, in sicer, da vodja oddelka adjustaže šteklja uredi vse potrebno, da se vpelje dodatna premija za odpremo. Kriteriji naj bodo enotni in naj pripomorejo k temu, da bo proizvodnja klub manjšemu številu zaposlenih boljša.

V nadaljevanju je vodja TOZD razložil proizvodno problematiko za mesec marec in prvo tromesečje letošnjega leta. V marcu je znašala gotova proizvodnja 93,9 % na družbeni, oziroma 102,9 % na operativni plan.

V prvih treh mesecih letošnjega leta so plan gotove proizvodnje dosegli s 96,2 % glede na družbeni oziroma 103,3 % na operativni plan. Zastanek za planirano količino je nastal zaradi nedobavljenih planiranih slabov za prevaljanje.

Adjustaža bluming je dosegla planske naloge – v marcu s 101,1 % glede na družbeni, oziroma 111,4 % na operativni plan. V prvem tromesečju je bil plan izpolnjen s 102,9 % glede na družbeni ali 113,9 % na operativni plan.

V adjustaži šteklja so v marcu dosegli gotove proizvodnje 86,8 % glede na družbeni ali 96,4 % na operativni plan, v treh mesecih pa 89,5 % na družbeni plan ali 93,4 % na operativni plan. V marcu so za prodajo izdelali 108,5 % količine, predvidene z družbenim planom, ki je bil enak operativnemu, v prvem tromesečju pa 99,8 %.

Na blumingu je bilo v marcu 36,4 % zastojev obratovalnega časa, na šteklju pa 59,1 %. Zastoji na brusilnih strojih so znašali 30,8 %, izraziti pa so bili zastoji zaradi pomanjkanja brusilcev, in sicer 12,3 %, kar je odraz nizkega stalaža delavcev v adjustaži bluming. Skupnih

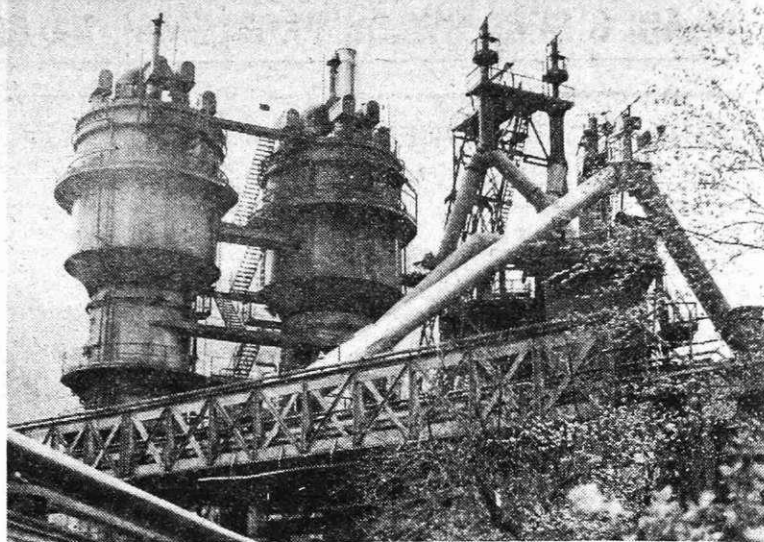
– Za izboljšanje proizvodnih rezultatov je potrebno dograjevati sistem nagrajevanja z uvažanjem stimulativnejšega načina nagrajevanja, ki je v večji meri odvisen od doseženih rezultatov.

– V nadaljevanju se je vodja oddelka za operativno planiranje proizvodnje Avgust Karba podal poročilo o izpolnitvi operativnega programa skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za mesec april ter jih seznanil s težavami glede pomanjkanja surovin in repromateriala. Člani odbora so potrdili tudi predlog programa skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za mesec maj. Ugotovili so, da bomo zaradi izredno težke situacije pri preskrbi ustreznega materiala morali vložiti izredne napore za doseganje predlaganih rezultatov.

Obraznavali so vlogo sektorja novogradenj glede ureditve skladišča žice v TOZD Žičarna ter sklenili, da se odobri vključitev investicije »skladišče žice v TOZD Žičarna« v plan investicij za leto 1982.

Ob koncu seje so izdali soglasje za pripis ali odpis razlik vlogam uvoznega in izvoznega oddelka.

D. M.

Plavž s kaverji (Foto I. Kučina)

12. SEJA ODBORA ZA SPLOŠNE ZADEVE PRI DS ŽELEZARNE

V sredo, 5. maja, so se na 12. redni seji sestali člani odbora za splošne zadeve pri delavskem svetu Železarne.

Člani odbora so ugotovili, da dva sklepa prejšnje seje nista izvršena. Neizvršen je ostal sklep, ki se nanaša na kamnolom in sankski klub Jesenice. Odločili so se, da naj še naprej ostane odprt, dokler se dokončno ne odločijo. Neizvršen je ostal tudi sklep, ki se nanaša na vlogo pevskega društva »Vintgar« z Blejske Dobrave. Odbor je vlogo odstopil v reševanje odboru za kadre in družbeni standard pri delavskem svetu Železarne s priporočilom, da se v ta namen dodelijo sredstva.

V nadaljevanju so odobrili službeno potovanja v tujino naslednjim sodelavcem:

– Jakobu Medja v Berlin v Vzhodno Nemčijo k firmi Metalurški Handel Berlin, kamor je potoval zaradi reklamacije vlečnega palčastega avtomatskega jekla.

– Valentinu Erjavsku v Katovice na Poljsko zaradi določitve obsega poslova metalurške menjače z deželami SEV za II. polletje 1982.

– Borisu Bregantu v Frankfurt v Zahodno Nemčijo, kamor je potoval na razgovore pri KFW zaradi pogodbe za jeklarstvo.

– Stefanu Nemcu in Borisu Bregantu v ČSSR k firmi Ferromet Praga, ker dobave in izvoz v ČSSR ne potekajo po programu.

– Antonu Kelvišarju potovanje v Basel v Švico na sejem žičarstva.

– Petru Sekloči potovanje v Bracknell v Veliko Britanijo na strokovni seminar za procesne regulatorje tipa TDC 2000, ki ga organizira firma Honeywell.

– Mihju Stojanu potovanje v Zürich v Švico zaradi srečanja z licenčnimi partnerji firme Oerlikon.

Odbor je tokrat obravnaval pet poročil in ocen opravljenih službenih potovanj v tujino:

– Milana Budje s potovanja v Avstrijo k firmi Hösch in Hitzinger z namenom, da bi se rešila problematika v zvezi z izvozom naših izdelkov v II. tromesečju. Potovanje je bilo ocenjeno kot uspešno in nujno potrebno. Preverjene so bile tudi možnosti dodatnega povečanja izvoza tem firmam.

TOZD Hladna valjarna Jesenice

11. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V četrtek, 29. aprila, je predsednik odbora za gospodarstvo pri DS TOZD HVJ Brane Štrmole sklical 11. redno sejo. Pri pregledu sklepov prejšnje seje so člani odbora ugotovili, da so izvršeni.

Obravnavali so proizvodne rezultate za marec in ugotovili, da so bili zelo dobri. Mesečni plan je bil presežen za 219,3 tone. Sorazmerno ugodno so ocenili tudi kvaliteten asortiment, saj je bila izvaljena 501 tona dinamita in trafa HVT ter 299 ton jekla.

Potrdili so mesečni plan proizvodnje za maj v višini 2.420 ton.

Napravili so tudi pregled opravljenih nadur za marec, ki jih je bilo 2.271. Veliko ur je bilo opravljenih zaradi uslug TOZD Žičarna. Za maj je planiranih 2.500 nadur.

Člani odbora so pregledali stabilizacijski program za mesec marec in za prvo tromesečje letošnjega leta. Vsi rezultati so zelo zadovoljivi, nekoliko se je povečala le poraba električne energije na globinskih in zvonastih pečeh.

Na predlog SDS, družbenopolitičnih organizacij in vodstva TOZD so člani odbora potrdili nagrade za dobre delavce – samoupravitelje.

– Jožeta Vilmana in Petra Sekloče s potovanja v Zahodno Nemčijo, Švico in Avstrijo. Namen potovanja je bil ogled peči za termično obdelavo pločevin za poseben program. Potovanje se ocenjuje kot uspešno.

– Janeza Bidovca s potovanja v Sovjetsko zvezo, kamor je potoval z namenom, da se izdela bilanca dogovorov za dobavo jeklenega odpadka za II. tromesečje. Potovanje je bilo nujno potrebno, ker moramo urediti odnose med jugoslovanskimi železarnami na področju realizacije robne liste s SZ. Pokazalo se je, da je nujno potrebno nadaljati razgovore v okviru OUCM – sekcije za sodelovanje s SZ, prav tako pa tudi s sekretariatom za zunanjo trgovino.

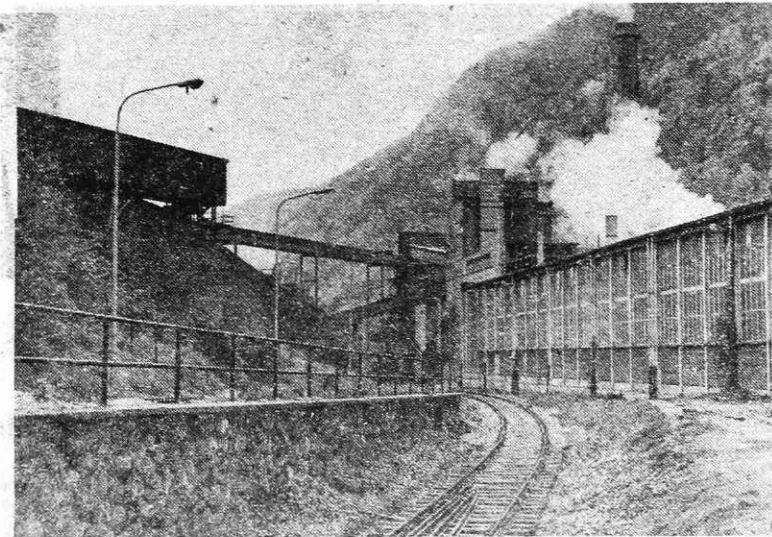
– Jožeta Arha s potovanja v Zahodno Nemčijo, kamor je potoval z namenom, da si pridobi praktične izkušnje na napravi za vakuumsko metalurgijo pri firmi Thyssen Edeltahlwerke Krefeld ter udeležbe na posvetovanju o uporabi ognjestalnih materialov pri kontinuiranem vlijanju jekla. Potovanje se ocenjuje kot uspešno.

– Ziga Prestorja v Belgijo v železarno Steriabel. Namen potovanja je bilo podrobno spoznavanje računalniške obdelave v okviru projekta Order Entry. Potovanje je bilo uspešno in se je zaradi opravičljivih razlogov podaljšalo za en dan.

Pod točko tekoče zadeve je odbor obravnaval dopis vodstva TOZD Remontne delavnice v zvezi z vlogo Turističnega društva Jesenice; vloge foto kluba »Andrej Prešern«, krajevne skupnosti Podmežakla, Združenja šoferjev in avtomobilikov, Turističnega društva Begunje, Planinske zveze Slovenije – odsek za lavinske pse in v zvezi s tem sprejel ustrezne sklepe.

Ob zaključku seje je odbor vzel na znanje poročilo porabljenih sredstev za reprezentanco, ki ga je podal vodja splošnega sektorja Janez Poljšak. Zadolžili so ga, da pripravi analizo porabljenih sredstev za prodajni sektor po oddelkih. Obravnavala se bo na eni od prihodnjih sej odbora.

DL

Uvozni tir v Železarno (Foto I. Kučina)

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

POROČILO DELOVNE SKUPINE O POLOŽAJU MLADIH V SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Na osnovi analize o aktivnosti mladih v SOZD Slovenske železarnice je bila na seji sveta ZSMS SOZD SŽ ustanovljena delovna skupina, ki je obiskala vse delovne organizacije in ugotovila dejansko stanje vloge in položaja mladih v posameznih organizacijah.

Na razgovore so bili vabljeni predstavniki osnovnih organizacij ZSMS, predstavniki ostalih družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, poslovodna struktura in predstavniki obveščanja. Udeležba vabljenih je bila v posameznih sredinah dokaj različna, razgovori pa so potekali v željeni smeri, saj smo bolj poudarjali probleme v mladinskih vrstah in nakazovali smerice za njihovo odpravljanje.

Izpostavljena je bila sledeča problematika mladih:

1. Nezainteresiranost mladih za delo v OO ZSMS:

V vseh sredinah je bila izražena problematika nezainteresiranosti mladih za delo v OO ZSMS, kar dokazuje tudi majhen odstotek aktivnih mladih v OO ZSMS. Programi mladinskih organizacij ne vsebujejo želj in potreb mladih, saj so večkrat samo prepisani iz prejšnjih let. Tako, na primer, zelo malo OO ZSMS obravnava problematiko mladih na delovnem mestu, pa stanovaljsko problematiko, nagrajevanje po delu, disciplino na delovnem mestu, ne spremljajo dela mladih, oziroma probleme mladih izven delovne organizacije, se pravi v kraju bivanja. Zelo redke so osnovne organizacije ZSMS, ki zasledujejo gospodarnost svoje TOZD oziroma delovne organizacije, ampak delujejo samo na področjih, za katere so posamezniki, ki so »motor« delovne organizacije, bolj specializirani (MDA, šport, kultura, itd.). Zadovaljamo se s posplošenimi ugotovitvami nezainteresiranosti mladih in ne iščemo vzrokov v naši vsebini dela, ki ne ustreza najširšim množicam mladih. Seveda je eden glavnih vzrokov tudi osamelost OO ZSMS oziroma premajhna pomoč ostalih subjektov v TOZD oziroma delovnih organizacijah, DPO, samoupravnih organov in posebno poslovodne strukture, ki je že po svoji funkciji odgovorna za razvoj samoupravljanja, katerega pa ne dvomno ne moremo razvijati brez aktivnosti družbenopolitičnih organizacij.

2. Kadrovska problematika
Je zelo prisotna v vsaki OO ZSMS, saj delo sloni na posameznikih, ki so gonilna sila delovanja mladinske organizacije. Delujejo predvsem predstavniki in sekretarji osnovnih organizacij in nekaj mladih iz predsedstva. S tem pa se krog aktivnosti veča ali manj konča. Premalo je prisotna delitev dela, v kateri bi lahko mladi preverjali svoje sposobnosti, se učili in spreminjali

svoja stališča z boljšimi in naprednejšimi idejami za razvoj mladinske organizacije ter samoupravnega socialističnega sistema. Ozeke krog delovanja mladih onemogoča boljše izbiro pri evidentiranju ali kadrovanju mladih za vodilne funkcije. Tako pri kadrovanju mladih ostane mladinska organizacija osamljena in sama išče bolj ali manj uspešno rešitev kadrovskega problema.

Rešitev za večjo aktivnost mladih moramo iskati že pri sprejemanju mladih v delovno razmerje. Sprejeme v glavnem opravljajo kadroviki ali poslovodna struktura. Pri sprejemu ne sodelujejo predstavniki DPO, ki bi novoprijetega seznanili z aktivnostjo in problematiko posamezne organizacije. Prav tako bi morali vsakega delavca seznaniti, da samoupravljanje ni samo pravica ampak dolžnost, se pravi, da bi morali v preizkusni dobi oceniti tudi vključevanje posameznika v samoupravno delovanje.

3. Delo komisij

Z delom komisij ne moremo in ne smemo biti zadovoljni, saj v večini delujejo slabo, ali pa sploh ne delujejo. Tudi tukaj je potrebno upoštevati delitev dela in odgovornosti.

V bodoče se je potrebno zavzemati za skupne akcije s sindikatom na raznih področjih (kulturnih, športnih...). Aktivnosti ne smemo in ne moremo razbijati ali lokalizirati v posameznih sredinah, ampak moramo tudi tukaj iskati možnosti dogovarjanja in sporazumevanja.

4. Sodelovanje med družbenopolitičnimi organizacijami

Družbenopolitične organizacije kot sestavni del subjektivnih sil obsegajo področje idejnega in političnega dela. Prav tu pa ne smemo biti zadovoljni, saj je anketa pokazala, da je sodelovanje med DPO slabo (nekje zelo dobro), ali pa ga sploh ni. To sodelovanje večkrat omejimo samo na sodelovanje predstavnikov DPO (predsednikov, sekretarjev). Vse premalo se zavzemamo za enakopraven nastop celotne družbenopolitične organizacije.

5. Delovne akcije
Predstavljajo pomemben del mladinskega dela, v katerega se vključuje vedno več mladih. So oblika organiziranega idejnega in akcijskega izobraževanja ter delovanja ZSMS. Kljub tej pomembnosti pa se osnovne organizacije ZSMS srečujejo z obilico težav, ko morajo zagotoviti udeležbo na MDA. V določenih sredinah namreč nimajo zanimanja za tovrstno dejavnost, s tem

povzročajo še dodatne težave. Večkrat damo v brigado slabega mladina z mislijo, da se ga najlaže pogreša na delovnem mestu. Prav s tem pa delamo nepopravljive napake posamezniku, mladinski organizaciji oziroma sami akciji.

Zato je posebej pomembno, da damo v brigado najboljše mladince, ne glede na njihovo delo, ki ga opravljajo v TOZD. To bo najboljša propaganda za uveljavitev pomembnosti mladinskih delovnih akcij.

Z.

PRIREDITVE V MESECU MLADOSTI

Predsedstvo OK ZSMS Radovljica je na eni od minulih sej sprejelo program prireditve v mesecu mladosti. Za razliko od prejšnjih let so letošnje manifestacije izraz množičnosti in interesnega združevanja mladih ter hkrati namenjene usposabljanju za SLO in družbeno samostojnost ter popularizaciji rekreativne dejavnosti.

Na predvečer 1. maja so OO ZSMS v občini organizirale kresovanje, ponekod s pestrnim kulturnim programom in organizirano zabavo. Prvega maja so se mladi pridružili delovnim ljudem na osrednji prireditvi na Šobcu v Lescah, kjer so pripravili tudi »prvomajске igre«, tekmovalno ekipno OO ZSMS v zabavno-sportnih igrah, ki so popestrile praznično vzdušje.

V programu je kros v Brezovici pri Kropi, orientacijsko tekmovanje z vsemi elementi obrambnega usposabljanja, ki bo v Zasipu pri Bledu in tradicionalni tek okoli blejskega jezera.

Tudi letos bo OK ZSMS Radovljica pripravila centralni sprejem pionirjev v ZSMS, ki bo hkrati obeležil pomembne obletnice, predvsem pa 90-letnico rojstva Josipa Broza Tita. Posebej je treba poudariti priprave na XI. kongres ZSMS, ki predstavlja jo glavno vsebino mladinskih prireditvev. V programu sta dve problemski konferenci: prva skupaj z ZTKO Radovljica o vlogi, pomenu in možnostih mladih na področju telesne kulture, ki naj bi dala tudi oceno o vplivu mlade generacije na programe in financiranje v športnih društvih in klubih. Druga bo namenjena enaki tematiki na področju kulturnega delovanja mladih in bo organizirana skupaj z ZKO Radovljica.

Kongresne dokumente in že sprejete pripombe in mnenja bodo v maju obravnavale področne konference OK ZSMS Radovljica, da bi na seminarju za vodstva OO ZSMS zaokrožili kongresno razpravo o osnutkih dokumentov za XI. kongres ZSMS.

Na volilno-programski konferenci, ki je bila 4. maja, so člani OK ZSMS izvolili novo vodstvo in sprejeli akcijski program za naslednje mandatno obdobje. V razpravi, ki je bila odraz predkongresnih priprav, so mladi kritično in objektivno spregovorili o družbenoekonomskem položaju mladih s poudarkom na zaposlovanju, nagrajevanju po delu, stanovaljski problematiki in samoupravnem odločanju. Prav tako so mladi opozorili na mladoletno prestopništvo in na delež aktivne mladine v celotni populaciji mladih. Razprava je tekla o samoupravljanju v šolah ter o izhodščih za delovanje v naslednjem mandatnem obdobju. Sklep konference je bil, da naj izhodšča za delovanje temeljijo na programskih usmeritvah XI. kongresa ZSMS, ki so sicer napisane v teoretično zahtevnem jeziku, vendar v celoti zajemajo osnovne probleme mladih.

Za predsednika OK ZSMS Radovljica je bil ponovno izvoljen Jože Dežman, za podpredsednika Janez Poličar in za sekretarja Brane Grohar. Izvolili so tudi novo predsedstvo in sekretariat OK ZSMS, in sicer: Rafaela Podlogarja, Elzo Sekli, Miha Potočnika, Toneta Smoleja, Danico Filipovič, Joža Faganela, Brigito Žižek, Nevenko Klančar, Ljuba Buržina, Rada Obida, Alenka Weithauser, Darka Kovača, Barbaro Črv in Zdravka Zalokarja.

Brane Grohar

MLADIM LIKOVNIKOM

V Železaru je bil 29. aprila objavljen natečaj za srečanje mladih likovnikov. Na žalost je prišlo premalo prijav, da bi srečanje lahko organizirali, zato vas še enkrat pozivamo, da se prijavite na srečanje. Rok prijave bomo podaljšali za 14 dni, ker računamo na večjo udeležbo.

Se enkrat vas vabimo na srečanje, saj je to lepa prilžnost, da svoje izdelke pokažete javnosti. Prijavite se na OK ZSMS Jesenice, Titova 86, ali po telefonu 81-596.

Komisija za kulturo

OD BESED K DEJANJEM

Predsedstvo OK ZSMS Radovljica je na zadnjih sejah, na katerih so sodelovali tudi mladi strokovnjaki – arhitekti, sprejelo sklep, da sproži postopek za pripravo adaptacije podstrešij v družbenih stanovanjskih blokih v Radovljici. Na ta način bi sorazmerno z nizkimi stroški obnove pridobili okrog 30 mansardnih družinskih stanovanj, kar bi pomenilo pomemben prispevek k reševanju stanovanjske problematike v občini.

Pobuda OK ZSMS Radovljica je našla na razumevanje in odobravanje pri družbenopolitičnih organizacijah in izvršnem svetu skupščine občine Radovljica, vendar bo potrebno o smiselnosti, predvsem pa ekonomski upravičenosti preprčati predvsem samoupravno stanovanjsko skupnost. Pomembno je, da se predsedstvo OK ZSMS ni zadovoljilo samo s tem predlogom, saj je ustreznim organom predlagalo, da se o možnostih adaptacije podstrešij preveri tudi v drugih okoljih in ustrežno analizi sprejme dopolnitve k planom stanovanjske gradnje v občini, saj bi na ta način s planiranimi sredstvi zgradili več stanovanj.

Drugo področje, kjer se je OK ZSMS angažirala s precejšnjo mero »strokovnosti in odločnosti«, je zaposlovanje, saj število nezaposlenih stalno narašča. Lanskoletna analiza članov predsedstva OK ZSMS Radovljica se je kljub optimističnim razpravam v DPO in drugačnim mnenjem posameznikov, začela »uresničevati.« OK ZSMS ostaja pri izhodšču, da 250 nezaposlenih (od tega več kot 50 izkalcev

prve zaposlitve) pomeni tako socialni kot ekonomski problem občinskega gospodarstva, ki ga ne smemo obravnavati s pozicij primerjalne analize z zahodnimi ekonomijami ali celo iskati vzroke za nezaposlenost v »dejstvu«, da mladina noče delati. OK ZSMS je problem nezaposlenosti ostro izpostavila na sejah OK ZKS in pripravila široko oceno problematike za družbenopolitični zbor skupščine občine, da bi nakazane rešitve, ki so sicer opredeljene tudi v občinski resoluciji, začeli izvrševati – predvsem v družbenem delu, kjer so lani zaposlovali pod dovoljeno resolucijsko stopnjo.

Brane Grohar

Pripravljenost je vedno. boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

RBK ZAŠČITA HRANE IN VODE

Trajanje kontaminacije vode, ki je ni mogoče zaščititi, je odvisno od vrste kontaminacije in vrste vira. V tekočih vodah, zlasti če so hitre in če je količina vode velika, se bo kontaminacija hitro zmanjšala na dopustno mejo, zato bo prekinitev v preskrbi z vodo kratka. V jezerih in zadrževalnikih, kjer voda miruje, pa bo kontaminacija trajala dalj časa.

ZAŠČITA MAJHNIH VIROV PITNE VODE

Nekatera gospodinjstva uporabljajo pitno vodo iz vodnjaka, jo črpajo iz zemlje s črpalkami, ali pa za preskrbo z njo uporabljajo vodovodne pipe, postavljene na dvoriščih, ali ulične pipe.

Ročne črpalke zaščitimo tako, da jih pokrijemo s polivinilom, gumiranim platnom ali podobnim za vodo neprepustnim materialom, ki ga prevežemo okrog spodnjega dela črpalke.

Na enak način zaščitimo tudi dvoriščne ali ulične pipe. Preveleko prikrivamo obliki pipe. Pri ulični pipi je treba upoštevati, da jo uporablja več ljudi ter da lahko pride do nediscipliniranega ravnanja.

Zaščita vodnjaka je odvisna od tega, kako je urejen. Zidan vodnjak pokrijemo z za vodo neprepustnim materialom. Odprt vodnjak pa zaščitimo tako, kot smo že prej opisali.

ZAŠČITA PITNE VODE V GOSPODINSTVIH

Ker je radiološka kontaminacija dolgotrajna – kar sta lahko tudi kemična in biološka – se bo treba ob kontaminaciji dalj časa zadrževati v zakloniščih. Pri tem ne bo vedno mogoča oskrba s pitno vodo iz zaščitene vire, zato bo nujno imeti v teh prostorih zalogo vode vsaj za deset dni. Voda naj bo v primerni posodi, ki se dobro zapre. Tako bo popolnoma in za potreben čas zaščiten pred kontaminacijo.

V ta namen lahko uporabimo steklenice vseh velikosti ter plastične in pločevinaste posode, ki se dobro zaprejo. Če teh ni dovolj, lahko uporabimo lonce in drugo posodo, ki pa jo moramo pokriti. Če ni druge možnosti, posodo pokrijemo s polivinilastim prekrivalom in prevežemo. Vodo lahko hranimo tudi v vrečkah iz primerno debelega polivinila.

Ob tem omenimo, da so Nemci pred nekaj leti preizkusili, koliko časa ostane vodna pitna, če je v plastični vrečki. Vreče so napolnili z vodo in jih nato zakopali v zemljo. Po daljšem času so vodo preizkusili in ugotovili, da je bila primerna za pitje in da se ni nič spremenila.

ZAŠČITNE LASTNOSTI EMBALAŽE

Vrsta embalaže	Izdelek	Stopnja zaščite	
		pred radioaktivnimi padavinami	pred bojnimi strupi
Platnena vreča	moka, sladkor	ne ščiti	Ne ščiti
večslojne papirnate vreče	sladkor, sol, moka ipd.	ščiti, če so šivi hermetizirani	Ne ščiti, vendar zmanjšuje kontaminiranost
Paketi, enoslojne papirnate vreče	Moka, sladkor, sol, riž ipd.	ščiti, če so šivi hermetizirani	Ne ščiti
Kovinske škatle (pločevinke)	Konzervirana pripravljena jedila	ščiti	ščiti
Steklene posode s pločevinskim hermetičnim zamaškom	Marmelada, džem ipd.	ščiti	ščiti
Kartonska škatla	Mleko v prahu ipd.	Ne ščiti, vendar zmanjšuje kontaminiranost	
Steklenice s kovinskim zamaškom	Rastlinska olja, pijača ipd.	ščiti	ščiti
Steklenice in kozarci s celofanskim folijo	Mleko in mlečni izdelki	ščiti, če je dosežena hermetičnost	Ne ščiti, vendar zmanjšuje kontaminiranost
Celofansko pakiranje	Kava, začimbe ipd.	ščiti, če je dosežena hermetičnost	Ne ščiti, vendar zmanjšuje kontaminiranost
Tetrapak	Mleko in mlečni izdelki	ščiti	ščiti
Leseni sodi	Zelenjava, ribe ipd.	ščiti	Ne ščiti
Kovinske ročke (kante)	Rastlinsko olje, sir	ščiti	ščiti

Vir: Zaščita hrane in vode – Aleksander Simonovski

V valjarni debele pločevine (Foto I. Kučina)

ustrezno manjše, smo kljub navedenim težavam uspeli doseči pri skupni proizvodnji 91,9 % programirane količine in pri gotovi proizvodnji 99,1 %. Zaradi težav v TOZD Jeklarne je bila slabša situacija pri izpolnjevanju programiranega kvalitetsnega asortimenta.

Zaradi glavnega remonta plavža št. 1 je bil znižani gospodarski načrt dosežen 103 %. Po zaključenem remontu je bil pričetek in potek obratovanja na plavžu št. 1 normalen.

Že v uvodu je bilo omenjeno, da so bile v TOZD Jeklarne velike težave zaradi pomanjkanja jeklenega odpadka in grodlja. Zato je martinarna obratovala namesto s petimi SM peči do 19. aprila s tremi in potem, ko je pričel obratovati plavž št. 1, do konca meseca s štirimi peči. Tudi izpolnjevanje programiranega kvalitetsnega asortimenta se je popravilo šele v drugi polovici meseca. Problemi so bili tudi z izdelavo dinamo in nerjavnih jekel, ker ni bilo na razpolago zadostnih količin silicijevega metala in ferokroma. Končni rezultat takšne situacije je bil, da so v TOZD Jeklarne dosegli v aprilu le 86,6% načrtovane skupne proizvodnje.

Na napravi za kontinuirno vlivanje je bilo odlih v aprilu 4.304 tone blumov ali 107,6 % gospodarskega načrta. Takšen ugoden delovni rezultat je bil dosežen v tem, sicer za proizvodnjo v TOZD Jeklar na slabem mesecu, predvsem zaradi zelo dobrega dela v SM in elektro jeklar ni in na sami napravi v drugi polovici meseca, ko je že ponovno obratoval plaž št. 1.

Livarna je v aprilu dosegla 107 % načrtovane skupne proizvodnje. Tujim naročnikom je bilo odpremljenih 26,8 ton jeklenih odlitkov. Zaradi montaže čepov sta ostali v skladišču dve sicer gotovi ponvi za žlindro.

Zaradi pomanjkanja slabov iz tujih virov je bil operativni program skupne proizvodnje postavljen nižje in dosežen 87,1 % in pri gotovi proizvodnji 104,6 %. Obratovalna kampanja potisne peči je bila zato kratka in je trajala od 5. do 11. aprila, prevaljanjani pa je bilo samo 2.361 ton slabov, ker večje zaloge ni bilo. Na nižjo proizvodnjo je vplival tudi manjši dohod vročih blokov iz TOZD Jeklarna.

Ker je bila tik pred glavnim letnim remontom, je imela ta valjarna proti koncu meseca nekaj težav zaradi okvare. Vendar je kljub temu uspela doseči načrtovano skupno proizvodnjo 106,3 %.

V času od 16. do 30. aprila je bil izveden v tej valjarni letni glavni remont. Ustrezno nižje načrtovano skupno in gotovo proizvodnjo je dosegla 102 %, oziroma 101,4 %.

Zaradi pomanjkanja ferokroma in silicijevega metala je tudi v aprilu močno zaostala proizvodnja nerjavnih in dinamo kvalitet, in sicer je bilo prvih izdelanih 136 ton (marca 242 ton) in drugih samo 1.003 tone (marca 2.437 ton). Ker praktično ni bilo dohoda vložka iz tujih virov, lastna proizvodnja pa je bila premajhna, so bile težave tudi pri zagotovitvi vložka ostalih kvalitet. Program skupne proizvodnje so zaradi tega dosegli le 89,5 % in gotove 88,6 %.

Hladna valjarna Jesenice je pri skupni proizvodnji dosegla načrtovano količino 101,1 % in pri gotovi 105,1 %. Proizvodnja dinamo kvaliteta je bila dosežena 575 ton (marca 500 ton) in visoko ogljiknih jekel 255 ton (marca 299 ton).

Zaradi že omenjenih problemov v TOZD jeklarna je bilo nekaj težav pri preskrbi vložka za izdelavo patentirane žice. Gospodarski načrt skupne proizvodnje je bil dosežen 104,5 % in gotove 101 %. Patentirane žice so izdelali 1.058 ton (marca 932 ton), VAC žice 505 ton (marca 378 ton) in EPP žice 122 ton (marca 139 ton).

V aprilu je ta temeljna organizacija dosegla gospodarski načrt skupne proizvodnje 100,6 % in gotove s 113 %.

Zaradi pomanjkanja naročil je bil znižan program skupne proizvodnje dosežen 99 %.

V aprilu načrtovana skupna proizvodnja je bila dosežena 100,1 % in gotova s 100,6 %.

V aprilu je bila z gospodarskim načrtom predvidena skupna proizvodnja dosežena 98,8 %. Zaradi težav na oplaševalni liniji št. 1 in na Curto rezalnem stroju je za načrtovano količino zaostala proizvodnja oplaščenih elektrod.

V aprilu je bila zelo visoka bolezenska odsotnost delavcev, težave pa so bile tudi zaradi premajhnih dobav vlečne žice iz tujih virov. Pri odpremi je občasno manjkalo tudi kontejnerjev. Zato je bil gospodarski načrt pri skupni proizvodnji dosežen 90,3 % in pri gotovi 90,2 %.

Žičarna – stroji za VAC žico (Foto I. Kučina)

ODPREMA

TOZI	Družbeni plan	Program	Izvršitev	9/4/2	9/4/3	Družbeni plan	Program	Izvršitev	9/7	9/8	za prodajo
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
PLAVŽ	10.000	10.000	10.301,2	103,0	103,0	—	—	—	—	—	—
JEKLARNA	42.050	42.050	36.412,8	86,6	86,6	—	—	—	—	—	—
— SM	27.000	27.000	21.910,0	81,1	81,1	—	—	—	—	—	—
— EL	15.050	15.050	14.502,8	96,4	96,4	—	—	—	—	—	—
— ASEA	6.600	6.600	6.427,4	97,4	97,4	—	—	—	—	—	—
— LM	8.300	8.300	7.878,4	94,9	94,9	—	—	—	—	—	—
— BBC	150	150	197,0	131,3	131,3	—	—	—	—	—	—
LIVARNA	150	150	160,5	107,0	107,0	50	50	26,8	53,6	53,6	26,8
— jeklo	146	146	155,9	106,8	106,8	50	50	26,8	53,6	53,6	26,8
— kovino	4	4	4,6	115,0	115,0	—	—	—	—	—	—
VALJ. BLUMING-ŠTEKEL	35.700	33.700	29.345,4	82,2	87,1	7.260	7.260	7.592,5	104,6	104,6	7.404,6
— bluming	17.800	15.800	14.441,9	81,1	91,4	460	460	628,9	136,7	136,7	698,2
— štekel razrez.	15.170	15.170	12.193,9	80,4	80,4	4.070	4.070	4.271,1	104,9	104,9	3.986,4
— štekel razr. storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— termična obdelava	2.730	2.730	2.709,6	99,3	99,3	2.730	2.730	2.692,5	98,6	98,6	2.720,0
VALJ. ŽICE IN PROFILOV	9.640	9.640	10.246,7	106,3	106,3	1.970	1.400	1.611,8	81,8	115,1	1.680,6
— valj. žice	9.640	9.640	10.246,7	106,3	106,3	1.970	1.400	1.611,8	81,8	115,1	1.680,6
— valj. žice storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VALJ. DEB. PLOČEVINE	3.500	3.500	3.571,0	102,0	102,0	3.430	3.430	3.479,6	101,4	101,4	3.630,4
— valj. deb. ploč.	3.500	3.500	3.571,0	102,0	102,0	3.430	3.430	3.479,6	101,4	101,4	3.630,4
— valj. deb. ploč. storit.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
HLAD. VALJ. BELA	8.000	7.700	6.888,9	86,1	89,5	7.960	7.660	6.786,0	85,3	88,6	7.008,0
— hl. valj. Bela	8.000	7.700	6.888,9	86,1	89,5	7.960	7.660	6.786,0	85,3	88,6	7.008,0
— hl. valj. Bela storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
HLAD. VALJ. JESENICE	2.550	2.550	2.579,0	101,1	101,1	2.290	2.290	2.406,1	105,1	105,1	2.387,5
— hl. valj. Jesenice	2.550	2.550	2.579,0	101,1	101,1	2.290	2.290	2.406,1	105,1	105,1	2.387,5
— hl. valj. Jes. storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ŽIČARNA	4.700	4.700	4.910,9	104,5	104,5	3.390	3.390	3.422,8	101,0	101,0	3.281,8
— žičarna	4.700	4.700	4.910,9	104,5	104,5	3.390	3.390	3.422,8	101,0	101,0	3.281,8
— žičarna storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
PROFILARNA	1.830	1.830	1.840,3	100,6	100,6	1.420	1.500	1.611,7	113,5	107,5	1.685,5
— HOP	1.560	1.640	1.733,1	111,1	105,7	1.360	1.440	1.536,7	113,0	106,7	1.627,8
— HOP storitve	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— ronđele	43	43	69,0	160,5	160,5	43	43	69,0	160,5	160,5	39,2
— ronđele storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— diski storitve	100	100	38,2	38,2	38,2	—	—	—	—	—	—
— del. za cest. ograjo	47	47	—	—	—	17	17	6,0	35,3	35,3	18,5
SKLADIŠĆE 38	130	130	10,4	8,0	8,0	130	130	10,4	8,0	8,0	186,1
VRATNI PODBOJI	200	130	128,7	64,4	99,0	200	130	128,5	64,3	98,8	125,4
JEKLOVLEK	1.900	1.900	1.902,2	100,1	100,1	1.880	1.880	1.891,3	100,6	100,6	1.949,9
ELEKTRODE	2.150	2.100	2.073,8	98,8	98,8	1.940	1.890	1.851,3	95,4	98,0	2.065,3
— elektr. varil. žica	1.730	1.730	1.449,1	83,8	83,8	1.720	1.720	1.444,8	84,0	84,0	1.656,3
— varil. žica storitve	—	—	1,3	—	—	—	—	—	—	—	—
— varilni prašek	120	70	46,4	38,7	66,3	120	70	46,4	38,7	66,3	48,9
— suha elektr. masa	100	100	105,6	105,6	105,6	100	100	105,6	105,6	105,6	105,6
— ognjevzdružni mat.	200	200	471,4	235,7	235,7	—	—	254,5	—	—	254,5
ŽEBLJARNA	1.000	1.000	902,8	90,3	90,3	1.000	1.000	902,1	90,2	90,2	745,0
SKUPAJ	123.500	121.080	111.274,6	90,1	91,9	32.920	32.010	31.720,9	96,4	99,1	32.176,9
ELEKTRODE ZAGREB	—	—	—	—	—	250	250	216,1	86,4	86,4	216,1
ŽELEZARNA	123.500	121.080	111.274,6	90,1	91,9	33.170	32.260	31.937,0	96,3	99,0	32.393,0
Monter Dravograd	1.170	1.209	896,0	76,6	74,1	1.170	1.209	896,0	76,6	74,1	896,0

ŽELEZARNA ŠANGHAJ

Letna zmogljivost te železarnice je milijon ton surovega jekla in trenutno izdelujejo 350.000 ton posebnih jekel in 500.000 ton navadnih jekel. Ostala količina so nerjavna, hitro-rezna jekla za krogične ležaje. V sklopu te železarnice obratujejo tri jeklarne in vsaka ima po dve obločni električni peči, valjalna bluming s premerom valjev 750 mm, kovačnica s 1250-tonsko hidravlično stiskalnico in kladivi s pogonom na paro, tri valjarne palicasta jekla s premerom palic od 10 do 120 mm in trije obrati hladne predelave za brezšivne cevi, palice in trakove.

Po letu 1979 je bilo v tej železarni izvedeno nekaj tehnoloških in proizvodnih sprememb. Gradijo novo napravo za vakuumi-

ranje 50-tonskih livnih ponev, in dve dodatni 30-tonski obločni električni peči. Tri obločne električne peči z nominalno zmogljivostjo so nekoliko predelali in zakladajo po 25 ton.

Precej sodobno so v tej železarni opremljeni tudi laboratoriji za tekoče spremljanje proizvodnje, za raziskave in razvijanje novih vrst jekel in izdelkov.

Ta železarna, ki ima v svojem proizvodnem programu posebne vrste jekel, ima tri jeklarne. Prva, z letno zmogljivostjo 250.000 ton, ima v svojem sklopu tri 90-tonske SM peči, 20-tonsko obločno električno peč in RH napravo za vakuumiranje jekla. Druga ima več obločnih električnih peči z letno zmogljivostjo 250.000 ton in tretja ima naprave za elektro žlindrin postopek z letno zmogljivostjo od 12.000 do 15.000 ton.

Značilnost prve jeklarne je, da SM peči obrabujejo samo s hladnim vložkom, medtem ko legirne elemente raztalijo v 20-tonski obločni električni peči in jih potem dodajo raztaljene v livno ponev SM peči. Precejšnje del jekla obdelajo v vakuumski napravi.

V valjarni obratuje bluming ogrodje s premerom valjev 850 mm in več valjarn za vlečenje okroglega in kvadratnega paličastega jekla različnih dimenzij. V proizvodnem programu imajo tudi cevi in kovačnico z letno obdelavo 40.000 posebnih jekel.

Železarnе, ki so jih obiskali ameriški strokovnjaki, uporabljajo tehnologijo, staro 20 in tudi več let. Železarno Anshan so gradili Japonci v začetku tridesetih let. Tudi kulturna revolucija je vplivala zaviralno na tehnološki razvoj v kitajskih železarnah. Zmogljivosti nekaterih železarn niso dobro usklajene in kot primer je bil omenjen presežek izdelanega grodlja v železarni Peking.

Jasno je, da bodo imeli kitajski strokovnjaki še veliko dela, da bodo čim bolj učinkovito izkoristili zmogljivosti obstoječe železarske industrije ter izvedli potrebno modernizacijo in novogradnje. Pri tem jim bo lahko pomagal sedanje mednarodno odpiranje, saj bodo lahko koristili izkušnje drugih industrijsko razvitih držav. To njihovo željo dokazuje tudi bilateralna železarska konferenca v Pekingu.

OSEBNI DOHODEK V APRILU SKORAJ NA NIVOJU PREJŠNJEGA MESECA

(Nadaljevanje s 1. strani)

poprečju Železarn ni bistveno zmanjšal, samo za 53 din na zaposlenega, tako da ostaja poprečni zaslužek skoraj na nivoju prejšnjega meseca. V večini temeljnih organizacij je osebni dohodek približno enak izplačilu za mesec marec. Večje odstopanje v smeri zmanjšanja je opaziti le za TOZD HV Bela, ki je izdelala precej manj ton izdelkov kot v marcu, mnogo manjši pa je bil tudi izvoz. Dosežen je bil nižji učinek, nižja stimulacija za rast produktivnosti in manjše število plačanih ur. Vidnejše povečanje so dosegle le tri TOZD: Valjarna debele pločevine, Valjarna žice in Remontne delavnice. V prvi je bila dosežena visoka proizvodnja, ki je vplivala na ugodno višino uvedenih premij, v drugih dveh pa je vplivala dolžina delovnega časa zaradi remontov.

Odstotek učinka v poprečju Železarn ostaja na nivoju predhodnega meseca, najvišji je v TOZD Strojne delavnice (53,7%) za 5,7% nad poprečjem Železarn, visok učinek pa so dosegli tudi delavci TOZD Jeklarna, saj so ob zmanjšani proizvodnji pomembno zmanjšali obseg učinkovitega delovnega časa. Koristno delovnega časa so prilagodili dinamiki proizvodnje, kar se odraža tudi v velikem zmanjšanju nadurnega dela in priznanjih ur za manjkajoče.

Odstotek stimulacije je na ravni Železarn padel za 1,3%. Izjema je TOZD Livarna, kjer je porasel od predhodnega meseca za 3% in TOZD Valjarna žice za 2%, v vseh ostalih TOZD in delovnih skupnostih pa je padel ali ostal na isti višini kot prejšnji mesec. Vzrok je v zmanjšanju proizvodnje in deležu izvoza.

Struktura OD za april se precej razlikuje od strukture za marec. Nekatere vrste plačil so spremenile udeležbo v smeri zmanjšanja. Zmanjšani so deleži vseh elementov OD za opravljeno delo. Sobotni dopust za 1%, ostala doplačila za 0,4%, bolezenska odsotnost do 30 dni za 0,6%, nad 30 dni za 0,1%. Na zmanjšanje teh deležev v skupnem OD je vplivala predvsem povečana odsotnost na račun plačanega praznika za 4% in rednega dopusta za 2,2%.

Skupaj z osebnim dohodkom meseca aprila bo izplačan tudi regres za letni dopust. Višina regresa na zaposlenega znaša 2900 din na zaposlenega, za družinske člane nad 10 let 700 din, za otroke pod 10 let starosti pa 600 din.

Oddelek za nagrajevanje

KONSTITUANTNA IN DELOVNA SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SŽ

Dosedanji predsednik Rado Korent sklicuje prvo sejo delavskega sveta SOZD Slovenske železarn v novem mandatu v sredo, 19. maja, tokrat v domu železarjev na Teharih. Delegatom predlaga naslednji dnevni red:

- konstituenta organov upravljanja SOZD Slovenske železarn - verifikacija mandatov delegatov delavskega sveta SOZD SŽ, izvolitev predsednika in namestnika predsednika delavskega sveta SOZD SŽ, izvolitev izvršnega odbora delavskega sveta SOZD SŽ in sprejem poslovnika o delu delavskega sveta SOZD Slovenske železarn;
- poročilo o delu delavskega sveta SOZD Slovenske železarn in izvršnega odbora delavskega sveta SOZD SŽ v mandatsnem obdobju 1980 - 1982;
- sprejem gospodarskega načrta SOZD Slovenske železarn za leto 1982;
- sprejem devizne bilance SOZD Slovenske železarn za leto 1982;
- predlog rebalansa srednjeročnega plana SOZD Slovenske železarn za obdobje 1981 - 1985 in
- analizo gibanja osebnih dohodkov v SOZD Slovenske železarn v letih 1979 - 1981 in prvem četrtletju 1982.

Delegati so k vsem točkam dnevnega reda dobili obsežno in pregledno napisano gradivo.

PRIMERJAVA UR IN ZASLUŽKOV - APRIL 1982

Obdobje	Ur na zaposl.	OD na uro	DIN na zap. brez bol. nad 30 dni	DIN na 182 ur brez bol. nad 30 dni	% učinka	Index OI 1981 = 100
L. 1978	182,7	32,19	5.881	5.859	34,4	48,0
L. 1979	183,1	41,87	7.688	7.620	36,7	62,4
L. 1980	182,3	50,35	9.176	9.164	40,0	75,0
L. 1981	181,8	67,12	12.206	12.216	45,4	100,0
I. 1981	184,3	58,76	10.828	10.694	44,0	87,5
II. 1981	172,3	59,33	10.226	10.798	44,4	88,4
III. 1981	182,7	57,71	10.544	10.503	44,6	86,0
IV. 1981	184,4	58,44	10.776	10.636	37,9	87,1
I.-IV. 1981	180,9	58,31	10.594	10.658	42,7	87,2
I. 1982	184,5	78,22	14.436	14.236	46,6	116,5
II. 1982	173,6	80,96	14.059	14.735	49,4	120,6
III. 1982	184,5	75,73	13.969	13.783	48,0	112,8
IV. 1982	183,9	75,64	13.913	13.766	48,0	112,7
I.-IV. 1982	181,6	77,64	14.094	14.130	48,0	115,7

STRUKTURA OD ZA MESEC APRIL 1982

vrsta izplačila	Znesek OD v din	Din na fiz. zaposl.	Struktura OD v %		
			24 = 100	21 = 100	17 = 100
1. Osnovni OD	36.408.057	5.742	40,2	41,3	48,6
2. Učinek	17.493.399	2.759	19,3	19,3	23,4
3. Stimul. za proizv.	1.857.000	293	2,1	2,1	2,5
4. Ocena del. prisp.	4.829.478	762	5,3	5,5	6,5
5. Skupaj 1-4	60.587.934	9.556	66,9	68,7	81,0
6. Nočni dodatek	2.327.648	367	2,5	2,6	3,1
7. Popold. dodatek	1.295.123	204	1,4	1,5	1,7
8. Nadurni dodatek	1.047.948	165	1,2	1,2	1,4
9. Nedelj. dodatek	1.056.866	167	1,2	1,2	1,4
10. Sobotni dodatek	257.368	41	0,3	0,3	0,3
11. Praznič. dodatek	442.112	70	0,5	0,5	0,6
12. Skupaj 6-11	6.427.065	1.014	7,1	7,3	8,5
13. Otežkočeni dod.	1.384.310	218	1,5	1,6	1,8
14. Dod. za del. dobo	2.995.409	472	3,3	3,4	4,0
15. Sobotni dopust	882.019	139	1,0	1,0	1,2
16. Ostala doplačila	2.622.949	412	2,9	3,0	3,5
17. Skupaj 5+12 do 16	74.899.686	11.811	82,7	85,0	100,0
18. Plačan praznik	3.643.481	575	4,0	4,1	4,9
19. Redni, izred. d.oust	6.531.126	1.030	7,2	7,4	8,7
20. Nadom. OD za bol. odsot. do 30 dni	3.100.472	489	3,4	3,5	4,1
21. Skupaj OD iz sred. delov. organiz.	88.174.765	13.905	97,3	100,0	117,7
22. Nadom. OD za bol. odsot. nad 30 dni	2.314.193	365	2,6	2,6	3,1
23. Ostale refundacije	-48.535	8	0,1	0,1	0,1
24. Izplačani neto OD	90.537.493	14.278	100,0	102,7	120,9

IZVAJANJE REMONTOV V PRVIH PETIH MESECIH LETOŠNJEGA LETA

Letni plan remontov izdelava priprava dela TOZD Vzdrževanja in ga uskladi s storitvenimi TOZD in asistenti za delovne naprave. Plan mora biti izdelan tako, da upošteva stanje delovnih naprav in istočasno predvideva enakomerno obremenitev izvajalcev remontov prek vsega leta.

V letih, ko je potrebno planirati in izvesti remont plavža, se obseg dela toliko poveča, da ni mogoče normalno izvajanje vseh potrebnih vzdrževalnih del.

V letošnjem letu so bili že izvedeni naslednji večji remont: letni remont EP LM od 17. do 24. februarja (7 dni), letni remont EP ASEA od 15. do 23. marca (9 dni), plavž od 1. marca do 8. aprila (39 dni), valjarna debele pločevine od 16. do 30. aprila (15 dni), valjarna žice od 1. do 15. maja (15 dni), konti liv od 4. do 9. maja (6 dni), valjavsko ogrodje ZRM od 5. do 9. maja (5 dni).

Do konca maja bosta izvedena še remonta kisikarne in regeneracije. Tako velika intenzivnost pri izvajanju remontov in vseh potrebnih pripravljalnih del pomeni veliko angažiranost vzdrževalnih TOZD in tujih firm, da se le pri največjih naporih delavcev TOZD Vzdrževanja lahko izvajajo ostali remont na manjših linijah, enodnevni remont valjarn, peči v jeklarni in drugih agregatih ter tekoče vzdržujejo delovne naprave.

V tem času je ponovno prišlo do izraza koordinirano delo v TOZD Vzdrževanje, saj so se delavci posameznih obratov vzdrževanja vključevali tudi na druga področja in strokovno izvajali obsežne naloge, za katere nismo mogli dobiti drugih izvajalcev.

Tako so sodelovali:

- vzdrževanje Bela: pri remontu v valjarni debele pločevine in ZRM v HV Bela,

- vzdrževanje Javornik pri remontu v valjarni žice in

- vzdrževanje HV Bela pri remontu na konti livu v jeklarni.

Redno združujemo za večja dela tudi varilce iz posameznih področij. S podobno obliko dela smo začeli že med zadnjim remontom valjarne bluming, saj so na delih uspešno sodelovali vzdrževalci z Javornika, Plavža, HV Bela in jeseniškega območja.

S tako obliko dela bo potrebno nadaljevati tudi v bodoče, saj bo združevanje dela potrebno tudi v času zmanjšanja obsega dela zaradi pomanjkanja materiala in na ta način zmanjševati obseg dela tujih firm.

Tak način koordinacije dela v TOZD Vzdrževanje ni le pri izvajanju delovnih nalog, temveč tudi na področju kadrovanja, izobraževanja, izboljševanja organiziranosti dela in večanju produktivnosti, nagrajevanju, pri delu družbenopolitičnih organizacij in drugod.

Tudi v bodoče bo treba krepiti sedanjo organiziranost vzdrževalnih TOZD in postopno odpravljati pomanjkljivosti, ki se pojavljajo pri koordiniranju dela med storitvenimi TOZD.

Vodstvo TOZD Vzdrževanja

Naša plavžarja (Foto I. Kučina)

ODGOVOR NA ČLANEK

»ODGOVOR V ŠTIRIINDVAJSETIH URAH« ŠE NI ...?

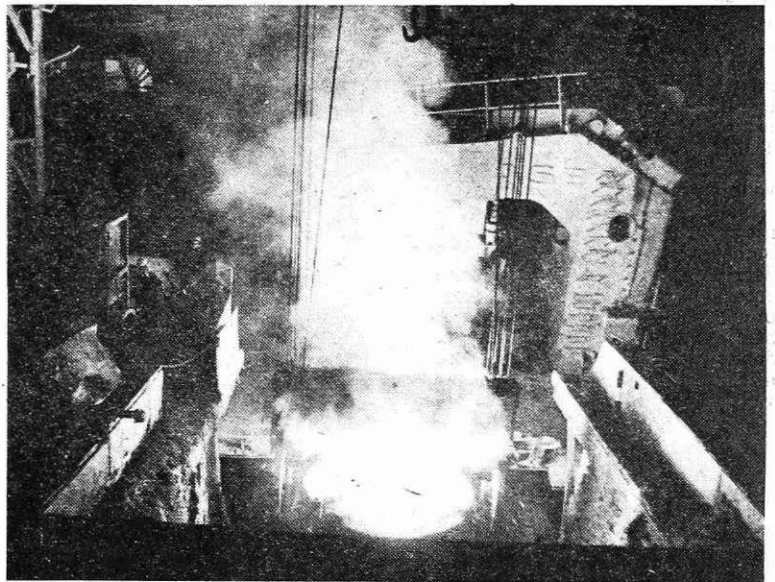
Odgovora na vprašanje delavcev TOZD Jeklovlek, zakaj so bili februarja izplačani osebni dohodki nižji od planiranih in da so komaj na ravni poprečno izplačanih v letu 1981, še nismo prejeli.

Razen tega pomembnega vprašanja ugotavljamo, da tudi za mesec marec osebni dohodki niso boljši, če upoštevamo, da je bila izplačana poravnava meseca februarja in jubilejne nagrade meseca marca. Ali naj še čakamo na mesec maj, ko bomo izplačali regres in s tem nekoliko »ublažili« spodbudnejše nagrajevanje po delu in rezultatih dela?

Ko toliko poudarjamo dohodkovne odnose, rast produktivnosti in učinkovitost gospodarjenja, da bi dosegli trdnjše materialne pogoje, kako se mora naknadno koregirati (znižati) plan osebnih dohodkov, ko smo sprejeli finančni plan za leto 1982.

Mislimo, da je nekaj teh vprašanj zanimivih tudi za samoupravno delavsko kontrolo in pravobranilca samoupravljanja.

B. E.

Prehod na ASEA električni peči (Foto I. Kučina)

STOTA LETNA KONFERENCA GASILCEV IN REŠEVALCEV ŽELEZARNE

Prostovoljno industrijsko gasilsko društvo železarn Jesenice je imelo v četrtek, 6. maja, stoto delovno konferenco. Predsednik Dušan Sikošek je ob tej priložnosti pozdravil številne ugledne goste in se zahvalil članstvu ter vsem, ki so denarno ali kakorkoli pomagali, da je bilo delo uspešno.

V svojem poročilu je predsednik posebno poudaril uspešno skrb za vzgojo kadrov in prebivalstva, kar se je odražalo v tem, da večjih škod zaradi požarov ni bilo. Veliko je bilo napravljenega, da se postopno zamenjujejo dotrajane naprave, da se uvajajo nove, da se bo dogradil prizidek, kjer bo prostor za novo avtomatsko lestev. Dejal je, da je bilo delovanje prostovoljnega industrijskega gasilskega društva in poklicne gasilske ter reševalne čete, ki letos slavi 45-letnico obstoja, trden člen v okviru delovanja LO in družbene samozagotovitve, s posebno vlogo in nalogami tudi v okviru civilne zaštite.

Poročilo poveljnika Sandija Kotnika je zajelo operativno delo, preventivno službo, delo na plinovodih, strokovno vzgojo in splošno problematiko.

Kar zadeva operativno delo, so člani poklicne gasilske in reševalne čete sodelovali pri gašenju 56 požarov v Železarni in pri 37 požarih drugod v jesiški občini. Zaradi uspešnega posredovanja je pri vseh teh požarih nastalo le nekaj nad 3,3 milijona din škod. V okviru reševalne službe so sodelovali v 306 reševalnih akcijah. Opravili so 202 varnostna sprejemstva pri plavžih in plinovodih, požarnovarnostnih spremestev pa so imeli 38. Pri svojem delu so z gasilnimi in reševalnimi vozili prevozili 34.556 km, motorne brizgalne pa so obratovali 119,40 ur. Izredno pomembno delo so opravili v okviru preventive. Imeli so 113 preventivnih pregledov v Železarni in 449 drugod v občini. Skupno z medobčinskimi inšpektorjem za požarno varnost so, glede na ugotovljeno pri pregledih, sestavili 197 zapisnikov za odpravo pomanjkljivosti. Pregledali in preizkusili so 391 hidrantov ter jih pripravili za uporabo. Kar zadeva strokovno vzgojo, so v Železarni opravili 29 predavanj o požarni varnosti in uporabi gasilskih naprav s skupno udeležbo 742 delavcev. V okviru občine so imeli 49 predavanj, ki jih je obiskalo 2.692 občanov. Razen tega so pripravili še 51 predavanj za 476 obveznikov civilne zaštite. V tem številu pa ni zajeto še nad 700 predšolskih in šolskih otrok, ki so obiskali dom gasilcev in katerim so pripravili krajša predavanja s filmi.

Med problemi so bili poudarjeni: pomanjkanje kadra, dograditev prizidka, prenizko nagrajevanje v gasil-

ski službi, rešitev benefikacije delovne dobe, nabava avtocisterne, novega orodnega voza s pogonom na vsa štiri kolesa, ureditev centralnega ogrevanja in zamenjava vrat v garaži, nabava nove varilne naprave ter asfaltiranje pred novim prizidkom.

V razpravi so največ govorili o ureditvi gasilskega servisa, o delu v laboratoriju, o vključitvi in šolanju mladih kadrov, o seznanjanju javnosti z delom gasilcev in reševalcev ter drugem. Zaradi odhoda dveh gasilcev, ki sta bila v upravnem odboru, na druge dolžnosti, so namesto njih izvolili Bojana Kuralta in Alojza Zvagna.

Ob zaključku konference so sprejeli obširen program praznovanja 100-letnice industrijskega gasilskega društva in 45-letnice poklicne gasilske ter reševalne enote železarn Jesenice. Celotno letošnje delo je namenjeno temu praznovanju, osrednje prireditve v počastitev teh jubilejev pa bodo v okviru praznovanja občinskega praznika, in sicer 30. in 31. julija.

B. B.

Železarski globus

VELIKA BRITANIJA

V mestu Wolverhampton gradijo napravo, ki bo leta 1983, ko bo zgrajena, lahko predelala letno pet milijonov nerabnih avtomobilskih gum v skupni teži 50.000 ton. Postopek, ki so ga dalj časa preizkušali na poskusni napravi, bo omogočil letno izdelavo 20.000 ton kurilnega olja, 17.000 ton koka v briketih in 7.000 ton jeklenega odpadka. V Veliki Britaniji zavržejo letno 40 milijonov ton avtomobilskih gum, ki jih bo mogoče koristno predelati. Tudi v ZDA bo v kratkem pričela obratovati podobna naprava, ki bo lahko letno predelala 11 milijonov gum. V Zvezi republik Nemčiji uporabljajo te gume predvsem v cementarnah kot visoko kalorično gorivo. Druge možnosti za uporabo izrabljenih gum so, da jih zmeljejo v granulato, iz katerega z magnetnim separatorjem odstranijo jeklene delce, odpadne ostanke tekstila in preostalo moko uporabijo za izdelavo podlog za talne obloge.

SAMOUPRAVLJANJE IN DRUŽBENOPOLITIČNO ORGANIZIRANJE V ŽELEZARNI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ma, je to lahko le zastoj ali kriza družbenopolitičnih organizacij, na čelu z zvezo komunistov.

Predpostavka najine raziskave je torej povezanost samoupravljanja in družbenopolitičnih organizacij: tam, kjer se samoupravljanje ne uresničuje, tudi ne moremo govoriti o neki uspešnosti zveze komunistov, sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacij. To velja tudi za sindikat in zvezo komunistov v železarni Jesenice, kot temeljna dejavnika družbenopolitičnega organiziranja.

Vprašanja, ki sva jih zastavila delavcem Železarnice (in odgovori nanje), poskušajo odgovoriti na vprašanje, v kolikšni meri sindikat in zveza komunistov v Železarni delujeta znotraj samoupravljanja, ga podpirata in usmerjata. Zanimalo naju je, kako sindikat in zveza komunistov delujeta v delegatskem sistemu, ali podpirata delo samoupravne delavske kontrole itd.

Rezultate raziskave bova zaradi obsežnosti podala v več nadaljevanjih. Danes pa najprej navajava nekatere osnovne značilnosti ankete in anketiranih delavcev, nato pa predstavljava stališča delavcev o tem, katera dejavnost sindikata je v sedanjih razmerah najpomembnejša.

V anketiranje sva pritegnila delavce iz treh temeljnih organizacij in ene delovne skupnosti. Pri njihovem izboru sva — vsaj v grobem — skušala upoštevati celoto delovnega procesa v Železarni:

- JEKLARNA (proizvodna temeljna organizacija — 680 delavcev)
- HLADNA VALJARNA BELA (proizvodno-predelovalna temeljna organizacija, 272 delavcev)
- STROJNE DELAVNICE (storitvena temeljna organizacija, 317 delavcev)
- DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TEHNIČNO KONTROLO IN RAZISKAVE TER NOVOGRADNJE (474 delavcev).

Namerni izbor po kriteriju delovnega procesa je omogočil, da so bile izbrane različne temeljne organizacije, kar je omogočilo njihovo primerjavo. Tako je npr. delež anketiranih brez dokončane osnovne šole v TOZD Jeklarna kar 42,9 %, v TOZD Hladna valjarna Bela 11,5 %, v TOZD Strojne delavnice pa le 2 %. V delovni skupnosti ni nobenega anketiranega delavca, ki bi bil brez dokončane osnovne šole. Tudi delež Slovencev je v posameznih temeljnih organizacijah različen in se giblje od 77,6 % v strojnih delavnicah do 51,0 % v jeklarni. V delovni skupnosti je Slovencev kar 98 %. Tudi število zaposlenih v izbranih temeljnih organizacijah in delovni skupnosti je različno, kar s stališča samoupravnega in družbenopolitičnega organiziranja ni nepomembno.

Znotraj vsake temeljne organizacije in delovne skupnosti sva na osnovi seznama samoupravnih delovnih skupin (SDS) slučajno izbrala po pet SDS, med njimi vedno SDS »vodstva«, razen pri delovni skupnosti, ki nima vodstva.

V vsaki SDS sva po metodi slučajnega izbora izbrala deset delavcev. Samo pri članih zveze komunistov sva pazila, da jih je bilo čim več — zaradi samega namena ankete — vključenih v anketiranje.

Tako izbrana populacija ni bila povsem vzorčna, to je, ni povsem reprezentativna za celoto vseh zaposlenih v Železarni. V vzorcu je delež anketiranih brez dokončane osnovne šole le 14 %, med vsemi zaposlenimi v Železarni pa je teh kar 37,8 %. Vzrok je v tem, da so nadreprezentirane nekatere kategorije delavcev (npr. člani zveze komunistov in SDS »vodstva«), ki ima bistveno višjo povprečno izobrazbo.

Anketirala sva 200 delavcev, v vsaki temeljni organizaciji in delovni skupnosti po 50.

KAJ NAJ DELA SINDIKAT?

Samoupravljanje v zaostrenih gospodarskih in političnih razmerah ne le da ne izgublja svojega pomena, temveč ga nasprotno celo pridobiva. Tehnokratske in etatične sile iščejo rešitve gospodarske in politične krize zunaj samoupravljanja. Naloga samoupravnih organov in posebej družbenopolitičnih organizacij je, da se uprejo taki regresiji in pokažejo na velikokrat prezrto dejstvo, da samoupravljanje ni samo stvar gospodarske in politične konjunktura, temveč je tudi in predvsem instrument odpravljanja protislovij in kriznih razmer. Lahko bi torej rekli, da samoupravljanje postane realnost šele, ko razkrije (in ne mistificira) in razrešuje družbena protislovja.

Vodstva in forumi družbenopolitičnih organizacij načelno sprejemajo in spodbujajo gornje ugotovitve o potrebnosti nadaljnjega uveljavljanja samoupravljanja v sedanjih težkih razmerah. Toda, ali npr. delavci v sindikatu vidijo tisto organizirano silo, ki naj se zavzema za nadaljnji razvoj samoupravljanja in ga usmerja? Da bi dobili odgovor na

to vprašanje (vsaj kolikor zadeva delavce Železarnice), smo v anketi postavili naslednje vprašanje:

»NA KATERO PODROČJE BI SE MORALA PO TVOJEM MNEJNJU V SEDANJH RAZMERAH OSREDOTOČITI DEJAVNOST SINDIKATA?« (možnih je več odgovorov)

	vsi člani	ne člani	delegati	nedelegati	člani SDS	»vodstva«
1. višja produktiv. dela, bolje in več delati	45,5	50,0	43,4	53,2	42,9	48,4
2. prizadevanje za ohranitev življenjskega standarda	62,5	51,8	66,2	63,8	61,7	67,7
3. delovati bi moral povsod	30,0	37,5	26,9	34,0	28,6	41,9
4. zavzemanje za nadaljnji razvoj samoupr. odnosov	28,6	44,6	22,1	38,3	25,3	41,9
5. zavzemanje za večjo odgovornost in disciplino	38,0	42,9	35,9	42,6	36,4	41,9
6. sindikat ne more prispevati k premagovanju težavnih razmer	4,0	3,6	4,1	2,1	4,5	3,2

Kakor je razvidno iz tabele, delavci menijo, da bi se v sedanjih razmerah sindikat moral predvsem zavzemati za ohranitev življenjskega standarda (62,5 %). Na drugo mesto postavljajo prizadevanje za večjo produktivnost dela (45,5 %), na tretje zavzemanje za večjo odgovornost in disciplino delavcev (38,0 %), šele na zadnje mesto pa dajejo prizadevanje sindikata za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov (28,5 %).

Podobne rezultate je dala tudi anketa raziskovalnega centra za samoupravljanje pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije. 3436 delavcev, zajetih v tej anketi, postavlja kot prioriteto dejavnost sindikata zavzemanje za življenjski standard, šele na koncu pa je razvijanje samoupravnih odnosov in uresničevanje odločujoče vloge delavca v sistemu socialističnega samoupravljanja. Tako v naši kot tudi v anketi raziskovalnega centra za samoupravljanje opažamo pomembne razlike med posameznimi kategorijami delavcev. Družbenopolitično aktivnejši delavci (člani zveze ko-

munistov in delegati) postavljajo dejavnost sindikata pri razvijanju samoupravljanja nekoliko bolj v ospredje. Značilne so razlike med nečlani in člani zveze komunistov, saj se člani dvakrat pogosteje odločajo za prioriteto »zavzemanje za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov« (člani ZK 44,6 %, nečlani 22,1 %).

Ali bi lahko na osnovi teh odgovorov delavcev rekli, da pri njih prevladuje tako imenovana mezdna miselnost? Težko, saj je padec življenjskega standarda dovolj očiten, podatki o gibanju nominalnih in realnih osebnih dohodkov v prvih mesecih letošnjega leta pa »ne dajejo zagotovila, da bi letos lahko povsem zaustavili padec življenjskega standarda delavcev.« (Vinko Hafner, govor na prvi seji republiške skupščine v novem mandatsnem obdobju, DELO, 8. maja, str. 4)

Poglejmo si še primerjavo odgovorov delavcev posameznih temeljnih organizacij in delovne skupnosti:

	Del. skupn. E-TKR-NG	Strojne delavnice	Hladna valj. Bela	Jeklarna
1. višja produktivnost dela, bolje in več delati	52,9	36,7	42,3	49,0
2. prizadevanje za ohranitev življ. standarda	51,0	75,5	67,3	55,1
3. zavzemanje za nadaljnji razvoj samoupr. odn.	37,3	30,6	28,8	16,3
4. delovati bi moral povsod	35,3	26,5	26,9	30,6
5. zavzemanje za večjo odgovornost in disciplino	45,1	32,7	38,5	34,7
6. sindikat ne more prispevati k premagovanju težavnih razmer	0,0	8,2	3,8	4,1

Podatki kažejo, da tudi vse tri temeljne organizacije dajejo prioriteto prizadevanjem za ohranitev življenjskega standarda. Le delovna skupnost postavlja za malenkost v ospredje prizadevanje sindikata za višjo produktivnost dela. To je kajpak razveseljivo, toda iz podatkov ne moremo razbrati, čigavo produktivnost dela imajo v mislih. Lahko je to produktivnost dela na splošno, njihovega dela, ali pa dela proizvodnih temeljnih organizacij.

Se največji pomen pripisujejo razvoju samoupravnih odnosov v delovni skupnosti (37,3 %), čeprav je še vedno na zadnjem mestu, vendar so razlike med odgovori sorazmerno majhne. Glede potrebe, da naj sindikat razvija samoupravne odnose, je najslabši in celo zaskrbljujoč položaj v temeljni organizaciji Jeklarna, kjer je 16,3 % delavcev meni, da mora sindikat osredotočiti svojo aktivnost tudi na razvijanje samoupravnih odnosov, kar je še enkrat manj kot v TOZD Strojne delavnice in TOZD Hladna valjarna Bela. Najbrž bi bilo napačno mnenje, da

samoupravljanje deluje tako uspešno in da zato ni potrebna aktivnost in podpora sindikata. Ravno obratno: tak odnos delavcev do razvijanja samoupravljanja govori prej o njegovem slabem delovanju.

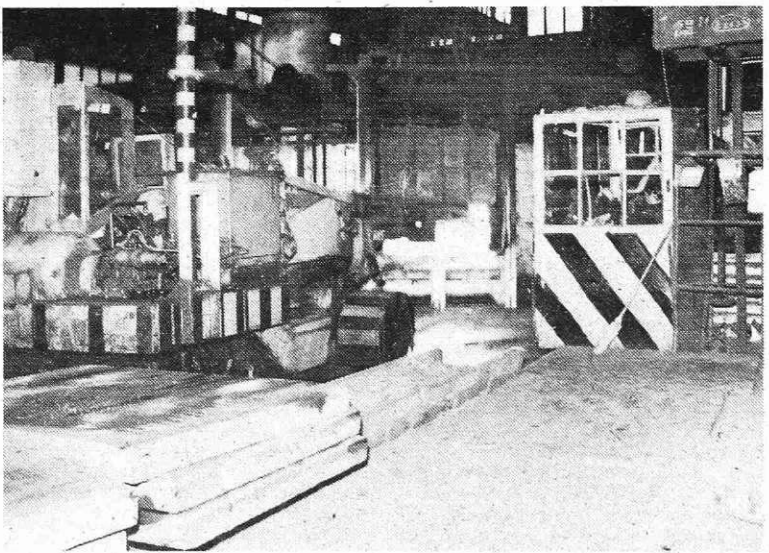
Prihodnjič bomo predstavili mnenja delavcev o aktivnosti sindikata v delegatskem sistemu in pri delu samoupravne delavske kontrole.

Ivan Puc in Mile Crnović

Železarski globus

JAPONSKA

Tri japonska podjetja so dobila iz Nemške demokratične republike naročilo za dobavo hladne valjarne za letno zmogljivostjo 440.000 ton in finančno vrednostjo naložbe v višini 65,8 milijona dolarjev. V proizvodnem programu te valjarne bo elektro pločevina in pločevina za potrebe avtomobilske industrije. Rok dobave je predviden v letu 1983.

Zakladanje okrogle peči v valjarni debele pločevine (Foto I. Kutina)

AVTOBUSNI PREVOZI IN DNEVI VPLAČIL ZA ODDIH V CRIKVENICI IN BIOGRADU NA MORU

CRIKVENICA

Prevozi za Crikvenico so organizirani ob izmenah. Odhod iz Jesenic je ob dnevih izmen ob 6. uri zjutraj, povratek pa ob istih dnevih ob 13. uri. Vožnja do Crikvenice traja približno štiri ure.

BIOGRAD n/m

Prevozi za Biograd so organizirani en dan pred pričetkom izmene z odhodom ob 22. uri izpred Cufarja s približnim prihodom v Biograd n/m ob 6. uri zjutraj. Odhod avtobusov iz Biograda n/m bo ob 8. uri dopoldne in prihod na Jesenice približno ob 18. uri.

Cene povratnih vozovnic vključno s prtljago so: za Crikvenico 500 din, za Biograd n/m pa 1.000 din.

Ce zasedenost avtobusov ne bo vsaj 80 %, organiziranega prevoza ne bo. Odhodi avtobusov za Biograd n/m in Crikvenico so vedno izpred Cufarja na Jesenicah s postanki na vseh avtobusnih postajah, ki jih bodo javili koristniki letovanja ob rezervaciji oz. nakupu vozovnic. Rezervacije, nakup vozovnic ter ostale informacije v zvezi s prevozi dobite na kadrovskem sektorju, oddelek za družbeni standard, tel. 3211, ali v času izdaje napotnic v TOZD Družbena prehrana, tel. 2061, od 7. do 11. ure. Otroci od 4. do 10. leta plačajo 50 % cene in imajo pravico do sedeža. Otroci do 4. leta imajo brezplačen prevoz, vendar brez lastnega sedeža. Obenem obveščamo vse koristnike avtobusnih prevozov, da lahko rezervirajo vozovnice takoj, ne glede na čas letovanja.

TAKSE

Višina turistične takse v Biogradu n/m znaša 10 din za vse, razen za otroke do sedem let starosti. Višina turistične takse v Crikvenici je za odrasle 12 din, za otroke od 7. do 15. leta starosti pa 6 din.

TERMINI IN PLAČILNI DNEVI ZA ODDIH

BIOGRAD n/m

termin	plačilni dnevi
11. 6. — 21. 6.	5. 7., in 8. 6.
21. 6. — 1. 7.	14., 15. in 16. 6.
1. 7. — 11. 7.	24., 25. in 26. 6.
11. 7. — 21. 7.	5., 6. in 7. 7.
21. 7. — 31. 7.	14., 15. in 16. 7.
31. 7. — 10. 8.	26., 27. in 28. 7.
10. 8. — 20. 8.	3., 4. in 5. 8.
20. 8. — 30. 8.	14., 16. in 17. 8.
30. 8. — 9. 9.	23., 24. in 25. 8.
9. 9. — 19. 9.	3., 4. in 6. 9.
	(od 7. do 11. ure)

CRIKVENICA

termin	plačilni dnevi
5. 6. — 15. 6.	31. 5., 1. 6. in 2. 6.
15. 6. — 25. 6.	8., 9. in 10. 6.
25. 6. — 5. 7.	18., 21. in 22. 6.
5. 7. — 15. 7.	28., 29. in 30. 6.
15. 7. — 25. 7.	8., 9. in 12. 7.
25. 7. — 4. 8.	19., 20. in 21. 7.
4. 8. — 14. 8.	29., 30. in 31. 7.
14. 8. — 24. 8.	9., 10. in 11. 8.
24. 8. — 3. 9.	17., 18. in 19. 8.
3. 9. — 13. 9.	27., 30. in 31. 8.
	(od 7. do 11. ure)

Plačilo je možno izključno ob navedenih dnevih.

Ce prijavljeni ne bodo vplačali oddiha v navedenih dnevih bomo menili, da niso več zainteresirani, mesta pa bomo dodelili prosilcem iz TOZD oz. delovne skupnosti.

Komisija za oddihe in izlete pri IO KOO sindikata Železarnice

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Na drugi seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Hladna valjarna Bela, ki je bila 14. aprila, so najprej pregledali izvrševanje sklepov prve seje. Dodatno so sprejeli sklep, da se najboljši športnik izbere ob koncu mandatsne dobe in nagradi.

Obpravnavali so predlog delitve sklada skupne porabe, predvsem del, ki je namenjen individualni gradnji in adaptaciji, za dom na Mežakli, za malice, za povečanje zobozdravstvenih storitev in za gledališče Toneta Cufarja.

Pregledali so programe posameznih komisij:

— komisija za šport: organizira čimveč obratnih tekmovanj s čimvečjo udeležbo, za sodelovanje naj pridobi tudi vodilne delavce; udeležba na vseh tekmovanjih, ki jih organizira konferenca sindikata Železarnice, sodelovanje na četverboju z organizacijo predtekmovanj oziroma izbirnih tekmovanj. Športnikom ne bodo dajali denarnih nadomestil za tekmovalna, ampak skupno malico, ob koncu sezone pa bodo organizirali piknik za vse športnike;

— komisija za kulturo: spodbuditi mora interes za gledališke predstave v gledališču Tone Cufar, rednim obiskovalcem gledališča omogočiti obisk gledaliških predstav v Ljubljani, organizirati obiske kulturno-zabavnih prireditev. Izvršni odbor pa je sprejel sklep, da v primeru premajhnega interesa za obisk predstav gledališča Tone Cufar zmanjšajo število abonmajskih vstopnic;

— komisija za socialna vprašanja: sprejeti mora okvirne kriterije za dodeljevanje pomoči v primeru socialne ogroženosti, bolezni ali smrti člana kolektiva, organizirati obiske na domu dalj časa bolnih sodelavcev. Kriterije za dodelitev pomoči in konkretne predloge članov, katerim se dodeli pomoč, bodo pripravili do naslednje seje;

— komisija za oddihe in izlete: organizira letovanje članov kolektiva in preventivni oddih za člane, ki jih je priporočila strokovna služba, v

domovih Železarnice, organizira izlete.

Seznani so se z gradivom za konferenco občinskega sindikalnega sveta Jesenice in s predlogom kandidatov za vodilne funkcije in izvršni odbor ter komisije. Seznani so se tudi s predlogom članov odbora za predelavo kovin in s predlogom delegatov za republiški kongres sindikatov. Ker menijo, da je potrebna usklajena akcija družbenopolitičnih organizacij v TOZD, bodo sklicali sestanek vseh predstavnikov družbenopolitičnih organizacij v TOZD za usklajitev programov.

Sklicali bodo sestanek vseh predsednikov delegacij SIS in se dogovorili o načinu dela in o izobraževanju vodij delegacij.

Za podpredsednika izvršnega odbora so izvolili BOŽIDARJA SIMIČA.

TOZD ŽELJARNA

Četrte seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Željarna, ki je bila v sredo, 21. aprila, se je udeležilo devet članov odbora.

Obpravnavali so poslovnik dela skupščine občinske organizacije zveze sindikatov Jesenice za obdobje 1982—1986 in nanj niso imeli pripomb. Davorina MIKULA so izvolili za delegata za volilno konferenco zveze sindikatov Jesenice.

Zaradi pomanjkanja sredstev ne morejo prispevati 2.500 din za zlato žebliček za zastavo KS ZB NOV Sava.

Ponovno so sprožili zahtevo, da se nekaj ukrene glede priznanja beneficirane delovne dobe zaradi dela v hrupnem okolju.

DOPISUJTE

V ŽELEZARJA

9

RAZISKAVA O PREHRAMBENIH NAVADAH ŽELEZARJEV MED DELOVNIM ČASOM

Razprave o prehrani med delom so bile doslej brez posebno oprijemljivega rezultata. Poleg neformalnih mnenj o izboljšanju prehrane so se tudi samoupravne delovne skupine na svojih sestankih pogosto pritoževale, zlasti tiste, ki jih je prizadela uvedba vakuumsko pakiranih obrokov.

Potrebno je ugotoviti, da do dejanske ukinitve te vrste malic ni prišlo zaradi negodovanja samoupravnih delovnih skupin ampak zaradi težav z dobavo. Ponovna uvedba starega načina izbire delikates pa je nekako deformirala rezultate, ki smo jih pridobivali z anketiranjem. Potek anketiranja je namreč časovno sovpadel z ukinitvijo vakuumsko pakiranih obrokov in smo to spremembo zaznali tudi pri anketiranih, ki so zaradi tega izrazili večje zadovoljstvo s prehrano oziroma konkretno z izbiro.

Da bi proučili zelo raznolike prehrabene navade železarjev med njihovim delovnim časom, smo potrebne informacije zbrali s pomočjo vodene ankete. Anketirali smo 202 delavca, ki so bili slučajno izbrani iz abecednega seznama zaposlenih v Železarni in katerih obče karakteristike so z nepomembnimi odstopanji približno take kot v celotni populaciji delavcev Železarne. V obdelavi identifikacijskih karakteristik nismo več upoštevali, kar ponovno jamči anonimnost odgovorov.

Anketa naj bi dala po svojem naratu odgovore na naslednja vprašanja:

- kako železarji potrošijo svoje bone, oziroma kje jedo,
- kaj izbirajo za svojo malico,
- raznolikost sedanjih prehrabnih navad oziroma navezanost na eno vrsto hrane (toplo, hladno, suho),
- raznolikost teženj,
- kateri so kontrolirani in kateri so nekontrolirani razlogi odklanjanja določenih vrst malic.

KOMENTAR REZULTATOV ANKETE

Obisk v kantinah

Prvo vprašanje, kako delavec potroši svoje bone za prehrano na delu, loči štiri tipe uporabnikov bonov:

- redni obiskovalci kantine,
- neredni obiskovalci kantine,
- mesečni potrošniki delikates,
- izključeni iz sistema bonov.

56,9 % delavcev redno hodi v kantino, medtem ko 17,8 % delavcev štejemo med neredne obiskovalce kantine (nekajkrat na teden). Če obe skupini nekako združimo, potem je mogoče ugotoviti, da naše kantine kakorkoli uporabljajo dnevno največ do tri četrtine delavcev TOZD in delovnih skupnosti.

Preostalo četrtino delavcev (25,2 %) predstavljajo tisti, ki smo jih iz sistema bonov že izključili in o čemer imamo sedaj že tudi evidenco, saj dobivajo potrdila za nakup v trgovini ali pri mesarju (2,47 %) in pa zelo velik del delavcev (22,7 %), ki v kantini pretežno hodi le nakupovat delikatese v večjih količinah oziroma mesečno.

Medtem ko se je manjši del delavcev izključil iz običajnega kantinerskega prehranjevanja s tem, da dobiva potrdila, razlogi za to so pretežno zdravstveni, v manjši meri pa tudi fizična oddaljenost (elektrarne), je mogoče spoznati tendenco še večjega števila delavcev, da se ne vključujejo v sistem prehrane iz kantine.

Razlogi so:

- potrdilo (5) — 2,4 %,
- zdravstveni razlogi, dieta (10) — 4,9 %.

- oddaljenost kantine — čas za čakanje v vrstah (8) — 3,9 %,
- narava dela (9) — 4,6 %,
- odklanjanje zaradi hrane same, ki je v kantinah, zaradi kvalitete, okusa itd. (16) — 7,9 %,
- med delovnim časom ne je (3) — 1,5 %.

Večine teh delavcev, ki imajo svoje razloge za odstopanje od običajnega, najbrž nobena objektivna možna izboljšava hrane ne bo odvrnila od sedanjega prehranjevanja zaradi objektivnih razlogov ali pa zaradi njihovih stereotipov (vnaprej negativen odnos do menz). Hkrati pa moramo priznati, da določenemu delu dislociranih delavcev ne bomo mogli priskrbeti lastnih razdelilnic. Teh 51 delavcev iz vzorca (25,2 %) si prinaša od doma oz. naroča suho delikatesno hrano, ali mu jo prinašajo drugi, lahko se zato tudi menja, oz. nekateri med njimi sploh ne jedo med delovnim časom. V končni konsekvenci pa vsi ti uporabljajo svoje bone za delikateso ali natančneje izključno zanj.

Med anketiranci smo našli tri, ki dobivajo potrdila za nakup pri mesarju zaradi svojega zdravstvenega stanja, predstavljajo 1,48 % vzorca, v celotni Železarni pomeni ta delež 96 ljudi. Pravo število je 92, razlika ne oporeka zanesljivosti vzorca oz. zanesljivosti, ki jo prinašajo podatki iz ankete. Poleg tega je v vzorcu en delavec, ki prejema potrdilo zaradi fizične oddaljenosti (Zasip). V Železarni je takih primerov približno dvajset in imamo skupaj registriranih okoli 112 ljudi, ki ne prejema bonov ampak potrdila. Peti delavec, ki nikoli ne hodi v kantino, prejema pa bone, jih da nekomu drugemu, da jih potroši za nakup delikatese. Je eden od primerov, ki imajo objektivni razlog — fizično oddaljenost, Železarna pa na sistem bona tudi zanj še kar vztraja.

Ta prva diferenciacija delavcev Železarne po obisku v kantinah že daje precej celovito sliko o tem, s kako velikim delom delavcev TOZD Družbena prehrana računa kot s svojimi potrošniki, sicer pa tudi o tem, kaj so njihove prehrabne navade med delovnim časom.

V novih stanovanjskih blokih rudarskega mesta Idrija so vgrajeni naši vrtni podboji (Foto I. Kučina)

Kaj torej jemo?

Za približno 25 % delavcev smo že sedaj ugotovili, da najbrž niso odjemalci toplih obrokov, ker ne obiskujejo kantine (čeprav so tudi izjeme, npr.: nekdo prinaša tople obroke za nekaj delavcev na delovno mesto). Na vprašanje, kaj je bila anketiraneča zadnja malica, smo dobili naslednje odgovore:

- topli obrok 35,6 %
- hladna pripravljena malica 7,9 %
- hladni pakirani obrok 1,9 %
- naročena delikatesa 36,1 %
- prinesel sem od doma 12,8 %
- drugo (nič nisem jedel, v trgovino, v GEZ) 5,4 %

V tej dnevni sliki predstavlja v rubriki »drugo« kar 4,45 % delavcev, ki enostavno niso nič jedli.

35,6 % anketirancev je za svojo zadnjo malico glede na dan anketiranja vzelo tople obroke. Drugo alternativo malice za bon — hladno pripravljeno oziroma mrzlo malico je jedlo 7,9 % delavcev, kar predstavlja 43,6 % delavcev, ki so izbrali eno od alternativ, ki je primarna glede na dejavnost družbene prehrane. Toda največji posamezni delež delavcev predstavljajo tisti, ki so izbrali naročeno delikateso (36,1 %). Nezanemarljiv pa je tudi podatek, da je 12,8 % delavcev ta dan prineslo malico s seboj od doma. Ker smo anketiranje pričeli izvajati še pred ukinitvijo vakuumsko pakiranih obrokov, so nekateri jedli tudi te (1,9 %), vendar podatek ni reprezentativen za potrošnje hladnih pakiranih obrokov. Izbor naročene delikatese, ki očitno prevladuje med delavci namesto ponujene tople hrane, domala preusmerja dejavnost družbene prehrane v trgovino na drobnejše od drobnega.

Razlogi za izbiro izven primarne (kuhani obroki) so naslednji in jih navaja 113 delavcev (55,9 %):

1. Oddaljenost kantine, narava dela, predolgo čakanje v vrstah, topli obroki so zmanjkali. Objektivnost teh razlogov s strani delavcev kaže na napake v organizaciji prehrane, ko izbire toplega obroka niti ne omogoča. Vendar je skupina teh razlogov najmanjša — 13,5 %.
2. Pretežno zdravstveni zadržki: težave z želodcem in razne diete vključno s shujševalno ter absolutno odklanjanje jedi v delovnem času. Skupaj 30,8 %.
3. Preostanejo pa še tisti delavci, ki so imeli, česar prvi dve skupini

nista, vse možnosti izbrati topli obrok, pa ga niso, ker se jim ni zdel okusen oz. so ocenili, da je postane, da so topli obroki enolični vsak dan, pregreto, oz. se nanje niso in se nečejo navaditi (55,5 %).

Posnetek dnevne situacije je verjeten podatek o porabi različnih vrst malic za vsak dan. 35,6 % koristnikov toplih obrokov pomeni 2.290 delavcev, ki so jedli topli obrok in to število tudi ustreza dnevno skuhanim obrokom. Približno 508 porabljenih hladnih pripravljenih malic na dan pa tudi ustreza odstotku, ki smo ga dobili iz ankete — 7,9 %.

Medtem ko je dnevna situacija v splošnem za Železarno vedno ista,

Topli obrok sem vzeli:	število = 113	število = 202
— nekaj dni nazaj	39,8 %	22,3 %
— že precej dolgo nazaj	25,7 %	14,3 %
— ne jem toplih obrokov	34,5 %	19,8 %

Kombinacije enkrat topli obrok oz. hladna pripravljena malica in drugič delikatesa so najpogostejše. Samo topli obrok oz. njegovo hladno pripravljeno varianto koristi približno 17 % železarjev (16,8 % anketirancev), nasprotno pa jih 19,8 % nikoli ne je toplih obrokov in hladnih pripravljenih malic. K njim lahko prštejemo še tudi 14,3 % delavcev, ki se ne spominjajo, kdaj so to vrsto hrane nazadnje jedli. Približno polovica vseh delavcev pa je tisti varabilni del, ki izbira svojo malico, kakor mu dnevne okoliščine nanesejo — od tega, da jo prinese od doma, do v kantini kupljenih delikates in toplih obrokov.

Rednih koristnikov toplih obrokov oz. hladnih pripravljenih malic je torej zelo malo in se zdi, da osnovno prehrano gradi namesto toplih obrokov že suha delikatesna hrana, ki se pri večini pojavlja sploh kot prva in edina izbira — 25,2 %, ali pa kot kombinacija enkrat kuhan obrok, drugič pa delikatesa oz. praktična izbira po okusu, s katero si delavec zagotavlja pestrost tedenskega jedilnika.

Od običajnega kombiniranja glede na nekajdnevni cikel odstopa torej 16,8 % delavcev, ki jedo samo topli obrok oz. hladno kuhano malico, 25,2 % samo delikatesno, 7,4 % jih hrano vedno prinaša od doma, 2,5 % jih ne je nič.

Preostane pa še 49,1 % delavcev, katerih navade niso enolične, pač pa variirajo od tega, da niti ne malicajo, do tega, da izberejo topli obrok.

Pogostost izbire posameznih možnosti je vidna iz naslednjih številčnih podatkov:

	število	odstotek glede na pogostost
— topli obrok	112	30,9
— hladna pripravlj. mal.	59	16,3
— hladni pakirani obrok	24	6,6
— naročena delikatesa	123	33,9
— prinesel od doma	38	10,5
— ne je, ostalo	6	1,7

Pogoj kvaliteta

Sedanji izbori malic niso naključni, pač pa vsebujejo določena stališča železarjev o tem, kaj je tisto najboljše, kar je mogoče za bon dobiti. Če vpeljemo element željene oz. na vsak način pogoj drugačne kvalitete, se izbori najboljše malic spremenijo.

Ne glede na spremenjeno kvaliteto vseh vrst malic se od sedanjega načina ne bi ločilo 7,9 % delavcev.

saj so tudi kapacitete naše kuhinje konstantne, pa ne moremo predvideti, da so prav tako nespremljive tudi izbire posameznih delavcev.

Redni potrošniki toplih obrokov oziroma hladno pripravljenih malic

Vsi anketiranci, ne glede na to, ali hodijo v kantino vsak dan, včasih ali pa sploh ne, ki za svojo zadnjo malico glede na dan anketiranja niso vzeli toplega obroka, so odgovorili na vprašanje, kdaj so ga vzeli zadnjič. Iz distribucije teh odgovorov dobimo delež delavcev, ki toplih obrokov sploh ne jedo.

Gre zlasti za tiste delavce, ki iz zdravstvenih razlogov ali pa zaradi oddaljenosti od kantine pravzaprav sploh nimajo druge izbire.

Pogoj kvalitete v hrani bi vplival na prehranjevalno situacijo takole:

- večina delavcev (72 % od vseh, ki torej lahko izbirajo) bi najraje izbrala topli obrok,
- na drugo mesto so postavili hladno pripravljeno malico,
- na tretje mesto naročeno delikateso

- in na zadnje hladni pakirani obrok, ki so ga skoraj enoglasno sploh izključili.

Pojem kvalitete opredeljuje sedanji izbor in pogojuje tudi drugačnega. Sedanja situacija, ko v kantinah najpogostje izbiramo naročeno delikateso, bi se ob izboljšani kvaliteti vseh vrst hrane odločno obnila v prid izboru toplih obrokov. Izredno negativno stališče pa je ostalo v odnosu do hladnih pakiranih obrokov in bi jih železarji odklanjali tudi, če bi bila kvaliteta boljša. Enodimenzionalnost tega stališča in njegova brezkompromisnost kažeta na to, da gre pri nas, ko sprejemamo neke novosti, tudi za zelo močne predsodke, ki jih zlepa ni mogoče spremeniti. Pojem kvalitete ostaja še vedno zelo nedefiniran, pa vendarle ne zato, ker ga ne bi mogli razložiti. Vsi namreč dobro vemo, kaj je to kvalitetna hrana in da največji prispevek h kvaliteti ne dajejo sestavine same, ampak spretna kuharska priprava.

Zadovoljstvo s hrano v kantinah in pogoji

Anketiranci so ocenjevali naslednje kategorije: kvaliteto hrane, količino, ceno, tedenski jedilnik, dnevno izbiro, higieno in način serviranja. Porazdelitev odgovorov med ocenami zelo zadovoljen in zelo nezadovoljen je razvojenela v pretežno umirjenih ocenah med zadovoljen in neodločen. Ocene se namreč redko najdejo v ekstremih izrednega zadovoljstva oz. nezadovoljstva. V splošnem so delavci najbolj zadovoljni s količino hrane (toplili obrokov za bon), kar pa ne izključuje, da ni hrane celo preveč, vsaj za nekatere.

Najnižje ocenjena kategorija je cena obrokov. Glede na to, da se z višjimi cenami poveča tudi vrednost bona, so kritike brezpredmetne, komentar tega nezadovoljstva mora upoštevati splošno vzdušje do cen in občutljivost teme sploh, del kritike pa bo najbrž upravičen. Opozori naj bi na nujno potrebno racionalizacijo stroškov prehrane sploh.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI

SVETOVNA PROIZVODNJA FEROZLITIN

Okoli 70 % vseh ferozlitin izdelujejo v obločnih električnih pečeh, ki obratujejo kot redukcijski agregati. Ker so skoraj vse kovine, ki jih potrebujemo v jeklarstvu, sorazmerno težko reduktivne, so potrebne za njihovo redukcijo tudi visoke temperature. Kot reductent uporabljamo običajno premog.

Tudi poraba električne energije je za izdelavo ferozlitin velika, vendar za posamezne kovine različna. Tako je poraba električne energije pri izdelavi 75 % ferosilicija od 8.500 do 9.500 kWh na tono in 1.000 kg premoga kot reductenta, medtem ko je pri nizko odstotnem feromanganu poraba samo 2.500 do 3.000 kWh na tono in 400—500 kg premoga.

V spodnjih razpredelnih je navedena za najvažnejše kovine, ki jih uporabljamo pri izdelavi jekla kot dodatke v obliki ferozlitin, v odstotkih razdelitev svetovnih rezerv po državah oziroma zemljepisnih področjih.

Mangan	
Dežele SEV	50,0
Južnoafriška republika	37,5
Gabon	2,7
Ostale dežele	4,3
Nikelj	
Nova Kaledonija	25,0
Kanada	14,0

Dežele SEV	
Kuba	8,0
Ostale dežele zah. sveta	5,6
Ostale dežele	46,0
Vanadij	1,4
Sovjetska zveza	74,0
Južnoafriška republika	18,5
Ostale dežele	7,5
Krom	
Južnoafriška republika	67,5
Zimbabve	30,0
Ostale dežele	2,5
Molibden	
ZDA	43,8
Cile	31,2
Kanada	6,4
Dežele SEV	11,6
Ostale dežele	7,0
Wolfram	
Kanada	10,0
Dežele SEV	64,0
Ostale dežele	26,0

Dejstvo je, da so industrijsko visoko razvite dežele Zahodne Evrope in Japonska sicer veliki porabniki železovih zlitin, nimajo pa praktično nobenih zalog. Razpredelnice tudi kažejo zelo neenakomerno porazdelitev svetovnih zalog najvažnejših kovin, potrebnih za izdelavo teh zlitin. Krom, ki je ena najvažnejših legirnih kovin, je z zalogi svojih rud porazdeljen tako, da ga je 97 % v južni Afriki, medtem ko poseduje Sovjetska zveza 75 % vseh svetovnih zalog vanadija. Dežele SEV imajo 50 % svetovnih zalog mangana in 64 % wolframa.

MANGAN

Mangan je v železarski industriji kot feromangan in silikomangan najvažnejša in najbolj uporabljena zlitina. Manjše količine manganove rude dodajajo po potrebi tudi vsipu v plavž, da s tem povečajo vsebnost mangana v grodlju. Približno 90 % celotne svetovne proizvodnje mangana porabi železarska industrija.

Daleč največji izdelovalec feromangana na svetu je Sovjetska zveza, ki je leta 1976 izdelala 1.149 milijonov ton ali 28,2 % svetovne količine manganovih zlitin. Nato sledijo Japonska s 17,2 %, Južnoafriška republika z 12,8 %, ZDA z 11,8 %, Francija z 9,8 % in Norveška z 9,6 %. V Sovjetski zvezi in Južnoafriški republiki je preko 80 % vseh svetovnih rezerv manganove rude in pri tem so zaloge v Sovjetski zvezi še posebej kvalitetne.

V razdobju od leta 1962 do 1978 je narasla skupna količina nakopane manganove rude v svetu s slabih 16 milij. ton na slabih 25 milij. ton, kar je povprečno triodstotna letna rast. Količina, nakopana v letu 1978, približno ustreza deset milij. ton mangana. Pri tem je zanimivo, da je količinski delež Sovjetske zveze med velikimi svetovnimi proizvajalci manganove rude daleč najmanjši. Vzrok za to je visoka vsebnost mangana v sovjetski rudi. Pri tem je treba omeniti, da dežele, ki nakopujejo velike količine manganove rude, kot so Sovjetska zveza, Južnoafriška republika, Avstralija in Gabon, predelajo le manjši del rude v feromangan, medtem ko velike količine izvozijo v industrijsko visoko razvite države, in sicer največ na Japonsko in v ZDA.

Japonska, ZDA in Norveška so največji proizvajalci silikomangana. Na tem področju ima Norveška že dolgo tradicijo in važno vlogo pri preskrbi dežel Zahodne Evrope. Vzrok za to je

V takem razpoloženju je skozi okno opazila dva mlada in čedna moška, ki sta se nedoma znašla na dvorišču.

Vedeta se, kot bi se hotela nekam skriti, je razmišljala. V bližini je hiša, v kateri so parizani pred štirinajstimi dnevi ubili Franca Planinca. Ni daleč od kraja, kjer so črnoroki ubili Gustlja Štravsca. Kaj sta ta dva tu spodaj na dvorišču? Partizana, črnoroka ali tajna agenta nemške policije?

Zadržala je ob misli, da bi ji lahko ta dva neznanca ubila ljubčka. Nervozno je pogledovala na uro. Moj fant je prijatelj Nemcev in če sta ta dva partizana, bo ojoj! Beseda ni konj, grem ju uprašat.

Tinka se je ogrnila, se pogledala v ogledalo in si popravila pričesko.

»Čakata koga?«

Moža sta se ozrla na balkon.

»Da, Jožeta Velikogno.«

»Čakam brata,« je s prijetno zvenim glasom pojasnila, »bojim se, da se vaju bo ustrašil. Z ženo se ne razumeta, pa mi pride včasih po tožit.«

»Sva res videti tako nevarna?« sta se zasmejala.

Na dvorišču sta bila vosovca Srgon in Črtomir. Sredi Jesenic, v katerih je kar mrgolelo sovražnikovih vojakov in agentov.

Medtem je po cesti prišel moški v lepi civilni obleki in zavil na dvorišče. Vosovca sta se umaknila v temo na vrt. Ni ju opazil. Samozavestno je šel po stopnicah proti balkonu in Tinkini sobi. Ko ga je med vrati ostetila luč, se je Črtomir zdrgnil: »Srgon, ali veš kdo je ta? Valter Polajnar, sodelavec gestapa, ki ga že dolgo iščemo.«

Srgon se je z dlanzo tresnil po glavi. Žal mu je bilo plena, ki se jima je izmuznil iz rok.

»Zakaj mi tega nisi takoj povedal, ko je bil še na dvorišču,« se je jezil. »Nisem ga prepoznal, šele na balkonu sem dobro videl njegov obraz,« je pojasnil Črtomir. Za jezo ali kakšne ukrepe ni bilo več časa. Komaj je Polajnar zaprl vrata dekletove sobe, že jo je proti domu primahal Jože Velikogno. Srgon ga je poznal še iz železarnice.

Pričakala sta ga na dvorišču, le nekaj metrov od vrat stanovanja. Srgon ga je močno zgrabil za ovratnik suknjice in mu skozi zobe siknil: »Z nama pojdeš. Si pozabil, da si sin slovenske matere!«

Od samega strahu in neprijetnega presenečenja Velikogno sploh ni mogel odpreti ust.

V tem trenutku je začel Polajnar na naju stresljati, in to skozi zaprta vrata, mi je na Jesenicah pripovedoval Srgon. »Velikogno je izkoristil zmedo in se mi iztrgal iz rok. Zbežal je v stanovanje, ki je bilo v pritličju blizu balkonskih stopnic. V rokah mi je ostal njegov suknjič. Lahko bi streljal za njim, a nisem, ker bi bil lahko ubil še koga od njegovih sorodnikov.«

Polajnar je moral nositi s seboj precej streliva ali pa ga je imel tudi v sobi pri Tinki, saj je silovito nabijal skozi vrata in okno. S Črtomir-rom sva mu vračala ognjene strele. Pokalo je kot v mali vojni. V okno sem vrgel bombo, a se je uvela za zavoslo ali roletno in eksplodirala na okenski polici. Tinka in Polajnar sta, skrita za zidom, ostala cela.

Slabe volje sva se umaknila, ker je bila le 200 metrov od hiše posadka nemške protiletalske enote.

Ob koncu vojne se je Polajnar s skupino nemških umikal čez Karavanke proti Koroški. Nekje blizu današnje državne meje nad Javornikom so kolono prestregli borci kokrškega odreda, ki so vse zajeli in odpeljali v begunjske zapore. Valter Polajnar je bil kot sodelavec gestapa obsojen na smrt in usmrčen.

Prve dni marca 1944. leta je prišel na zvezo Jeseničan Polde Košir. Že dlje sva se poznala. Šel bom v partizane, mi je nekoč dejal, ko je prišel na zvezo. Slišal sem, je nadaljeval, da bi bilo dobro, če bi se že prej izkazal in opravil kako nalogo.

Ne spominjam se, da bi še kdo kaj takega izjavil pred odhodom v partizane. Izjava je bila tako nena- vadna, da sem ga celo sumljivo po- gledal in se narahlo nasmehnil. Če želiš, lahko kaj storiš. Na primer tole: vzemi mojo pištolo, vrni se na Jesenice in ustrelj gestapovskega agenta Jožeta Velikogno. Sam pri sebi sem si mislil: no, pa pokaži, koliko si korajžen. Dvomil sem o njegovih besedah. Zato sem mu dal neko staro pištolo, za katero strelce ni vedel, ali se bo sprožila ali ne. Nemalo sem bil začuden, ko sem zve- del, da je Košir 12. marca 1944. leta podnevi sredi Jesenic likvidiral omenjenega izdajalca. Kaj bi bilo, če bi se mu pištola ne sprožila?

Košir je ostal pri VOS, potem je bil premeščen na Primorsko, kmalu po vojni pa je umrl za posledicami nesreče.

Kdo je bil Jože Velikogno, katerega je Košir likvidiral?

Jože Velikogno je delal v jeseniški železarni. Njegov bratranec s Koroškega je bil že od 1929. leta član tajne Hitlerjeve nacistične stranke v Avstriji. Po nasilni priključitvi Avstrije k Nemčiji je bil izvoljen za poslanca Reichstaga. Pod njegovim vplivom je Jože postal nemur, ova- duh, član nacistične stranke in so- delavec gestapa.

Črtomir si nikakor ni mogel najti opravčila za spodleteli napad na Polajnara. Čeprav je bil po vrnitvi v taborišče hudo utrujen, je vprašal Živana: »Kdaj je na vrsti naslednja akcija?«

»Jutri zvečer,« je odvrnil načelnik VOS, ki še ni opazil, kako se je Črtomir razočaran in besen vrnil iz akcije.

»In kaj bo treba opraviti?« je vprašal Črtomir.

»Šefa jeseniških gestapovcev Clementa Druschkeja bo treba kazno- vati. Cena bo mogoče visoka, toda vojna ne pozna milosti,« je odvrnil Živan.

Črtomir se je prostovoljno javil, da opravi to tvegano akcijo. Spremljal ga je Ivan, po rodu Rus, ki se je le prehodno zadrževal pri vosovcih.

Akcija na Druschkeja je bila temeljito pripravljena. Vosovski zaup- nik Janez je že več dni zasledoval šefa jeseniških gestapovcev. Vosov- cem je sporočil, da ponavadi zvečer ob sedmih zapušča pisarno in gre nato po glavni cesti mimo železniške postaje domov k družini. Črtomir in Ivan sta Druschkeja čakala ob živi meji gostilniškega vrta gostilne Peklar. Te gostine danes ni več. Tam so zrasle nove stavbe. Bila je nasproti železniške postaje.

»Saj nisem ničesar zakrivil,« se je opravičeval.

»To boš lahko povedal načelniku VOS,« sta odvrnila, si mimogrede še ogledala goste v gostilni in odpelja- la osumljenca.

Na Mežakliji je bila skupina vo- sovcev jeseniškega okraja, ki jih je vodil Srgon. Ko sta Pavel in Slavko pripeljala Franca v taborišče na Mežaklijo, je Srgon poslal kurirja k načelniku VOS za jeseniško okrožje Živanu. »Pridi,« mu je sporočil Srgon, »čaka te težka riba.« Živan bi namreč moral zaslišati osum- ljenca.

(Se nadaljuje)

Pol ure sta se vosovca motala okrog gostilne in železniške postaje: najbolj prometnem delu Jesenic, blizu gestapovske izpostave. Nemške patrulje in straže se niso zmenile za dva mlada fanta, ki sta postopala okrog gostilne.

Po sedmi uri je Črtomir že začel živo pogledovati na uro. Druschkeja ni bilo. Vse preveč je bilo izda- jalcev, da bi lahko še dlje ostala. Prej ali slej bi ju legitimirali. Že sta hotela oditi, ko sta blizu Peklarjeve gostilne zagledala branjevca Vik- torja Čepona. Tam, kjer je danes je- seniška lekarna, je bila nekoč ba- raka, v kateri je imel Čepon pro- dajalno. Bil je nemur od prvega dne okupacije in že dolgo na spisku na smrt obsojenih izdajalcev. S ta- kimi izrodki so lahko vosovci obra- čunali kjerkoli in kadarkoli. Vo- sovca sta potegnili pištoli in opravi- la smrtno obsodbo nad Čeponom. To se je zgodilo 27. decembra 1943. leta.

Za novo leto si ponavadi podamo roke in zaželim srečo. Jeseniški vo- sovci so novo leto 1944. leta začeli z gestom smrti izdajalcem!

»Slavili bomo po vojni,« je dejal Živan, ko so se na novo leto pripravljali na odhod v akcijo. V rokah je držal zajeten šop poročil o belogardistični aktivnosti tovarni-škega delavca Franca Bertoneja.

Z mrakom so bili že na Jesenicah. Ljudje so bili doma, le sem ter tja je bilo videti človeka na cesti. Tudi iz železarnice ni bilo slišati običajne ropota. Srgon in Črtomir sta se pre- vidno približala izdajalčevi hiši na današnji Tomšičevi cesti. Kako rad je udrihal čez osvobodilno fronto in goščarje! Zmagali bodo četniki, je pripovedoval in si želel obnovitev monarhije.

Mož je zagazil v blato izdaje. Kot bi mu usoda v novem letu 1944. leta namenila le nekaj ur življenja, se je omenjenega večera prikazal pred domačo hišo. Črtomir in Srgon sta iz zasede sprožila in končala izda- jalčevu življenjsko pot.

Vosovci so izdajalce iskali doma, po cestah, po uradih in včasih celo po gostilnah. Takšni »sprehodi« so bili zelo nevarni, saj so Jesenice utesnjene med Karavanke in Mežaklijo. Po njeni ozki dolini pa se vijejo cesta, železniška proga in Sava. Mesto je bilo na gosto pose- jano s policijskimi in vojaškimi enotami ter številnimi bunkerji.

Prvo soboto po novem letu sta vo- sovca Pavel Gmajnar-Ljubo in Slavko Likovič-Peter dobila nalogo, da aretirata 30-letnega ključavni-čarja Franca s Koroške Bele. Osum- njen je bil sodelovanje s črnoroki. Iskala sta ga dva dni po Jesenicah, Javorniku in Koroški Beli. Končno sta ga izsledila v Mulejevi gostilni na Javorniku, kjer je igral karte.

»Saj nisem ničesar zakrivil,« se je opravičeval.

»To boš lahko povedal načelniku VOS,« sta odvrnila, si mimogrede še ogledala goste v gostilni in odpelja- la osumljenca.

Na Mežakliji je bila skupina vo- sovcev jeseniškega okraja, ki jih je vodil Srgon. Ko sta Pavel in Slavko pripeljala Franca v taborišče na Mežaklijo, je Srgon poslal kurirja k načelniku VOS za jeseniško okrožje Živanu. »Pridi,« mu je sporočil Srgon, »čaka te težka riba.« Živan bi namreč moral zaslišati osum- ljenca.

(Se nadaljuje)

Tudi pri tej domačiji so bili vezani spomini na pašo in zrele češnje, na točenje medu, na košnjo v planinskih senočetih, na skrivnostno spanje v lesenih kamrah pri pastirjih in poslih.

Babica so imeli vsenaokoli znanke in dolgo vrsto prijateljic. Naj- bolj so cenili od vseh staro Zoranovo Micko. Z njo so imeli posebne po- govore. Obe sta prebirali vse mohorjanke sproti vsako leto. Segali sta tudi po društveni knjižnici. Druga je skrbela za drugo, da ji kje iztakne morda še nepoznano knjigo. Ali pa tako, ki sta jo pred leti prebrali. Branje sta imeli v visokih časih. Nekateri takih knjig so bile: Črna žena, Zadnji vitez Rebrčan, Miklova lila, Kapelški punt, Mlada Breda, Deseti brat, knjiga o Genovefi. Pa tudi sveto pismo, veliki debeli for- mat kot so mašne knjige, poznana Lampetova izdaja.

Zoranova Micka je bila poleg tega še naročena za Rodoljub in po- zneje na Domoljub. Njena sorodnica pa še na druge slovenske publika- cije iz Jugoslavije. Vse številke so skrbno shranjevale. Tako so imele čtiva tudi še pozneje, ko je kljukasti križ pomendral Jugoslavijo in so Ljubljana, Maribor in Celje obmolknili.

Zoranova Micka je bila odločna ženska, priljubljena v soseski in vplivna s svojo globoko narodno zavestnostjo.

Do slavaloka bom danes vaju spremljala za slovo. Med potjo se še večkrat lahko pogovorimo.

Prikorakali so do sredi osence tik pred slavalokom. To je bila viso- ka sloka smreka, ki se je toliko nagnila, da je visela nad gozdno potjo kot pravcati slavalok. Micka, ki je bila zgovorna, je kraj torej prekrsti- la v »Pri slavalokje«. Kar ni vsak vedel, je bil slavalok tudi za prve Jozi- jeve kurirje kažipot v Sosednje. Micka je imela sina Jozeja še od začet- ka vojne pri tistih, ki so se uprli Hitlerju. Videl je kot nemški vojak, kaj so esesovci in drugi hitlerjanski zagnanci počenjali na Poljskem. Z ujet- niki! In z Židi! Drug drugemu so morali strici brade v posmeh okoli stoječih hitlerjancev. Navadni vojaki si menda niso umazali rok. Toli- ko je videl Zoranov Jozej.

VALENTIN POLANŠEK

24

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

— Ko boš šel sedaj v šolo, ne pozabi, da misli Hitler vse Slovane, zlasti vse Slovence pokončati. Ko ne bi bilo Rusov, bi se kaj takega res pripetilo...

Zdravko je pozorno poslušal. Poznal je ženo. Imela ga je rada. On pa njo. Nadvse je bil navdušen za njenega sina Jozeja.

Najožja okolica pa so bili trije sosedje: Zvamančarjeva, Zgornja- kova in Spodnjakova kmetija. Vsaka je bila za fanta svet zase. Največ- ja je bila prva, premožna v vsakem gospodarskem, posestskem in posest- niškem pogledu. Samo glede otrok ne. Teh pa sta imeli onidve dosti. Spodnjak je imel pol ducata hčera. Zgornjak pa več fantov.

Prisoje je bilo rodni kraj Zdravkovega očeta. Fant bi se kaj rad štel med tamkajšnje domačine. Tamkajšnje domačije so stale na dobrem. Gospodarilo se je preudarno in sosesko vzajemno. Morda je tudi to vplivalo ugodno na Prisojčane, ker v dolini ni bilo tujega posestnika, ki bi kvaril domačo slovensko nravo. In gostilne tudi ni bilo, ki bi zavajala k popivanju in družbenemu razkrajanju ob pijanem posedanju. praznem zapravljanju časa, razpihovanju zavisti, prepiru in raznih norostih. Prisojni gospodari so imeli seveda tudi pijače doma, zlasti iskrega, negovanega mošta in skrbno nažganega žganja. Pa so znali piti kot se gre. Bili so gostoljubni, a so prežejnim tudi vedeli pravočasno postaviti na mizo svežo vodo.

V Sosednje je bilo v primerjavi s Prisojem precej drugače: Velika osenca je bila v grofovski lasti, kjer so gospodovali tuji logarji, lovci in grofovski gostje. Poleg grofovskih gozdov je bila še ena tuja posest: zli- citirana domačija. Marsikak domači kmet je vztrepetal ob misli: Če ne bom prav gospodaril, pridem na kant kot Krovnikovo. Potlej pa lahko primem za beraško palico in hajd po svetu! Sosednje pa je imelo dolgo vrsto delavcev, dninarjev kočarjev. V dolini je bilo več kot deset bajt. Po teh so se stiskale ponavadi mnogoštevilne družine. Bajtarji so morali delati pri tujem delodajalcu kot drvarji, ali pa služiti po kmetih kot posli in dninarji. Eno in drugo je človeka opredeljevalo v najnižjo družbeno plast nemančev. Samo vlačugarji, cigani in onemogli berači postopali so bili kdaj še za stopnjo nižje.

Zdravka so svojci vzgajali v lepem domačem soseskem duhu, da je svoje najbližje kmečke gospodarje imenoval: Zvamančarjev ati. Pri- merno tudi gospodinje. Če pa je bil pri hiši starejši človek, je bil ali babica ali teta ali ded ali ujec.

Sicer je Sosednje večja dolina, a šteje le dvajset kmetij. Prisoje je pa manjše, a ima pet kmetij več. S šolo so začeli v Sosednjem že pred prvo svetovno vojno. Resno pa so nadaljevali šele po dvajsetem letu. Začeli so pri Vovku. Potem so hodili šolarji nekaj let niže v dolino v Pustotkovo bajto. V Dollfuovem času pa so postavili prvo šolsko po- slopje. Leseno. In s kapelico. Tako, da so bile tam tedenske šolarske maše, h katerim so prihajali redno tudi odrasli. Tri soseske grape je zaobsegal sosedenski šolski okoliš. Nekateri otroci so imeli tudi po dve uri daleč. Pozimi pa ob visokem snegu itak niso mogli prihajati.

(se nadaljuje)

MIROSLAV NIKOLIĆ

4

ŽELEZARNA PRED 50 LETI

(FRAGMENTARNI PODATKI PO SPOMINU)

Ob proslavi moje 50-letnice so mi v šali povedali, da so takoj na začetku spoznali, da »nisem puhla glava« in da se jim je dobro zdelo, da sem spoštoval njihovo znanje in izkušnje ter znal ločiti zrna od plevla.

V pisarni, pravzaprav v enem kotu pisarne A. Kerštajna, kjer sem kot asistent imel risalno desko in majhno mizo, sem bil samo, če sem risal, računal ali kaj beležil.

Pri vsaki večji okvari sem bil, ne glede na dnevni čas, takoj zraven. Osebo sem vse pregledal, z očmi in prsti! Nisem mogel dovoliti, da bi bila Schuler ali tehnični direktor Dostal, ki tudi nista bila pisarniška molja, na kraju okvare pred menoj. Obe- nem sem navadno posnel poškodovani del, ker za stare stroje in naprave ni bilo nobenih risb ali načrtov za naročanje nado- mestnih delov.

Ni bilo zanesljivih načrtov niti za zgradbe in obratne pro- store. Zaradi tega sem moral, predno sem začel delati načrte za rekonstrukcijo obratov, vse posneti, premeriti in zrisati. Pri tem sta mi pomagala mladoletna obratna tekača Stanko Moderc in Aco Balanč. Da sta bila pametna in sposobna dečka, sta doka- zala s svojim poznejšim razvojem in napredovanjem.

Naloga rekonstrukcije hladne valjarne in žičarne je obse- gala: novo pravilno ureditev in razvrstitev strojev v smotne skupine oziroma v ustrezna delovna mesta; elektrifikacijo pogona žičarne in hladne valjarne z zamenjavo starega trans- misijskega sistema s posamičnim ali skupinskim pogonom po- sameznih žičnih vlekov in starih valjnih strojev ter končno rekonstrukcijo starih Duo-valjnih strojev z minimalnimi

stroški — da bi se hitrost bodočega valjanja povečala do 100 %, pri dotedanjih odvzemih, oziroma pri istem programu vtikov.

Medtem ko sem za prvi del naloge delal skice, študije in variante, sem k realizaciji zadnjega dela na spodbudo šefa Schulerja pristopil takoj.

Človek bi pomislil: najbolj enostavno bi bilo te stare stroje, nabavljene v letih od 1890 do 1916, vreči v staro železo ter kupiti nove, sodobne, z njimi po možnosti še »know how! Toda lastniki so najbrž drugače mislili: »Denken ist der billigste Werkstoff!« — »Tuhanje je najcenejši material!; če je uspešno, je še toliko bolj vredno! Moj šef Schuler pa je rad uporabljal še en izrek: »Zuerst studieren, dann probieren!« — »Najprej pre- misliti, potem poskusiti!«

Torej smo premišljevali in poskušali. Čepi valjev starih Duo-strojev so bili vloženi v odprte sklade bronastih drsnih ležajev. Delavec je pri valjanju obenem ročno mazal še čepi z gostim zelo viskozno mazilom, ki je vzdržalo razmeroma zelo visok specifični tlak pri programiranem odvzemu oz. zmanjša- nju debeline traku. Z vodo sta bila hlajena samo valja in to z notranje strani.

Pri tedanji majhni hitrosti valjanja do okrog 12 metrov na minuto je to še nekako šlo, čeprav je bil valjavec obremenjen še s tem mazanjem čepov, poleg mazanja traku z drugim mazilom; toda pri večjih hitrostih ta način dela ni bil več mogoč.

Rešitev problema je bila naslednja: za uporabo znanih Bosch-aparatur za avtomatsko mazanje je bilo treba odrediti ustrezno mazilo, dovolj tekoče za nemoteno delo aparata in dovolj viskozno, da vzdrži tlak v ležaju. Občutno pa je bilo treba zmanjšati nastanek toplote v ležajih oziroma uvesti hlajenje ležajev s posebnimi kanali za pretok vode.

Postopoma od enega valjčnega stroja do drugega je bilo to vprašanje uspešno rešeno. Pri tem niso pomagali in sodelovali samo vzdrževalci v predelovalnih obratih, temveč tudi stari Torkar s sodelavci v livarni ter mehanična delavnica pri obdelavi ležajev. Rezultat teh rekonstrukcij je bil, da še danes nekaj teh starih strojev obratuje v hladni valjarni na Jesenicah.

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Praznik dela 1. maj so kljub ne preveč lepemu vremenu tudi letos delovni ljudje in občani radovljiške občine proslavili na vsakoletnem prvomajskem taboru na Šobcu. Dopoldne ob 10. uri je bila slavnostna prireditev z izbranim kulturnim programom, na kateri je govoril predsednik občinskega sveta ZSS Radovljica Vladimir Silič. 12 zaslužnim sindikalnim aktivistom in eni OO sindikata so podelili tudi srebrni znak sindikatov Slovenije. Popoldne je bilo v organizaciji osnovne organizacije ZSMS Lesce na Šobcu družabno srečanje s prvomajskimi igrami in narodnozabavno glasbo.

Osrednja občinska proslava ob dnevu OF je bila v torek, 26. aprila, zvečer v avli osnovne šole A. T. Linhart v Radovljici. V kulturnem programu je nastopil Partizanski pevski zbor iz Ljubljane, ki je navdušil vse udeležence. Slavnostni govornik je bil predsednik OK SZDL Mirko Birk. Letošnja občinska priznanja OF so na proslavi prejeli: Kati Ambrožič, Jože Bufolin, Stevo Davidović, Društvo invalidov Radovljica, Franc Grm, Rudolf Hribnik-Svarun, Martin Humar, Jože Kejžar, Olga Knafelj, Vlado Kersnik, Stanko Kocjančič, Mirko Košnik, Mirko Kovačević, Mihael Kozinc, Rado Mužan, Leopold Pernuš, Iva Poličar, Jože Poljanec, Anton Rešetič, Ciril Rozman, Anton Toman, Milutin Trbovič, Albin Završnik in Ivan Zupan.

Na 1. seji novoizvoljenega izvršnega sveta skupščine občine Radovljica 28. aprila so najprej opravili konstituantno na osnovi sprememb in dopolnil poslovnika. Sejo so nadaljevali z analizo izvajanja dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v letu 1981, nato pa so obravnavali še informacijo o rekonstrukciji kmetijske farne Blata na Bledu in o uporabi sprehajalne poti ob Blejskem jezeru. Razpravljali so tudi o tekočih finančnih zadevah.

Po sklepu 1. seje predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Radovljica, ki je bila v aprilu, bodo vse novoizvoljene komisije in druga delovna telesa občinske organizacije ZZB NOV izdelale lastne programe na osnovi akcijskega programa, ki je bil sprejet na volilni skupščini ZZB NOV Radovljica v marcu 1982. Programe komisij bo obravnavalo predsedstvo na drugi seji v maju.

V radovljiški občini je na marčevskih volitvah neposredno volilo 15.202 delavcev, kmetov in obrtnikov. Izvolili so 1.344 delegatov za deset SIS v občini. Delegati se povezujejo v 129 delegacijah. Od teh je 14 posebnih, 35 združenih in 80 skupnih delegacij SIS. V občini je 74 OZD, v katerih je manj kot 30 zaposlenih, ki se vse povezujejo v konferenco delegacij.

Koordinacijski odbor za družbenopolitično izobraževanje pri predsedstvu OK SZDL Radovljica je na 6. seji konec aprila preučil sklepe z medobčinskega posvetovanja o položaju delavskih univerz na Gorenjskem ter obravnaval predlog samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela med izobraževalno skupnostjo in Delavsko univerzo Radovljica za leto 1982. Na seji so potrdili program usposabljanja delegatov skupščin SIS in družbenopolitične skupnosti v mandatsnem obdobju 1982-1986 ter predlog predavateljskega aktiva, ki bo usposabljal delegate v organizaciji Delavske univerze Radovljica.

Na vsakoletni prvomajski regati se je 1. in 2. maja pomerilo na Blejskem jezeru nad 600 veslačev in veslačic v 229 posadkah iz vseh jugoslovanskih veslaških klubov ter gostujočih športnikov iz Belorusije in Madžarske. Blejski veslači so si v izredno močni konkurenci priveslali prvo mesto le v četvercu brez krmarja, sicer pa so imeli največ uspeha veslači iz drugih republik.

Do začetka aprila so na OK ZSMS Radovljica dobili prijave 45 mladincev za mladinske delovne akcije v letu 1982, kar je nekaj več kot lani. Več zanimanja in pripravljenosti za mladinsko prostovoljno delo je med pionirji kot pa med dijaki ali študenti. O letošnjih akcijah so člani predsedstva OK ZSMS Radovljica govorili učencem vseh osnovnih šol, ki so jih obiskali v marcu.

V skladu z določili volilnega pravilnika in sklepom republiške konference SZDL Slovenije so se do 5. maja tudi v radovljiški občini opredeljevali za predlog mandatarja za sestavo izvršnega sveta skupščine SRS. Vsi člani predsedstva OK SZDL Radovljica in predstniki krajevnih organizacij SZDL v občini so izrekli soglasje za oba predlagana podpredsednika in vseh 21 članov izvršnega sveta skupščine SR Slovenije.

V svojem štiriletnem mandatsnem obdobju se je občinski svet Zveze sindikatov Radovljica sestal na 14 sejah. V prvih dveh letih se je sešel trikrat letno, v zadnjih dveh letih pa štirikrat. Udeležba članov v prvi polovici mandata ni bila zadovoljiva, zato so po dveh letih na temelju statuta zamenjali tretjino članov sveta. Udeležba na sejah pa tudi potem ni preseгла dve tretjini članov.

V programu temeljnega usposabljanja delegatov, ki je zaupan Delavski univerzi Radovljica, bo v letu 1982 zajeto na 31 seminarjih po 16 ur dve tretjini sedanjega števila delegatov, kar je 1235 za skupščine SIS in 593 delegatov zbora združenega dela in krajevnih skupnosti občinske skupščine. Stroški za te seminarje, vključno s celotno organizacijo, bodo znašali 312.480 dinarjev.

Dela pri izgradnji novega mehaniziranega lesnega skladišča LIP Bled na TO Rečica gredo h kraju. V sklepi fazi je asfaltiranje, montaža lupilnega stroja, transporterjev do lupilnega stroja pa tudi dela na elektro priključkih. Če bodo pravočasno dobili uvožene elektronske naprave, bodo skladišča lahko začela obratovati že konec maja.

Na letališču Alpskega letalskega centra v Lescah je konec aprila po krajišlovosti poletelo na stoti polet v Elanu izdelano jadrno letalo DG-100 Elan, kar je za ta prizadevni delovni kolektiv izredno pomemben dogodek.

Prizadevanjem za varčevanje kurilnega olja v kurilni sezoni 1981/82 so se pridružili z lepim izidom v Iskrji Otoče, kjer so prihranili zaradi porabe premoga oz. kombiniranja z oljem 505.600 din. Zaradi takšnega načina kurjenja so sicer morali zaposliti dva kurjača, kar pa krepko odtehta privarčevano vsoto za kurilno olje.

Samoupravna stanovanjska skupnost Radovljica je v začetku aprila objavila javna natečaja za dodelitev posojil za dograditev in obnovitvena dela na stanovanjskih hišah v zasebni lasti za leto 1982. Za dograditev zasebnih stanovanjskih hiš bodo dodelili proslilec 7.960.000 din, za obnovitev (revitalizacijo) pa milijon din. Pogoj za dobivanje kredita je najmanj 30 % lastna udeležba, prijavitelj pa se morajo prosilci 21 dni po objavi natečaja.

Po programu centra za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS Radovljica so se že začele priprave za letošnje delovne akcije. Na zvezno akcijo Sisak 82 bo odšla MDB Stane Žagar, na republiško akcijo Kras 82 pa pionirska brigada Kokrški odred. Skupaj z jeseniškimi brigadirji so radovljiški mladinci 10. aprila organizirali lokalno akcijo na arheološkem najdišču Ajdna pod Stolom. Center pripravlja več prireditev, med drugim miting s kulturnozabavnim programom ob dnevu brigadirjev in več predavanj z diapozitivi o brigadirskih akcijah in življenju brigadirjev.

DPD Svoboda Rudi Jedretič iz Ribnega slavi 80-letnico kulturne dejavnosti. Slavnostna seja društva ob udeležbi domačinov in uglednih gostov iz občine in SKUD Drobosnjak iz Kostanj na Koroškem je bila v nedeljo, 25. aprila, popoldne v dvorani zadružnega doma. Ob tej priliki so podpisali listino pobratenja s kulturnim društvom Anton Umek iz Boštanj pri Sevnici-Okiški. Zvečer pa je bila slavnostna akademija, na kateri so nastopili poleg domačih kulturnih delavcev tudi pevci MZ Stane Žagar iz Kroke.

Na Bledu je bil od 20. do 23. aprila seminar o jedrski energiji, ki sta ga za jugoslovanske izvedence in predstavnike naših znanstvenih ustanov organizirala ameriška vlada in ameriške firme za jedrsko energijo. Seminar je namenjen pripravi za nadaljnje širjenje znanstvenega sodelovanja na področju izgradnje jedrskih central.

Znani ameriški strokovnjak za preučevanje jezer univerzitetni profesor dr. Robert Stauffer je na lastno željo obiskal Bled, da se je seznanil s sanacijo jezera. Pogovarjal se je tudi s predsednikom društva za varstvo okolja občine Radovljica dr. Borutom Rusom.

V soboto, 17. aprila, je Delavska univerza Radovljica organizirala v prostorih izobraževalnega centra republiškega sveta ZSS v Radovljici celodnevni seminar za 42 skupinovodij in drugih vodij proizvodnje v LIP Bled. Priznani izvedenci: prof. Branko Lorenčič, ing. Edo Prevc in Emil Pintar so posredovali teme o medsebojnih razmerjih delavcev in nalogah delovodij, o perspektivah razvoja lesne industrije pri nas in o ekonomski krizi v svetu in njenem vplivu na gospodarska gibanja pri nas. Seminar je izredno uspel.

V počastitev 9. kongresa ZKS, dneva OF, prvega maja in dneva zmage so v Šivčevi hiši 23. aprila svečano odprli razstavo »Partizanski obrazi« enega največjih slovenskih slikarjev Božidarja Jakca. Ob otvoritvi je brala sonete Mirana Jarca Alenka Bole-Vrabec z glasbeno spremljavo na flavti Maje Gogala. Zanimiva razstava, ki je pomenila veliko kulturno obogatitev prazničnih dni v Radovljici, je bila odprta do 9. maja. Muzeji radovljiške občine so za to priložnost založili katalog, ki ga je oblikoval Alojz Zorman, natisnila pa Knjigovzornica in tiskarna Radovljica.

Ob 25-letnici umetnikovega ustvarjanja je Likovna sekcija KUD Bled v avli osnovne šole prof. dr. Josipa Plemlja na Bledu organizirala likovno razstavo prof. Janeza Ravnika, likovnega pedagoga in akademskega slikarja z Bleda. Svečano otvoritev je bila 24. aprila zvečer, na ogled pa bo do polovice maja.

V počastitev 1. maja je Društvo upokoencev Begunje pripravilo razstavo ročnih izdelkov — šivanja, pletenja in vezenja svojih članic, ki so v zimskem času obiskovale tečaj ročnih del. Razstava je bila na ogled v prostorih kluba upokoencev v Begunjah od 1. do 4. maja.

VIDEL SEM MAUTHAUSEN

27. april — dan Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Bilo je zgodaj zjutraj. Kazalci na uri so kazali šele pol petih, pred Kompasom na Jesenicah pa se je že pričela zbirati velika skupina ljudi. Kar dvesto petdeset se nas je zbralo, ki smo tega dne v počastitev praznika želeli obiskati koncentracijsko taborišče Mauthausen.

S petimi avtobusi smo se podali na dokaj dolgo pot prek Ljubelja v Avstrijo proti Linzu in Mauthausenu. Na poti so nas spremljali sonce, dež, megla in celo sneg, toda kljub temu smo okrog trinajste ure srečno prispeli na cilj.

Izlet je organizirala komisija za biveše politične zapornike, internirance, izgnance in vojne ujetnike pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice. Ker pa smo bili udeleženci iz leta različne starosti in predvsem mlajši o taboriščih ne vemo toliko kot borci in bivši interniranci, nam je tovarišica Reška že v avtobusu povedala nekaj značilnosti o taborišču Mauthausen. Tako smo zvedeli, da je bilo koncentracijsko taborišče Mauthausen sicer po obsegu majhno, toda po esesovskih metodah uničevanja je v marsičem prekašalo mnoga druga taborišča. Mauthausen je bilo matično taborišče, ki je imelo na področju okupirane Avstrije 49 podružnic. Ena takih podružnic je bila tudi pri nas na Ljubelju, ki je bila ustanovljena 2. junija 1943. leta. Na Ljubelju so interniranci v najtežjih delovnih razmerah prebivali predor skozi Karavanke in najbrž ni nikogar, ki si še ni ogledal ostankov te podružnice. Na Ljubelju je v spomin jetnikom postavljen lep spomenik. Mauthausen je bil v začetku moško taborišče in šele kasneje so pripeljali vanj nekaj tisoč žensk. Prve ženske, ki so prišle v Mauthausen, so bile štiri jugoslovanske, ki so jih na Hitlerjev rojstni dan 20. aprila 1942. leta ustrelili. V aprilu 1942 so v taborišču ustrelili tudi petdeset Gorenjcev, ki so jih pripeljali iz begunjskih zaporov.

Po podatkih muzeja v Mauthausnu je bilo v tem taborišču umorjenih 122.267 internirancev različnih narodnosti. Jugoslovani so po žrtvah na četrtem mestu: v Mauthausnu jih je izgubilo življenje 12.890.

Mauthausen je slovel po nečloveškem ravnanju z interniranci. Politične jetnike so nacisti pošiljali v Mauthausen iz vse Evrope s pripombo »vrnitev ni zaželeno«. Podivjani esesovci so na brutalen način morili pripadnike rdeče armade, jugoslovanske partizane, prostovoljce iz španske državljanske vojne, žide in druge antifasiste. Esesovci so bili nepreosljudivi strokovnjaki v mučenju ljudi. Grozote mučenja in tudi telesni napor so pri mnogih internirancih pustili težke duševne posledice, mnogi pa so se vrnili domov z nepopravljivimi telesnimi poškodbami. Jetniki, so bili živi okostnjaki, saj so tehtali kakih 40 do 50 kilogramov.

V Mauthausnu so bili internirani tudi nekateri znani slovenski predvojni politični delavci: Lovro Kuhar — Prežihov Voranc, Tone Dolinšek-Metod, Tomaž Godec in pisatelj Ivan Potrč.

Mauthausen je bil osvobojen 5. maja 1945. leta na čudovit pomladanski dan.

Ko so se avtobusi približevali hribu, na katerem se že od daleč vidijo stražni stolpi, smo potniki nenadoma umolkli in zadržali se mi je, kot da nas je nekaj stisnilo pri srcih. Na velikem taboriščnem dvorišču smo izstopili in skoraj brez besed smo se uvrstili za prapore, ki so jih nosili bivši jeseniški borci in se napotili k spomeniku jugoslovanskim žrtvam taborišča. Ob spomeniku se je razlila otožna pesem, ki so jo obogatili še recitatorji. V očeh bivših internirancev in njihovih sorcev ter sorcev umrlih so se zabliskale solze. Videli smo solze tudi v očeh mlajših, tiho so polzele po mamičnih licih, in nenadoma sem se vprašal: »Zakaj, zakaj vendar jočejo tudi oni?« Takrat pa me je v srcu zaskrbelo in spoznal sem, da jočejo zato, ker vedo, koliko so pretrpeli naši ljudje, naši

narodi, da imamo mi lepo, svobodno, brezskrbno življenje. In — nenadoma — je zajokalo tudi nebo. Kljub temu, da nas je ob prihodu pričakalo jasno in vedro nebo s soncem, so se naenkrat nad nami zgrnili težki črni oblaki in debele kaplje so se zlele z našimi solzami. Spomini in misli pa so pohitele k tistim stotisočim, ki so trpeli in mučeniško umrli v tem zloglasnem nacističnem taborišču.

Kljub temu, da tam še vedno stojijo zgovorni dokazi, komajda lahko verjamemo, da je bilo vse to res. Tam, na mračnem hribu, še danes stojijo taboriščne barake, pod hribom v grapi pa je še smrtonosni kamnolom, ki je pil kri in življenja zapornikov. Človeka mora spreleteti srh, ko si ogleduje bikovke, s katerimi so esesovski vojaki pretepali jetnike, injekcije, ki so jih zabadali jetnikom naravnost v srce, lesene in železne paličice, ki so jih esesovci jetnikom vtaknili med prste in nato paličice stiskali, kar je povzročalo grozne bolečine, kajve, na katere so množično obešali jetnike, in še in še. Toda najbolj grenak občutek vsega hudega mi je legel na srce, ko sem zagledal strašne krematorijske peči in plinsko celico. Kar streslo me je, obli me je mrzel pot in zaželel sem

si, da vse to ne bi bilo res. Toda ne — Mauthausen, Auschwitz, Buchenwald, Dachau, Gonars, Jasenovac... še vedno pričajo, da so bila vsa ta grozodejstva storjena.

Občutek vsega hudega se je naselil tako v mojem srcu kot tudi v srcih vseh ostalih. Ko smo po ogledu zasedli sedeže v avtobusih, kar nekako nismo mogli spregovoriti, kajti preveč je bilo v mislih in v srcih pri-

sotno vse grozodejstvo, ki smo ga ta dan spoznali.

Hvaležen sem mamici in ZZB NOV Jesenice, da so mi omogočili ta poučen in nadvse koristen izlet, saj sem s tem postal bogatejši za spoznanje, da je naša svoboda zlata in da jo moramo resnično čuvati.

Dalibor Bradič, 7. raz.

OŠ Prežihov Voranc

Jesenice

PROF. VEITER: 7. ČLEN NI NA NOBEN NAČIN RESNO IZPOLNJEN

Celovec, 4. maja (SINDOK) — Proti trditvam koroškega deželnega glavarja Wagnerja, da je Koroška dežela, kjer slovensko narodno skupnost obravnava prednostno in da avstrijska manjšinska zakonodaja velja za po vsem svetu priznana, se zdaj postavlja tudi mednarodno priznani izvedenec za manjšinsko pravo prof. dr. Theodor Veiter.

Po njegovem mnenju so te trditve nepravilne in se koroški deželni glavar po krivici sklicuje na njega, piše Veiter v pismu slovenskima osrednjima organizacijama.

Ni nobenega dvoma, piše Veiter, da slovenska narodna skupnost na Koroškem nikakor ni obravnavana

prednostno, kakor je tudi hrvatska narodna skupnost na Gradiščanskem praktično močno diskriminirana, ker sedmi člen državne pogodbe za gradiščanske Hrvate sploh ni izpolnjen.

Tudi slovenska narodna skupnost na Koroškem je po Veiterjevem mnenju nespremenljivo diskriminirana na način, ki nasprotuje mednarodnemu pravu, kajti sedmi člen državne pogodbe, ki je tako ali tako samo minimalni standard, z izjemo slovenske gimnazije, na noben način ni resno izpolnjen. Prof. Veiter vidi diskriminacijo v tem, da je slovenski jezik dopuščen samo v treh sodnih okrajih od skupno šestih s slovenskim prebivalstvom, razen tega tudi ni mogoče govoriti o izpolnitvi določila o dvojezičnih topografskih napisih.

Kar sem vedno izjavljal, spet izjavljam, piše Veiter, je samo to, da je prvi člen zakona o narodnih skupinah zgledna uredba. Toda že uvedba klavzule 25 % za dvojezične napise ne ustreza mednarodnemu standardu. Temu pa se pridružujejo še dogodki v Žitavi in Velikovu, ki kažejo, da tri koroške politične stranke na Koroškem nimajo nobene volje, da bi tako lepa načela iz prvega člena zakona o narodnih skupinah tudi uresničile.

Del muzejskih objektov na Stari Savi (Foto I. Kučina)

REFERENDUM ZA PREOBLIKOVANJE KRAJEVNE SKUPNOSTI PLAVŽ

V četrtek, 6. maja, je bila razširjena seja skupščine delegatov krajevne skupnosti Plavž, katere so se udeležili tudi delegati krajevne konference SZDL in delegati delegacije zbora krajevne skupnosti Plavž. Na seji so ugotovili, da je javna razprava podprla predlog o preoblikovanju krajevne skupnosti Plavž v tri krajevne skupnosti in zato sprejela sklep o razpisu referenduma, ki bo v nedeljo, 12. junija.

Kot je znano, priprave za preoblikovanje krajevne skupnosti Plavž, ki je največja krajevna skupnost v občini s skoraj 9.000 prebivalci, tečejo že dalj časa, intenzivnejše pa so se začele lanske jeseni, ko so posebne delovne skupine pripravile osnutek preoblikovanja krajevne skupnosti. V številnih predhodnih razpravah je bila sprejeta varianta, ki predvideva preoblikovanje sedanje krajevne skupnosti v tri krajevne skupnosti, in sicer:

— **KRAJEVNA SKUPNOST STANETA BOKALA**, ki naj bi zajemala: Spodnji Plavž od št. 1 do 23, Log Ivana Krivca od 1 do 18, Zgornji Plavž od 1 do 15, Žerjavce od 1 do 10/a in ulice: Staneta Bokala od 1 do 19, Cesto na Golico od 1 do 15, Cesto maršala Tita 80, 82, 84, 86, 88, 90 do 115, Cirila Tavčarja 10 do 21, Cesto revolucije 10 do 20.

Krajevna skupnost bi zajemala 3.148 prebivalcev in 38 hiš v družbeni lastnini ter 102 hiši v individualni lasti.

— **KRAJEVNA SKUPNOST CIRILA TAVČARJA**, naj bi zajemala: Cesto Cirila Tavčarja od št. 1 do 9, Cesto revolucije 1 do 9, Cesto maršala Tita 69, 71, 73, 75, 81, 83, 85, 87, 89, Kurilniško cesto 8, 15, 16, 17.

Krajevna skupnost bi vključevala 4.321 prebivalcev in imela 36 hiš v družbeni lastnini ter dve hiši v individualni lasti.

— **KRAJEVNA SKUPNOST MIRKA ROGLJA** (Murova — središče) bi zajemala: Cesto maršala Tita od št. 29 do 68, Cesto pod Mirco 1 do 8, Cesto Mirka Roglja 1 do 5/a, Kosovo cesto 1 do 14, Murovo 1 do 30, naselje Pejce 1 do 9.

Ta krajevna skupnost bi vključevala 1.435 prebivalcev in imela 33 hiš v družbeni lastnini ter 90 hiš individualnih lastnikov.

Predlog za preoblikovanje največje krajevne skupnosti seveda izhaja iz kritične ocene in analize dosedanjega delovanja krajevne skupnosti Plavž, dosedanjih pozitivnih izkušenj in spoznanj. Temeljno izhodišče pa je seveda bilo, da se optimalno doseže ustavna zasnova krajevne skupnosti, da bodo delovni ljudje in občani v krajevni skupnosti resnično lahko sodelovali pri upravljanju družbenih zadev in odločanju o vprašanih skupnega pomena v občini in širši družbenopolitični skupnosti, poleg drugih kriterijev za oblikovanje krajevne skupnosti.

O navedenem predlogu je v januarju in februarju potekala razprava v vseh družbenopolitičnih organizacijah krajevne skupnosti in na 70 sestankih zborov stanovalcev. V teh razpravah, ki se jih je udeležilo okrog 1.500 delovnih ljudi in občanov, je bila dana podpora za takšno preoblikovanje krajevne skupnosti, poleg nekaterih pripomb in vprašanj, ki so se nanašala na bodočo razmejitev krajevnih skupnosti, na poimenovanje, prostore za delo novih krajevnih skupnosti, opravljanje

strokovno-administrativnih del in nalog, delovanje delegatskega sistema in zagotavljanje materialnih pogojev za delovanje novih krajevnih skupnosti. Na osnovi tega je delovna skupina dopolnila predlog in ga prek predsedstva oziroma krajevne konference SZDL predložila na razširjeno sejo skupščine delegatov krajevne skupnosti Plavž.

Tako kot v javni razpravi so tudi na omenjeni seji ugotovili, da je najbolj kritično vprašanje prostorov za delovanje vseh treh krajevnih skupnosti, pri čemer računajo na konkretno pomoč izvršnega sveta in organov skupščine občine. Pri tem pa velja poudariti, da problema prostorov ne pogojuje predlog preoblikovanja sedanje krajevne skupnosti, ker so bili prostori že doslej mnogo pretesni za celovito samoupravno delovanje krajevne samouprave in družbenopolitičnih organizacij.

V zvezi z vprašanjem čim bolj racionalnega poslovanja krajevnih skupnosti v občini so na seji

zahtevali, da pristojna komisija pri izvršnem svetu skupščine občine pospeši delo pri organizaciji skupne finančne službe za vse krajevne skupnosti v občini, ki bi močno razbremenila krajevne skupnosti v pogledu strokovno-administrativnih del in opravil. Skupna finančno-administrativna služba bi morala pričeti z delom najkasneje 1. januarja 1983.

Tako kot vsi nosilci planiranja mora tudi krajevna skupnost svoj srednjeročni načrt uskladiti s stabilizacijskimi kriteriji, skladno s tem, so naročili na seji, pa naj se načrt oblikuje v okvirjih predlaganih treh krajevnih skupnosti.

Na seji so, kakor že rečeno, ob podpori javne razprave in v skladu s 37. členom statuta krajevne skupnosti sprejeli sklep, da se razpiše referendum za preoblikovanje sedanje krajevne skupnosti v tri krajevne skupnosti v nedeljo, 12. junija.

Vse družine v krajevni skupnosti, je bilo sklenjeno na seji, bodo prejele v pisni obliki celovit predlog o preoblikovanju sedanje krajevne skupnosti, do 10. junija pa bo potekala tudi javna razprava na zborih stanovalcev in v družbenopolitičnih organizacijah.

V SOBOTO ZBOR PARTIZANSKIH KURIRJEV GORENJSKE IN ODKRITJE SPOMINSKEGA OBELEŽJA

V počastitev obletnice zmage in 40-letnice, kar je bila z odlokom CK KPS postavljena kurirska zveza po Sloveniji, bo v soboto, 15. maja, ob 11. uri v Planini pod Golico pri bivšem domu tabornikov zbor gorenjskih kurirjev z odkritjem spominskega obeležja kurirjem kurirske postaje G-10.

Kurirska služba v Sloveniji je bila razdeljena na pet relejnih sektorjev, ki so imeli 19 relejnih linij in 145 kurirskih postaj, po dnevnem raportu okoli 1800 kurirjev. Na teh kurirskih postajah se je izvršilo veliko število kurirjev, mnogo jih je bilo premeščenih v druge enote, skoraj vsak četrti kurir pa je padel ali bil ustreljen kot talec.

Oznake sektorjev so bile naslednje: ljubljanska pokrajina, to je Dolenjska in Notranjska, je imela oznako — TV, Stajerska — S, Primorska — P, Koroška — K in Gorenjska — G ali IV. relejni sektor.

Gorenjski sektor ali IV. relejni sektor je imel štiri, nekaj časa pa pet relejnih linij, vse so imele 36 kurirskih postaj in po dnevnem raportu 375 kurirjev.

Spomladi 1944 so relejni kurirji spadali v sklop VDV (Vojska državne varnosti), ob koncu leta 1944 pa v drugo divizijo KNOJ.

Gorenjski sektor je imel zvezo s Primorsko na petih javkah, z Notranjsko in naprej z Dolenjsko na

petih javkah, s Stajersko na štirih javkah in s Koroško na šestih javkah.

Stab IV. relejnega sektorja, ki se je stalno premikal, se je največ zadrževal na območju Martinjega vrha, Novakov, Jesenovcu in nazadnje v Dašnici. Sestavljali so ga komandant Franc Gartner-Lado, komisar Jože Pekelj-Krištof, namestnik komandanta Janko Polajnar-Vane.

Na območju jeseniške občine je od IV. relejnega sektorja potekala tretja gorenjska relejna linija po Mežakli in Karavankah. Pod komando tretje relejne linije so spadale naslednje kurirske postaje: G-8 na Mežakli, G-28 pod Hruševskim vrhom, zahodni krak G-31 pod Dovško Babo, G-32 nad Srednjim vrhom in vzhodni krak G-10 pod Golico, G-22 pod Belško planino, G-17 pod Vajnešim in G-14 nad Drago, ki spada sedaj v radovljiško občino.

Stab tretje relejne linije se je največ zadrževal v osrednjem delu, to je pod Golico. Prvi komandant je bil Janko Kralj-Zvonko, komisar Franc Gartner-Lado, nato je bil komandant Stefan Demšar-Brane, ki je padel 22. januarja 1945 v Medjem dolu, težje ranjen pa je bil komisar Leopold Trtnik-Iztok. Po tragediji v Medjem dolu je bil do osvoboditve komandant Ferdo Garter-Majnik in komisar Franc Pesjak-Boris.

Na tretji gorenjski relejni liniji je bilo običajno po dnevnem raportu 81 kurirjev, v času delovanja linije pa se je izmenjalo na liniji več kot 124 kurirjev, večina od teh je padla v borbi, nekaj pa jih je bilo premeščenih v druge vojaške enote. Danes je s tretje gorenjske linije živih še 37 kurirjev.

Tretja gorenjska relejna linija je bila povezana z drugo relejno linijo na Pokljuki, in sicer s kurirsko postajo G-29, občasno pa prek kurirske postaje G-14 v Dragi, s kurirsko postajo G-12 v Kropi. Ščetrto relejno linijo pa pod Dobročo s kurirsko postajo G-16. Poleg tega je držala zvezo s koroškimi sektorjem in to z naslednjimi kurirskimi postajami: G-32 z Žiljsko dolino, G-10 s K-1 nad Bistrico v Rožu in s K-2 v Suhi nad Golico, ki je vzdrževala zvezo z okrožjem Beljaka. Občasno pa je vzdrževala zvezo s Koroško tudi kurirska postaja G-17.

Na območju linije je bila kurirska povezava z vsemi okrajnimi in krajevnimi odbori OF, AFZ, ZMS, komiteji KPS in SKOJ, vsemi gospodarskimi komisijami, obveščevalnimi točkami, VOŠ, tehnikami in Korkškim odredom.

Kurirji tretje gorenjske linije so spremljali dve zavezniški misiji, zavezniške pilote, ki so jih rešili, razne politične ali vojaške funkcije, na primer člana ŠNOS tov. Očka, ranjence ali vodili razne jurišne in minerske enote v diverzantske akcije. P. F.

TEDEN RDEČEGA KRIŽA

Od 8. do 15. maja traja letošnji teden Rdečega križa. Številni plakati opozarjajo na pomen te humanitarne organizacije, letošnje geslo pa je: pomoč in samopomoč!

Kot običajno tudi letos v tednu Rdečega križa v vseh prodajalnah, na poštah, trafikah, mesnicah, na avtobusih in vlakih prodajajo znamke Rdečega križa. Tako zbrana sredstva so strogo namenska — za dejavnost te humanitarne organizacije, ki posega v življenje in delo slehernega občana.

Na Gorenjskem so se letos dogovorili, da bodo vsakemu šolarju v prvem razredu izročili ličen ovitek — s slikanico o zdravem načinu življenja, poudarek pa je dan skrbi za zobe.

Učenci tretjih razredov pa bodo dobili lično knjižico dr. Zorana Arneža »Moja delavnica«, v kateri je na izredno prijeten način, pa ne samo za mlade bralce, prikazana skrb za zobe.

Prvošolčki bodo poleg ličnega ovitka, slikanice o skrbi za zobe dobili tudi kartonček, na katerega bo zobozdravnik označil stanje zob. Tak kartonček bodo imeli tudi vsi otroci v vrtcu od tretjega leta starosti dalje in seveda od prvega razreda osnovne šole dalje in tako bodo lahko otroci sami spremljali zdravstveno stanje svojih zob.

Rk

Znanilci nove turistične sezone (Foto B. Čušin)

TEKMOVALI SMO V ZNANJU IN VEŠČINAH SLO IN DRUŽBENE SAMOZAŠČITE

V soboto, 24. aprila, smo učenci od 5. do 8. razreda osnovne šole Polde Stražišar tekmovali v znanju in veščinah iz SLO in družbene samozaščite.

Zbrali smo se ob 8. uri v šoli, kjer smo najprej reševali teste o narodni in civilni zaščiti, o protipožarni in prometni varnosti. Posamezen test je vseboval pet vprašanj, za reševanje pa smo imeli 20 minut časa.

Po končanem preverjanju teoretičnega znanja smo imeli orientacijski pohod, še prej pa smo učenci iz 7. in 8. razreda streljali z zračno puško.

Start orientacijskega pohoda je bil pred šolo. Od tam nas je pot vodila čez prehod za pešce in po pločniku do stavbe, kjer je uredništvo Zelezarja. Tam smo zavili na levo in šli do obeležja NOB v Podmežakli. Od obeležja smo pot nadaljevali do železniške postaje Kočna in naprej po mostu čez Savo do glavne ceste. Nato smo šli po pločniku do križišča, pred obratno ambulanto Zelezarne, kjer smo prečkali cesto in se vrnili do šole, kjer je bil cilj pohoda.

Na orientacijskem pohodu smo učenci izvrševali naslednje naloge na posameznih kontrolnih postajah: reševali smo teste iz topografije, orientacije, prve pomoči in praktično izvedli prvo pomoč pri raznih namišljenih poškodbah ter sestavljali in razstavljali puško.

Najboljša ekipa na tem tekmovalstvu je bila ekipa učencev v sestavi: Zoja Beriša, Erika Čerin, Cvetka Vesek, Vojko Smolej in Andrej Kopavnik.

Prijetno je bilo na pohodu. Dokazali smo, da smo se pripravili za tekmovalstvo in še se bomo, saj le tako bomo lahko varovali tisto, kar so ustvarili starejši tovariši, tisto, kar sedaj ustvarjamo vsi skupaj in če bo to potrebno, bomo branili našo

neodvisno, samoupravno, socialistično Titovo Jugoslavijo.
Učenci 8. r.
OŠ Polde Stražišar

PRIPRAVLJAJO PREGLED STROŠKOV ZA INFORMATIVNO DEJAVNOST

Republiški komite za informiranje skupaj s tiskovnim svetom republiške konference SZDL Slovenije in odborom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije za obveščanje in politično propagando pripravljajo pregled stroškov za informativno dejavnost v občinah, organizacijah združenega dela, družtvih in krajevnih skupnostih. Pripravili so že posebni vprašalnik, s katerim želijo dobiti vse potrebne podatke o tem, koliko finančnih sredstev in papirja namenjajo v posameznih sredstvih za informiranje.

Komisija za informiranje in propagando pri občinskem svetu zveze sindikatov Jesenice je ta vprašalnik poslala v vse delovne organizacije, ki imajo sedež v jeseniški občini. Tajništva samoupravnih organov, službe za informiranje oziroma druge ustrezne službe morajo vprašalnik čimprej izpolniti in ga najkasneje do 17. maja vrniti občinskemu svetu Zveze sindikatov Jesenice, Titova 86. J. R.

SAMI MORAMO SKRBETI ZA ČISTOČO KRAJA

Da je okolje v vasi čisto in urejeno, je potrebno dosti dela, to pa dosežemo samo v slogi in z razumevanjem.

Naša vas, Rateče, je tik ob meji z Avstrijo in Italijo. Italijani in Avstrijci često obiščejo naš kraj, še posebno jih privlači gostilna Žerjav. Zaradi tega nam ne sme biti vseeno, kako izgleda naš kraj. Potruditi se moramo, da bodo gostje odnesli od nas čimboljši vtis.

Pred dvema letoma smo v našo vas dobili šest kontejnerjev za odlaganje odpadkov. Začeli pa jih vsačani ne uporabljajo dovolj. Še vedno mnogo odpadkov odmetavajo v dva potoka, ki tečeta skozi vas, Trebižo in Kravnjek. Brezvestni vaščani mečejo v potoka tudi razne poginule živali. Da pa sta onesnaženost in smrad še večja, se v potoka steka

tudi kanalizacija. Morda ne bi bilo odveč, če bi si to bolj natančno ogledali tudi sanitarni inspektorji in proti vsem nevestnežem ukrepali.

Ravno zaradi te nesnage in smrada je v poletnih mesecih pri nas toliko komarjev, da se jih zvečer ni moč ubraniti.

Ker smo tik pred poletno sezono, je krajevna skupnost v sodelovanju z mladimi organizirala občinsko akcijo. Mladim so se pri akciji pridružili tudi štirje vojski s karavle Slatina. Ta prizadevanja pa bodo imela uspeh le, če bomo vsi v vasi skrbeli za čistočo.

Franc Nesman

XIV. ZBOR AKTIVISTOV IN BORCEV NOV TER MLADINE GORENJSKE NA MEŽAKLI

Gostiteljica letošnjega štirinajstega že tradicionalnega srečanja aktivistov in borcev NOV Gorenjske, katerim se bodo pridružili tudi mladi, bo jeseniška občina, oziroma občinska konferenca SZDL. Zbor bo v nedeljo, 6. junija, ob 11. uri ob domu železarjev na Mežakli.

Pri občinski konferenci SZDL Jesenice že nekaj časa deluje pripravljalni odbor, ki ima na skrbi celotno organizacijo letošnjega zbora, ki se ga bodo udeležili aktivisti in borci NOV, mladina in ostali občani iz osmih občin, in sicer: Domžale, Jesenice, Kamnik, Kranj, Radovljica, Šiška — Ljubljana, Škofja Loka in Trzin.

Zadnjikrat je bila jeseniška občina gostiteljica šestega zbora, ki je bil 4. julija 1974 na Poljanah nad Jesenicami, prvi zbor pa je bil leta 1969 v partizanskih železnikih.

Ze dejstvo, da se ti zbori vrstijo že štirinajst let in to vsako leto, potrjuje, da so te prireditve dobile svoj družbeni pomen. Poleg srečanja nekdanjih gorenjskih borcev in aktivistov, da obnovijo svoje prijateljstvo in spomine na dni narodnosvobodilnega boja, ima vsakoletni zbor tudi izreden pomen pri prenašanju revolucionarnih tradicij in moralno etičnih vrednot na mlade generacije in ne nazadnje zbor pomeni tudi mobilizacijo vseh ustvarjalnih sil, moči in naporov za nadaljnji razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Štirinajsti zbor na Mežakli je v letu kongresov zveze komunistov, zveze sindikatov, zveze socialistične

ZGODOVINSKO-KULTURNI DAN V LJUBLJANI

V sredo, 5. maja, smo učenci zgodovinskega krožka in kluba OZ osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela odšli v Ljubljano. Vodili sta nas tovarišica, ki poučuje zgodovino in ravnateljica naše šole. Z nami so odšli še učenci zgodovinskega krožka iz OŠ Prežihov Voranc Jesenice.

Ob 11. uri smo se z vlakom odpeljali z javniške postaje. Na vlaku smo se razdelili na več skupin, ki so se vsaka po svoje zabavale. Ko smo prispeli v Ljubljano, smo se skozi mesto napotili do Cankarjevega doma. Tam so nas najprej odpeljali na razstavo, ki prikazuje partizansko lutkovno gledališče med NOB. Na razstavi smo si ogledali prizore iz raznih predstav. Lutke, ki so še ostale iz tistega časa, so bile razstavljene v živo, druge pa so bile posnete na fotografijah. Meni se je zdela najbolj posrečena lutka italijanskega vojaka Benita. Na fotografijah so bile predstavljene tudi posamezne lutkarske skupine. Zapisano je bilo tudi, kdaj se je razvila kakšna skupina in kdaj so bile uprizorile posameznih iger.

Za lutkarji so prišli na vrsto gledališke skupine. Tudi te so bile posnete na fotografijah. Zapisani so bili avtorji del, ki so jih največkrat uprizorili. Na koncu je bil predstavljen plakat, ki je takrat vabil na lutkovno igro »Jurček in trije razbojniki«, poleg njega pa še fotografije nekaterih prizorčkov s te predstave.

Za tem so nas odpeljali v spodnji prostor, kjer je bila razstava »Tito z nami v Ljubljani«, ki je z besedo in sliko govorila o mnogih obiskih tovariša Tita v Ljubljani.

Na razstavi so bili opisani in slikovno prikazani vsi obiski tovariša Tita v Ljubljani. Tudi tisti pred vojno, ko ga je pot večkrat pripeljala v glavno mesto Slovenije. Ko smo si tudi to razstavo ogledali, smo odšli na ogled republiške skupščine.

Najprej so nas odpeljali v dokaj veliko dvorano, kjer so na stenah freske. Te prikazujejo zgodovino slovenskega naroda: od prihoda Slo-

vanov na naše ozemlje, fevdalizma v naših krajih, prihoda Francozov, uporov delavcev, Ivana Cankarja, do razpada avstroogrske monarhije in nastanka kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, do okupacije in zmage socialistične revolucije. Naš vodič nam je te freske podrobno razložil, nato pa nas odpeljal v malo dvorano. Videli smo tudi kip tovariša Tita. Prvo noč, ko je tovariš Tito umrl, so prenesli njegove posmrtno ostanke pred ta kip v skupščino.

Po krajšem premoru smo se ponovno zbrali ob 15. uri in odšli po-

novno v Cankarjev dom. Pokazali so nam celotni dom z vsemi dvoranami. Ko smo stopali po stopnicah v dvorano, smo zaslišali čudne glasove. V kristalni dvorani so trije nemški glasbeniki uglaševali piščali pri orglah. Dvorana res zasluži ime kristalna. Je tudi zelo sodobno opremljena. Po ogledu te dvorane smo odšli v srednjo dvorano, ki pa smo si jo lahko ogledali le od daleč, ker je bila tudi v tej neka razstava, zato smo odšli po stopnicah navzdol v okroglo dvorano, ali kot nam je spremljevalec rekel v »areno«. Dajala je občutek toplote, ker ni bila tako razčlenjena kot velika dvorana. Iz »arene« smo odšli v rdečo dvorano. Vsi sedeži so bili rdeči. Po tem je dobila ime. Vse dvorane imajo dvigajoč, vrtljiv oder. V naslednji dvorani smo si ogledali del filma. Namenjena je torej za prikazovanje filmov.

Po ogledu Cankarjevega doma smo odšli na železniško postajo, sedli v vlak in se odpeljali proti domu polni lepih vtisov in spoznanj.

Gregor Čušin, zgodovinski krožek, OŠ Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela

HVALA ZA GOSTOLJUBJE

To pot se oglašamo v vašem časopisu člani Društva upokojencev Zadobrova - Sneberje iz ljubljanske občine Moste-Polje. K temu nas je spodbudila pozornost članic sekcije za družbenopolitično aktivnost žensk PLAVŽ - Jesenice.

Spoznali smo se na oddihu na Malem Lošnju. Moram priznati, da nas je zblížala slovenska pesem in delovna vnema članic društva, predvsem predsednice Gizele Velikonja. Na naše presenečenje smo dobile uradno vabilo na otvoritev razstave ročnih del, ki je bila v osnovni šoli Tone Cufar na Jesenicah. Zal smo vabilo prepoznali, tako da se uradne otvoritve nismo mogli udeležiti, ampak smo šli na razstavo 17. aprila.

Na Jesenicah nas je pričakala Milka Beznik, ki nas je spremljala in nam razkazala mesto. Peljala nas je v Višnarjevo delavnico (umetna obrt), kjer smo kupili njegove zares

lepe izdelke za spomin. Jesenice so nam bile neznane, a moram priznati, da nas je presenetilo vse - tovarna, lepi bloki, planine, ki obdajajo ta industrijski kraj, čistoča, predvsem pa ljubeznivi in tovariški sprejem v osnovni šoli Tone Cufar, kjer smo se srečali s predsednico, tajnico, blagajničarko in še nekaterimi članicami te sekcije. Predsednica Velikonja in naša spremljevalka Milka Beznik sta nam razkazali šolo, v kateri poučujejo ročno delo učence osnovne šole. Tako moderne šole še nismo videli, ta je zares v ponos Jesenicam.

Razstava sama nas je očarala, še naši »možakarji« so ostali brez besed. Potem so nas članice sekcije še pogostile z jedajo in pijačo, tako da smo se kar težko ločili od njih.

Ta obisk na Jesenicah nam je ostal v zares lepem spominu. Videli smo, kaj vse lahko napravi kolektiv, v katerem delujejo delavne in nesebične članice. To smo videli pri naših vrlih Jeseničankah in smo ponosni, da smo se spoznali in navezali z njimi stike!

Povabile so nas tudi, da pridemo v mesecu maju ponovno na Jesenice, da bomo šli skupno z njimi na Golico.

Teh nekaj vrstic v vašem časopisu naj bo tudi javna zahvala Gizeli Velikonja, Milki Beznik, ki nas je spremljala do odhoda z Jesenic in vsem članicam odbora sekcije za družbenopolitično aktivnost žensk pri krajevni konferenci SZDL PLAVŽ Jesenice, ki so pripomogle, da smo na tem kratkem obisku videli toliko lepega.

Jesenice so bile že pred vojno delavsko in napredno mesto, to ostajajo in toplo nam je bilo pri srcu, ko smo videli izreden napredek.

Lepo je bilo in še se bomo vrnil! Anica Anžur

TEKMOVANJE TITO - REVOLUCIJA - MIR

Tako kot vsako leto smo se tudi letos pomerili v znanju iz snovi Tito - revolucija - mir. Snov zajema Titovo obdobje od njegovega rojstva do smrti. Letos smo gradivo prejeli na šolo zelo pozno, zato za učenje ni bilo dovolj časa.

V roku treh tednov smo se naučili vso snov, ki je obsegala 18 enot. Šolskega izbirnega tekmovanja ni bilo, zato je tovarišica izbrala tri učence, ki smo tudi sodelovali na občinskem tekmovanju. To je bilo v osnovni

šoli Prežihov Voranc na Jesenicah 3. aprila letos. Tekmovalci smo dobili liste, na katerih so bila napisana vprašanja, na voljo pa smo imeli 90 minut časa. Ta vprašanja pošljejo vsako leto iz Beograda, ker vsi tekmovalci iz vse Jugoslavije odgovarjajo na ista vprašanja. Vsak je prejel tudi spominsko značko in priznanje za udeležbo.

Z nestrpnostjo smo pričakovali razglasitve rezultatov. Učenci osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB s Koroške Bele smo zasedli prva tri mesta v občini in smo s tem tudi dobili pravico nastopa na regijskem tekmovanju, ki je bilo 24. aprila v osnovni šoli Staneta Žagarja v Lipnici pri Kropi. Jeseniško občino smo zastopali Jani Novak, Roman Tomaž in Andrej Palovšnik. Tam so bili testi še težji. Naša ekipa je zasedla odlično drugo mesto in je samo za dve točki zaostajala za vodilno ekipo. Jani Novak se je z delitvijo drugega in tretjega mesta uvrstil na republiško tekmovanje.

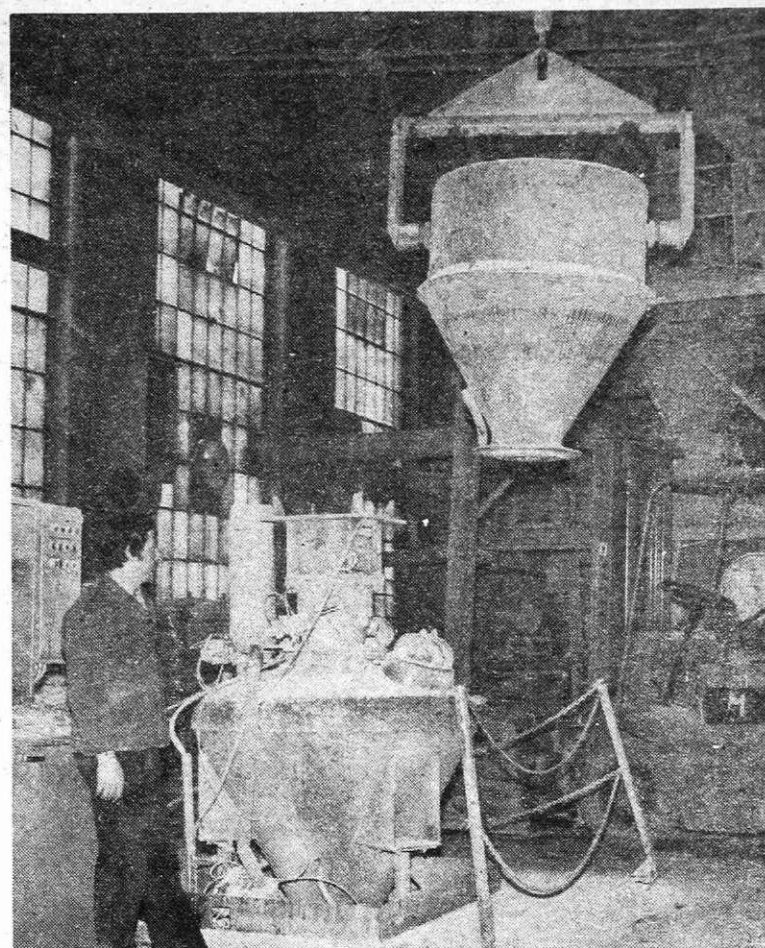
Upam, da bodo tudi naslednja leta učenci tekmovali v znanju iz snovi Tito - revolucija - mir in si s tem bogatili znanje o naši revoluciji in življenjski poti tovariša Tita, ki je vse svoje življenje žrtvoval za naš boljši danes in jutri.

Andrej Palovšnik in Jani Novak, zgodovinski krožek OŠ Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela

akrobatskega roc and rolla. Tudi nastop folklorne in baletne skupine je bil zanimiv. Najbolj napeto je postalo, ko so razglasili sedem najboljših finalistov in zmagovalni par. Zmagal je plesni par iz Nove Gorice, drugi je bil iz Ptuja, tretji pa je bil par iz Novega mesta.

Rad bi se še udeležil takega tekmovanja. Čeprav sem bil po končanem tekmovanju na smrt utrujen, sem bil svojega uspeha vesel. Splačalo se je potruditi. Mislim, da pri tem ne smem pozabiti na Urško, ki je odlična soplesalka.

Riko Merzel, 7. a. novinarski krožek - COŠ Tone Cufar Jesenice

Priprava elektrodne mas (Foto I. Kučina)

OBISKALI SMO PRISTANIŠČE KOPER

Koper je zelo znano industrijsko, predvsem pa pristaniško mesto. Omenjajo ga že v srednjem veku. V 15., 16., 17. in 18. stoletju je bilo pod Benečani. Imenovali so ga Caput Istria, od tod tudi italijansko ime Capodistria. Mesto se je hitro razvijalo. V letih, ko je bilo pod Italijo in je ta posvečala največ pozornosti le Trstu, pa je nazadovalo. Ko je postal Trst svobodna luka, je še bolj nazadovalo. Leta 1954 je postal jugoslovansko pristanišče. Od takrat se je razvil v industrijsko in še posebej pomorsko središče.

Ko smo se pripeljali v pristanišče, smo zagledali carinsko postajo. Vodič nas je popeljal mimo obsežnih skladišč Slovenijalesa in Emone. Videli smo velike kupe lesa. Vse je bilo pripravljeno za železniški prevoz. Že prej nam je tovariš povedal, da je v pristanišču pristala naša največja ladja KORDUN. Upali smo, da jo bomo videli. Naša pričakovanja so se uresničila. Zagledali smo lepo, visoko, vitko, zeleno lepoticino in na njenem boku so se belile črke: K O R D U N. Kar ponosni smo bili nanjo.

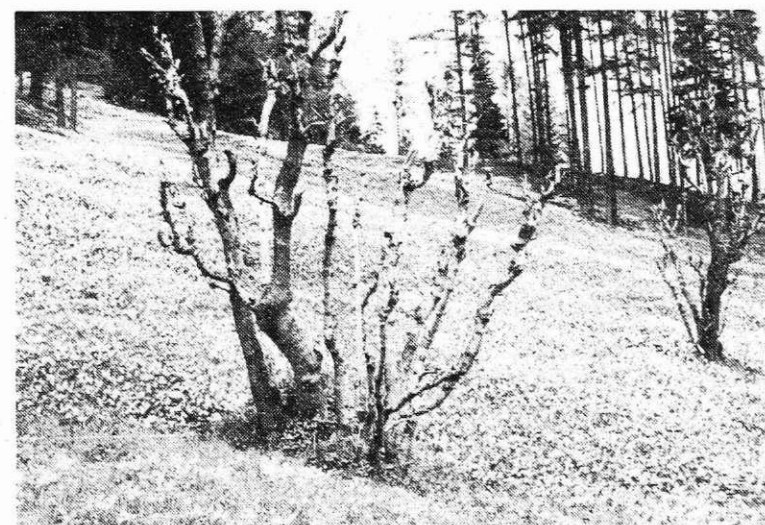
Slone so se nam pocedile, ko smo zagledali ogromne tovore pomaranč, ki so jih raztovarjali iz ladje SANG-HAJ. Priplula je naravnost s Kitajske. Ob pomolu je stalo še nekaj manjših ladij, ki so čakale, da jih iztovorijo. Če ne bi bilo žerjavov in vagonov, bi iztovarjanje trajalo več

mesecev, tako pa vsaka ladja v luki stoji največ deset dni.

Oster ovinek in znašli smo se pred Emoninim skladiščem, kamor so pravkar vozili pomaranče. Spomnili smo se pisatelja Magajne, ki je opisoval, kako so si revni tržaški dečki v pristanišču želeli ananasa. Tokrat smo si mi tako želeli pomaranč. Razlika med njimi in nami pa je bila kljub enakim željam velika. Mario ni imel denarja, da bi si kupil hrane, v naših žepih pa je kar zvenketalo, saj so nas naši skrbni starši dobro oskrbeli za pot.

S tem se je naš »obhod« zaključil. Spoznali in naučili smo se veliko novega, predvsem pa smo spoznali pristanišče v pravi podobi.

Mateja Lopuh, 5. a. novinarski krožek OŠ F. S. Finžgar Lesce

Narcisne poljane nad Plavškim routom (Foto B. Blenkuš)

IZBIRANJE »LEPOTICE NARCIS« BO 23. MAJA

Narcise, ki v maju pobelijo travnike in senožeti pod Golico in Rožco, so redka naravna lepota, ki privabi številne izletnike in občudovalce narave. V Planini pod Golico, v Javorničnem rovtu in na Pristavi se zavedajo te turistično privlačne naravne lepote in v času cvetenja narcis večkrat pripravijo različne kulturno-zabavne prireditve, pohode na Golico in podobno.

Ena osrednjih prireditev je bila »volitev lepoticice narcis«, s katero so pred nekaj leti prekinili, lani pa je znova oživela. Ta privlačno kulturno-zabavna prireditev bo tudi letos, in sicer, če bo vreme ugodno, 23. maja s pričetkom ob 13. uri pri domu gasilcev v Planini pod Golico. Obeta se privlačen kulturni program, o čemer bomo še poročali.

Naj povemo, da se za sodelovanje dogovarjajo z ansamblom Slaki in humoristom Vinkom Simekom Šraufcigarjem. V primeru dežja bo prireditev naslednjo lepo nedeljo. Kot vsakokrat bo tudi letos poskrbljeno za prevoz z Jesenic do Planine pod Golico z avtobusi Integrala.

Vstopnica na prireditev bo istočasno tudi glasovnica pri volitvi »lepoticice narcis«. Če bo vreme lepo, bo obisk zagotovo velik. To se vidi tudi po tem, da Turistično društvo Jesenice dnevno dobiva številna vprašanja o prireditvi iz raznih krajev Slovenije.

B. B.

REPUBLIŠKO PRVENSTVO V DRUŽABNEM PLESU ZA PIONIRJE

S soplesalko Urško sva zmagala na šolskem tekmovanju in osvojila tretje mesto na občinskem tekmovanju plesnih parov osnovnih šol. Zato sva se lahko udeležila republiškega prvenstva v Ljubljani, ki je bilo 24. aprila.

Tekmovanja se je udeležilo 106 najboljših plesnih parov osnovnih šol Slovenije. Plesali smo: angleški valček, fokstrot, polko, cha-cha in jive. Naše plesno znanje je ocenjevalo več sodnikov iz različnih krajev, in sicer vsak ples posebej. Najprej je bilo predtekmovanje. V nadaljnje tekmovanje se je uvrstilo 28 parov. Te uvrstitve sva bila zelo vesela, svojim ušesom pa nisva mogla verjeti, ko sva zvedela za uvrstitve med 14 najboljših parov, v polfinale. Upam, da sva razveselila najinega plesnega učitelja tov. Homana.

Pred razglasitvijo rezultatov so v premoru nastopili plesalci plesnega kluba Tine Rožanc iz Ljubljane. Vsi smo bili najbolj veseli predstavitev

VTISI Z RAZSTAVE DEL SLAVKA FERKOLJA

Bila sem na otvoritvi in razstavi samouškega kiparja in rezbarja Slavka Ferkolja. V Delavski dom na Jesenicah me je prignala želja, da bi spoznala, kako izgleda otvoritev in da bi videla razstavo, ki je letos že peta po vrsti.

Ko smo v prostorih čitalnice v Delavskem domu zasedli stole, se je začel kratek kulturni program. Tovarš Joža Varl nam je povedal nekaj o tej razstavi in življenjski poti Slavka Ferkolja, ki je bil tudi prisoten. Na klavir so nam učenec jesenjske glasbene šole zaigral nekaj skladbic, za tem pa nam je jesenjski pesnik Valentin Cundrič predstavil nekaj svoje novejšje poezije. Slišali smo tudi oceno doktorja Ceneta Avguština, ki jo je o razstavi njenih delih zapisal v katalog. Preden pa so razstavo odprli, se je kipar Slavko Ferkolj zahvalil za gostoljubje in za to, da so ga uvrstili v razstveni program.

Ko smo vstopili v razstveni prostor, smo obnemeli ob lepoti lesa, obdelanega s skrbno roko Slavka Ferkolja. Prvi kip, ki smo si ga ogledali, je bil Pozabljenec. Njegove oblike in krivine so me nekako spominjale na ovna. Bil je velik in zgoraj svetlejši. Spodaj pa je preko nekakšnega človeškega stopala prešel v temnejšo barvo. Vseč sta mi bili tudi dve manjši obliki, ki sta se med seboj nekako dopolnjevali. Prvi je avtor dal naslov Brstenje, drugi pa Vznikanje. Nekako podobni zaradi skupnih značilnosti so se mi zdeli Trpin, Zmagovalec, Talec in Vihar. Bil so visoki možje s skrčenimi rokami, trepetnimi in zanemarjenimi obrazi. Njihove roke so bile nekeč veje ali korenine nekeje v temnem gozdu. Posebno mi je bila vseč Koblica. Velika sloka kobilica, ki se vzpenja proti nebu vihrajoč z dolgo grivo. Lepa je. Mogoče celo Krpanova. S posebnim spoštovanjem se je kipar lotil ženske. Njena podoba je vidna na mnogih skulpturah. Vseč mi je bil kip z imenom Žena. Velika vitka žena se dviguje proti nebu. Izgleda kot bi rasla iz zemlje,

v katero je pritrjena z močnimi koreninami in bi želela poleteti. Njeno vitko telo je prekrito s tanci in tudi njen braz se skriva pod njo. Žensko je upodobil tudi kot Plamenico, Zlomljeno krilo, Veter, Zmag... Vseč sta mi bili tudi dve ogromni skulpturi, prva z imenom Zemlja, druga Tišina. Na obeh vidimo žensko telo sključeno, s sklonjeno glavo, dolgi lasmi, vso zamorjeno, mogoče objokano. A vseeno kot nekakšen simbol rodovitnosti; ponosne ženske ki so spočele človeštvo. Vseč mi je tudi Hilda, ženska z dolgi lasmi in lepim obrazom, skritim pod ruto. Poleg je bila skulptura Moja mati. Ženska z nazaj počesanimi lasmi, »tazakmašno« ruto, zagrenjenim obrazom, v nje-

nem pogledu pa je izraženo globoko spoštovanje.

Nad razstavo sem bila izredno navdušena. Še posebno zato, ker to ni bila razstava, ki si jo ogledaš v petih minutah, ampak sem bila med temi kipi kar celo uro. Poslušala sem Slavka Ferkolja, ki mi je postal kar nekakšen prijatelj, kako razlaga svoje kipe. Pravo doživetje je bilo poslušati, kako pripoveduje, kako hodi po gozdovih in išče v drevesih, njihovih debelih, vejah in koreninah svoje bodoče podobe. Vsak kip ima svoj zgodbo, ki pove, kako in kje se je rodil.

Dobili smo tudi razstveni katalog in kiparja sem prosila za avtoogram. Domov sem odšla z lepimi občutki in sklenila sem, da bom odlej redna gostja otvoritev in razstav v naši občini.

Tanja Radež, 7. b
OŠ Prežihov Voranc

KINO RADIO: »SAMO ENKRAT SE LJUBI«

Po dolgem času bomo na Jesenicah le lahko gledali dober (domač) film, česar – tudi ob vseh okoliščinah, v katerih se bo odvijal – ne gre zamuditi. Čisto mogoče je namreč, da nam ta prilika ne bo več tako kmalu dana in se bomo zaman ozirali na rubriko »Kaj bomo gledali v kinu« na predzadnji strani Železara.

Film režiserja Rajka Grlića in scenarista Branka Šomna ponovno aktualizira in tematizira temeljno prelomno obdobje v zgodovini jugoslovanskih narodov, ki nas še vedno na nek način opredeljuje. Tudi po mnenju režiserja R. Grlića je bila to temeljna težnja filma: »Ko razmišljamo o koreninah našega življenja, o koreninah morale družbenih odnosov, se mi zdi, da izhaja velik del teh korenin iz časa prehajanja vojne v čas miru. Zaradi tega se mi zdi o teh koreninah potrebno govoriti, o njihovem izvoru in posledicah.«

To prelomno obdobje, korenine našega življenja, Grlić tudi natanč-

neje določil: »Ta čas me zanima, ker so bile v tem času kategorije življenja zelo opredeljene, opredeljevale so jih brošure, vlplvi zunanjih sil, našo nedolžno zemljo smo pričeli prolagati kategorijam, ki niso bile naše, sprejemanje teh kategorij je bilo zasnovano na verovanju v neko drugo deželo in to ni tako nepomembno za opredeljevanje našega takratnega mišljenja, pogledov. Na neverjeten način so postali družbeno privatno in privatno družbeno. Ni bilo mogoče razlikovati zasebno od družbenega. In to je imelo za nekatere ljudi usodne posledice, plačali so tako na ravni javnega kot na ravni intimnega.«

Ta nemoč razlikovati zasebno od družbenega je uprizorjena skozi konflikt ljubezni in revolucije, ki se v Grlićevem filmu ne more več (kot v filmu »Slavica«) pozitivno rešiti in se tragično konča. Junakove prednosti, tako revoluciji kot tudi ženski, okolje ne sprejema kot »normalno« in ga prežene med neprištevne.

Kljub dovolj veliki komunikativnosti in številnim gledalcem, na primer, v Ljubljani, bo film »Samo enkrat se ljubi« v kinu Radio na sporedu le v petek, 14. maja.

Opomba: citati so povzeti iz intervjuja R. Grlića za revijo »Ekran« (Ekran, 1981, 8/9, str. 4–7).

Ivan Puc

BORCEM KOKRŠKEGA ODREDA IN OBČANOM

Vse borce Kokrškega odreda in občane vabimo, da se pridružijo šolski mladini pri pohodu po poteh Kokrškega odreda v dolini Završnice na dan mladosti 25. maja.

Kulturni program v bivših taboriških odreda »Titova vasa«, »pod Poljško planino« in pri »Lovskih kočah« bo ob 10. uri. Osrednja proslava dneva mladosti bo po 12. uri pri Milovanovičevem spomeniku v Završnici. Če bo vreme slabo, bo pohod odložen.

M. A.

SREČANJE HARMONIKARJEV – »AMATERSKE MELODIJE 82«

Že četrto leto zapored pripravlja Turistično društvo Begunje tekmovalno srečanje godcev, ki so večši igranja na diatonično harmoniko. Srečanje bo letos že 30. maja s pričetkom ob deveti uri v Krpinu pri Begunjah, v primeru slabega vremena pa bo prestavljeno na trinajsti junij. Današnji zapis je namenjen tistim, ki se nameravajo prijaviti za nastop. Kratek povzetek razpisa:

– Pravico nastopa v tekmovalnem delu imajo vsi harmonikarji, ki igrajo na diatonično harmoniko, ne glede na to, kakšno glasbeno izobrazbo imajo in če z ansamblom ali sami kakorkoli javno nastopajo.

– Pravico do nastopa imajo harmonikarji, ki imajo stalno bivališče v eni od gorenjskih občin (Jesenice, Radovljica, Trzin, Kranj in Škofja Loka).

– Harmonikarji naj se prijavijo s prijavnico, natisnjeno spodaj, ki jo nalepijo na dopisnico in pošljejo na Turistično društvo Begunje, 64274 Begunje na Gorenjskem, do vključno četrta, 27. maja. Pred nastopom pa bodo vplačali 100 din tako imenovane »startnine«.

– Vsak harmonikar bo na nastopu zaigral eno obvezno pesem s partizansko tematiko, drugo pa po lastni izbiri, željeno je le, da je slovenskega izvora. Nastop sme trajati od

4 do 6 minut, petje ob igranju ne bo upoštevano.

– Ocenjevala bo petčlanska strokovna žirija, poleg te pa še štiričlanska komisija iz občinstva. Najbolje ocenjen harmonikar bo prejel pokal v trajno last, večina pa tudi praktične nagrade.

Prireditelji pričakujejo številne prijave iz vseh krajev Gorenjske in upajo, da bo srečanje uspelo tako v tekmovalnem kakor tudi v družabnem pogledu. Kakor vsa leta bodo za to najbolj poskrbeli harmonikarji sami!

PRIJAVNICA:

Priimek in ime: .....

Kraj: .....

Starost: .....

PIONIRJI FOTOAMATERJI SO TEKMOVALI

V soboto, 8. maja, je bilo v osnovni šoli na Koroški Beli občinsko tekmovanje pionirjev fotoamaterjev. Mladi fotoamaterji, člani šolskih foto krožkov iz štirih osnovnih šol, so se zbrali zjutraj ob 8. uri v šolski avli.

Po programu bi moral vsak tekmovalac s fotoaparatom »Ljubitelj« v dveh urah napraviti v okolici šole šest posnetkov. Posnetek otroka pa bi bil med posnetki obvezen. Ker pa je vse dopoldne močno deževalo, je organizator spremenil potek srečanja. Tekmovalci so dobili takoj v reševanje vprašalnik iz fotografije. Najbolje je odgovoril na vprašanja Roman Peternel iz OŠ Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora in dosegel 28 točk. Drugo mesto je osvojil s 27 točkami Ivko Gregori iz OŠ Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela, tretje mesto pa si s 26 točkami delita Eva Trček iz OŠ Prežihov Voranc in Silvo Lavtižar iz OŠ Jeseniško-bohinjski odred Kranjska go-

ra. Ekipno je bila najboljša OŠ Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora.

V temnici so potem tekmovalci brez ocenjevanja delali kontaktne kopije določenih posnetkov. Štiri posnetke letošnje štafete mladosti pa je bilo potrebno povečati na papir velikosti 18 x 24 cm. Tako je vsaka ekipa naredila za svojo šolo fotografijo letošnje zvezne štafete palice, triglavske in karavanske palice ter posnetek s sprejema štafete mladosti na Jesenicah.

Med delom v temnici smo ugotavljali, kako so temnice v šolah različno opremljene in prostorsko velike oziroma majhne. Dogovorili smo se tudi, da bi prihodnje leto tako tekmovanje organizirali v Kranjski gori, in sicer v zimskem času. Skušali bi fotografirati turistični utrip Kranjske gore, za zaključek pa bi priredili še malo fotografsko razstavo v enem izmed hotelov.

RAZSTAVA ROČNIH DEL V ŽIROVNICI

Upokojenke – članice krožka za ročna dela pri Društvu upokoencev Žirovnica vas vabijo na otvoritev razstave svojih izdelkov danes,

V ČETRTEK, 13. MAJA, OB 16. URI

v dvorani društva upokoencev na Selu pri Žirovnici.

Razstava bo odprta do vključno 16. maja, in sicer v času od 10. do 18. ure.

OBVESTILO FOTOAMATERJEM

V torek, 18. maja, bo ob 18. uri v klubski sobi Delavskega doma na Jesenicah (nekdanje gostišče) predavanje pod naslovom: FOTOGRAFIRANJE NA INFRA RDEČI FILM IN EKSPERIMENT.

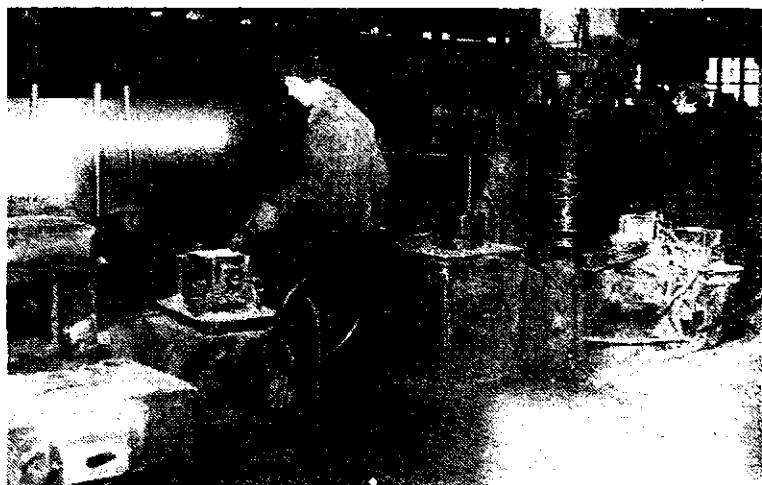
Predaval bo kand. mojster fotografije Drago Bole.

ŠTIRINAJST ZBOROV NA LETOŠNJEM SREČANJU »MLADINA POJE«

Jutri, v petek, 14. maja, se bo ob 18. uri v dvorani gledališča Tone Čufar začelo letošnje že tradicionalno srečanje MLADINA POJE, na katerem se bo predstavilo trinajst otroških in mladinskih pevskih zborov in Orffov orkester. Na srečanju bodo sodelovali:

- Orffov orkester iz osnovne šole Gorenjskega odreda, ki ga vodi Slavko Mežek,
- zbor cicibanov iz Glasbene šole Jesenice pod vodstvom Anite Baznik,
- otroški zbor iz osnovne šole 16. december Mojstrana pod vodstvom Andreja Rupnika,
- otroški zbor prvih in drugih razredov osnovne šole Gorenjskega odreda Žirovnica, zborovodkinja Malči Stern,
- otroški zbor osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora, zborovodja Andrej Rupnik,
- otroški zbor osnovne šole Prežihov Voranc, zborovodkinja Stanka Richtar, pri klavirju Ksenija Pejč,
- otroški zbor tretjih in četrtih razredov osnovne šole Gorenjskega odreda, zborovodkinja Malči Stern,
- otroški zbor osnovne šole Tone Čufar, zborovodkinja Marija Reichman, pri klavirju Bernardka Hvala,
- mlajši mladinski zbor osnovne šole Prežihov Voranc, zborovodja Roman Ravnič, pri klavirju Marta Mesec,
- mlajši mladinski zbor osnovne šole Tone Čufar Jesenice, zborovodkinja Mira Mesarič, pri klavirju Nada Savor,
- mladinski zbor osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora, zborovodja Andrej Rupnik,
- mladinski zbor osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice, zborovodja Roman Ravnič,
- mladinski zbor osnovne šole Tone Čufar Jesenice, zborovodkinja Mira Mesarič, pri klavirju Nada Savor,
- mladinski pevski zbor osnovne šole Gorenjskega odreda Žirovnica, zborovodja Slavko Mežek.

Letošnje srečanje najmlajših pevcev v jesenjski občini je posvečeno 90-letnici rojstva tovariša Tita in kongresom zveze komunistov, zveze sindikatov, zveze socialistične mladine in zveze združenj borcev NOV.

V žitarni (Foto I. Kučina)

ŠTIPENDIJE ZA ŠOLSKO LETO 82–83

SŽ – ŽELEZARNA JESENICE z o. sol. o., Cesta železarjev 8, 64270 JESENICE

razpisuje za šolsko leto 1982/83 naslednje stipendije

VISOKE IN VIŠJE ŠOLE

dipl. inženir metalurgije	VII	8
dipl. inženir strojništva	VII	5
dipl. inženir elektro tehnike	VII	5
dipl. ekonomist	VII	4
dipl. pravnik	VII	1
dipl. org. računalništva	VII	2
ekonomist – računovodska usmeritev	VI	2

NARAVOSLOVNO MATEMATIČNA USMERITEV

– matematični tehnik V 4

METALURŠKA USMERITEV

– SKR program II 89
(pridobivalec kovin, predelovalec kovin, strojni livar in jedrar)

– SR program V 15
– metalurški tehnik IV 2
– livarski modelar

KOVINSKO PREDELOVALNA USMERITEV

– SR program (v ŽIC Jesenice) IV 59
(oblikovalec kovin, preoblikovalec in spajalec kovin, vzdrževalec strojev)
– SR program (v šol. centru Škofja Loka)
– monter in upravljalac energetskih naprav (vodovodni instalater) 4
– vzdrževalec vozil in strojev 2
(avtomehanik – strojnik)

ELEKTRO USMERITEV

– SR program (dislociran oddelk v ŽIC) IV 10
– elektrikar – energetik

GOSTINSKA IN TURISTIČNA USMERITEV

– SR program 3
– kuharstvo 3
– strežba

1. Kandidati zaprosijo za stipendijo s prijavo oziroma vlogo – obrazec DZS 8.40.

Osebnih podatkov staršev, navedeni v prijavi ali v posebni prilogi, se morajo izračunati za koledarsko leto 1981: višina otroškega dodatka se posebej označi, sicer se smatra, da ga kandidat ne prejema.

Na odrezek pokojnine (december 1981) je treba označiti, če je bil kdo od staršev zaposlen v železarni Jesenice.

2. Overjene prepise oz. fotokopije zadnjega šolskega spričevala oz. potrdila višješolske ali visokošolske organizacije združenega dela o opravljenih izpitih in potrdila o vpisu v šolo, brez katerih so prijave nepopolne in jih ne moremo obravnavati, kandidati predložijo naknadno.

3. Prijave bo sprejemal kadroviski sektor železarne Jesenice do 31. maja 1982.

TURNO SMUČANJE: KAKO SMUČAMO NAVZDOL?

— — — — —

Mraz ni največja nevarnost v gorah, morda se plazovi tisto, kar bi lahko imenovali nevarnost mrazu, ki jo delajo dolga leta, jih je lahko tudi mraz, sile za hrbtna nevarnost. Na primer, ko se druží z viharjem. V tem primeru je lahko tako nemilosoden, da si moramo izklopiti v sneg luknjico, ali kjerkoli poiškatí zašasno zavetje. Odlično zavetje je bivak vreča. Pri mrazu okoli minus 20 stopinj C, ki ga spremlja vihar, se kaj hitro in skoraj neopazno zgodi, da omrznejo prsti na rokah ali nogah kljub vsej zaščiti. V tешnih čevljih so najprej na vrsti prsti nog. Zadošči zgodaj mrazu v zavetje, npr. v podzemlje, kjer je večje toplotno izolacijsko drgneno prste nog, dokler ne občutimo dotoka krvi. Nikdar ne drgnemo zmrznehih ali pomrznjenih udov s snegom. Današnja medicina pravi, da s snegom še bolj poškodujemo zmrzneženo celitje. Pravila nega omrzline zahteva postopno ogrevanje: mlačno vodo in nadalje z vse bolj vročo vodo (do preko 30 stop. C) in to postopoma v razdobju več ur. To nege si na turi ne moremo privoščiti, zato drgnemo prste rok ali nog z rokami toliko časa, da jih ogrejem. Če sam omrznejo prsti in mi na poti priročno ne najdem ročnega klenca, pri pritisnem kolenu pomagamo ga močnejšemu drugu rok med seboj.

Trenje poglavlje v zvezi z omrzmenjenjem, če najdemo v snegu še živega, toda močno podhlajenega človeka. Prestenaj ga moramo v koč, pomagamo mu lahko samo izklesati zdravnika, zato mora takoj v bolnico. Vsaki posegi nestrokovnjakov so lahko usodni. Tudi če dobimo nekoga, ki je še pri zavestí in bi hotel še sam dobiti ob pomoči, moramo to preprečiti. Nujen je prenos. Vsako gibanje pežene krvi iz podhlajenih delov telesa v bolj ogrejenko središčni del, ki se ohladi v toplem, matirano najdlje upira in konec je neizbežno.

Circumstance	Percentage (%)
If someone is attacking you	85
If someone is threatening you	75
If someone is harassing you	65
If someone is insulting you	55
If someone is annoying you	45

Spomladi je sneg nekoliko umazan, zato smučarji ne smejo namazati. Umazanija z mokrega snega se zaje v mažo in maže doseže ravno nasprotni učinek, povzroči zaviranje. V umazanem snegu drže najbolj nenamazane smuči.

Da bi aprila ali maja ujeli pravi čas za spust navzdol, moramo na predvečer še doseči neko določeno višino, kjer je možnost prenočitve, da potem naslednji dan zelo rano spesimo še dve do tri ure do cilja. Rana ura v maju je četrta ura jutrija, ki omogoča pravočasen pristop. Tako nam omogoči smuk prvi smučarski pohod na vrh Zgor. Krnskega jezera, če hočemo zjutraj ob prvem daljšem spustu a Kredarice, ali izpod Rži. Se bolje je, če prespimo na Kredarici. Nekatere maratonske ture so izven tega pravila, kajti hoja traja ves dan. Če hočemo od doma na Komni na Krn, vjameмо zadostj zgodaj samo prvi smuk z bogatinskih Vratc (1803 m) do Krnskega jezera (1380 m), nato ledel vzpon tri do štiri ure na Krn in drugi spust izpod Krna (2000 m) do Krnskega jezera je okoli 12 ure, nato traja vzpon do bogatinskih Vratc do 1803 m, kar je spet proti domu na Komni okoli 15. ure. Tu je sneg navadno že gnil. Tudi na drugem smuku izpod Krna ni vedno dober sneg, čeprav je to severna stran. To je ena najdaljših enodnevnih tur pri nas, seveda tudi izredno privlačnih in zanimivih. To je pravi alpski pohod, ki se neprestano giblje med 1400 m in 2245 m in je samo za res utrjene gornike. Od vsega pohoda se lahko izvede tudi krajši del do bogatinskih Vratc (1803 m), ali do Krnskega jezera (1380 m) še z bogatinskih Vratc. Na Krnskega jezera je sneg navadno ledeno trd in zahteva previdno krmarjenje, kajti tu je rano zgodaj še slaba svetloba. Drugi spust, čeprav ob 12. uri, je navadno v dobrem snegu in poln užitka, tretji pa zahteva precej moči, preden je pohod zaključen.

na oprtnih ali na karkoli, kar nas izolira od tanke stene vreče, ki je v dotiku s snegom. Najpustejšja izolacija so moderne umetne penaste snovi, izredno lahke in ne vpijajo vode. Dobijo se že v primerni dolžini okrog 2 m in širini 40–60 cm in debeline 2 cm, kar zadostuje za podlago spalnih vreč. Če traja vihar dolgo, smo prišilem prebiti noč v bivak vreči. Kde ima spalno vrečo in podlogo, ta ne bo imel težav. Spalna vreča za zimske razmere ni vse, kar prodajajo v športnih trgovinah pod tem imenom. Zahtevati je treba izredno visokogorsko zimsko spalno vrečo, ki vsebuje najmanj kilogram (do 1,5 kg) čistega pravega puha. Dobijo se že spalne vreče, ki imajo na hrbti strani vedno izolirno podlogo, kadar se na tavi sami ne spozna, naj k čemu v varnostni izkušnje alpinista. Za visokogorske spalne vreče ni to, kar drugo. Turni smučar lahko prebije noč na prostem v njej pri minus deset stop. Č. Je nekakšno zagotovilo, da preživis v najtežjih pogojih, samo natančno moramo poznati različno med visokogorsko spalno vrečo in tisto za na morje.

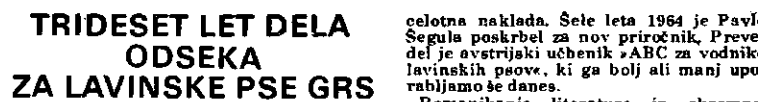
Pri prisilnem bivaku v viharju ali v noči moramo paziti, da nam sneg z vetrom ne prodre v življenjsko važno opremo. Dokler ni iglu gotovo, dokler ni izkopane jame, ali dokler nismo zavrti v bivak vrečo, moramo biti oprema v optniku v polivinskih vreči. Himalajci poskrbe tudi za čevlje. Da jim ne zamrznejo, jih očistijo snega in dajo v spalno vrečo, ali si jih samo odvežejo in spijo v njih, vsekar pa pustijo na nogi vsaj notranji čevlji. Vedeti moramo, da se spalna vreča premoči, zato moramo vsestransko poskrbeti, da jo obvarujemo pred vlago. Alpinisti povedo, da se je po večala teža premočene spalne vreče 1,5 na 8 kg, poleg tega pa je premočena spalna vreča tudi uporabna za namalno noč. V iglu in v izkopani jami imamo tudi probleme s kuhališnom zaradi pomanjkanja kisika, kajti v viharjem vremenu ne moremo odpirati line. Če nastopi vihar, je v danih možnostih najboljši hiter sestop do prvega zavetišča, stanu, lovške koč, koč, ali vanj do gozda.

Najboljo idealno zavetišče pred mrazom in viharjem v gorah je planinska koba, če te ni v bližini, sledi iglu, planinski stan, izkopana jama v sneg, bivak reka. Zgodijo se, da nam bo v primeru sproti zasel, kar bomo skopali. V tem pravilu rešuje situacijo samo bivak reka ali visokogorski stori. Če ga ni, gre za koso ali koso, nato za pripravo, če gre za ekspedicijski način, ture, kajti stori pomeni dodatno dva kg opreme, četudi je najlažje izvedbe.

Nikakor pa ne smemo prezreti velikih vrednosti, ki jo nudi za preživetje v silni gozd. V gozdu se sila viharja skoraj uniči, pod košatimi mrejkami ali jame, ki nudijo zavetje pred padavinami in vetrom, drevesje nudi veje, iz katerih si improviziramo streho in kar je morda največ vredno, lahko si zakurimo ogenj. Gozdna meja je pri nas nastala leta 1900, ko smo imeli samo malo, leta 1900 pa samo dve mesece. Najboljše zavetje nudi smrekov gozd. Na turah v Julijcih si z gozdovi torej ne moremo dosti pomagati.

V sili, ce uimamo nobene posebne zimске puhaste opreme, se grejemo tako, da se naslonimo drug proti drugomu s hrbtom, seveda na prostem svetu in u vjetro, ne zadržuje za preživljje. Zadržuje pa u iglu in povod tam, kjer smo zavarovani pred vetrom. V vjeharnem vremenu so važen del opreme posebne vzgiznice. ki se prigežje tako u najbujnije vjeharu in ugasnejo šele, ko dogore. Dobimo jn u sportnih trgovinah u inozemstvu in vsaj eden od skupine smučarjev naj bi jih nosil e seboj. Da bi laže zakurili ne preveć ake veje, je izredno pomot taku nekaj kocke suhega gorilnega spirita. U gozdu so torej možnosti neprimerno boljše, snarekve vete au poleg utegule tako odlična izvlastica, ce jh lepo složimo na sneg za ležiša. Življensko važno je, da imamo rezervno problem u polvinilastu vreći, iste veje za vzgizanje.

organizacijska shema GRS pri PZS

Tako je tudi s pomočjo zasutim v snežnem plazju, kjer je pes trenutno najbolj zanesljiv in skoraj povsem nenadomestljiv. Pes je v gornjih pomenih ponestrast in onemogoči v gorah in gozdih uporablja mehaniki v Svici, zavetisti na prelazu Sv. Bernarda. Vzredili so močne, človeku nadvse zveste pse – bernardince, ki so iskali in reševali ljudi, če so zašli, onemogli, ali se izgubili. Te zivali so rešile nič koliko človeških življenj, sedaj pa je tehnični napredek potisnil v ozadje njihovo plemenito delo, postali so nepotrebnosti.

Do mnogih odkritij so se ljudje dokopali povsem naključno. Tako je tudi s spoznanjem, da je psa mogoče uporabiti za odkrivanje zasedb v snežnih plazovih. V avstrijskih Alpah kopalci pod seboj sedemnajst dijakov. Na klasifini način so rešili šestnajst zasedb, medtem ko sedemnajstega niso in niso mogli najti. Naključje je hotelo, da je imel eden izmed reševalcev s seboj lovskega psa. Ta je zbudil pozornost, ko je lajal, cvilil in brskal na določeno mesto daleč plazu. Človek je šel na to mesto, kjer je kopal neko prastarino, ki je bila v tistem času

Lavinske pse je začela šolati švicarska vojska leta 1938. Leta 1944 je tudi nemška vojska ustanovila svoj prvi center za šolanje lavinskih psov v Avstriji. Po porazu in razpadu tretjega Rajha je prevzela šolanje avstrijska GRS.

To je nekaj podrobnosti iz zgodovine lavinskih psov onstran naših meja. Kako pa je bilo pri nas?

Dokumentov in natančnih podatkov je zelo malo, pa se te nekatere posamezniki ljubosumo in sebično skrivajo. K sreči imamo nekaj podatkov o delu in šolanju psov zapisnikov, poročila o tečajih in razpisih lavinskih psov (alarm listje), iz katerih je mogoče dobiti kolikor toliko jasno sliko o zgodovini odseka.

Missel, da bi tudi pri nas začeli šolati lavinske pse, se je porodila leta 1951 na nekem smučarsko-alpinističnem tečaju v Švici. Organizatorji so tam tečajnikom prikazali tudi reševanje iz plazov s pomočjo psa. Se istega leta se je naša GR5 odzvala razpisu avstrijske gorske reševalne službe ter prijavila dva udeleženca. Na pot sta šla naša Perko in Dušan Škerlep s psom Riton in s seboj tudi posebno opremo. V njih izpitih v Avstriji sta postala Perko in Škerlep naša prva vodnika. Rigo in Džina na prva lavinska nsa.

Že naslednje leto je bil nas prvi tečaj za lavinske pse v Tamarju. To je bilo marca 1952, dogodek pa štejeemo za začetek delovanja za lavinske pse GRS. Tečaj se je udeležilo 14 vodnikov v psi. Bil je od vseh predelov iz vrst takrat uradni še neregistriranih gorskih reševalcev, od milice in kinotigi. To je bil uradni začetek, silniti pa je, da so nekateri lastniki psov svoje živali že pred tem vzgajali sami (katastrofalni plazovi v Posočju so pomenili samo še dodatno spodbudo).

Kot vsak četrtek je bil teden tudi ta. Bili so organizacijski in drugi pomembni. Začetna želja, da bi pomagali ljudem v stiski, je pri nekaterih vodnikih splahnela, pri nekaterih so prišli v ospredje prežitj in materialne koristi. Različni pogledi na izbiro psov in zavezanost v svojo svedenost so privedli do razkoraka med vodniki in gorskim reševalcem. Posledice čutimo še danes. Nekateri od njih so bili niso gorski reševalci, nikakor niso bili jasno, da je reševanje iz plazov zelo zahtevno delo, ki zahteva vodnika z obilico znanja. Samo pes je premalo, vodnik mora biti pravi gorski reševalec.

Sodelovanje z milico je šlo drugo pot. Prevladala sta prvotna zamisel in cilj: izkoristiti pasji nos in vodnikovo znanje, da bi rešila človeka iz objema plazu. Po- reklo, pasma in rodovna knjiga psa pri tem niso pomembni.

Prvi koraki so bili storjeni. Kako pa na- prej?

Literature, s katero bi si lahko pomagali, ni bilo. Učenje na lastnih izkusnjah in napakah pa je zamudno in težko, vendar nam na začetku naše dejavnosti kaj drugega ni preostajalo. Znanji smo se morali, kot je kdo vedel in znal.

Takrat se je porodila zamisel, da bi napisali lastno knjigo o solanju lavinskih plov. Rečeno, storjeno. Vsa naša pionirja Solanja lavinskih plov sta se vpisala tudi med pionirje – pisce literature za njihovo vzgojo. To sta bila Francec Krajnar in Ignac Hrovat. Napisala sta prvi priročnik, ki naj bi bil v pomoč vsem, ki so se ukvarjali z vzgojo lavinskih plov. Zal njuna knjižica ni imela sreče, saj je ob požaru v prostorih Planinske zveze Slovenije pogorela skoro

celotna naklada. Šele leta 1964 je Pavle Šegula poskrbel za nov priročnik, Prevedel je avstrijski učbenik »ABC za vodnike lavinskih posev«, ki ga bolj ali manj uporabljamo še danes.

Pomanjkanje literature in skromna teoretična dejavnost pa še nista znak, da je bilo skromno tudi naše siceršnje delo. Nasprotno!

Na tečajih, vajah in pohodih, v dejavnosti GRS nasploh smo bili že kako aktivni, veliko časa smo posvetili preventivni dejavnosti. Žal je bilo tudi pravih akcij več kot preveč.

Od leta 1852 dalje smo vsako leto izvedli tečaj oziroma preizkušnjo lavinskih psov, včasih sta bila tudi dva tečaja v enem letu. Ti tečaji in vaje so bili v različnih krajih in predelih našega gorskega sveta. Tako vodniki kot psi so vedno naleteli na naklonjenosti pristojnih planinskih društev in oskrbnikov kot, za kar smo jim nadvse hvaležni. Po razpoložljivih podatkih vemo, da so bili tečaji osmerkrt v Tamarju, enajstkrt na Plaiuni pod Golico, dvakrt v Valvasorjevem domu pod Stolum, dvakrt na Vršiču, dvakrt na Jezerškem in na Kaninu, po enkrat pa v domu pod Storžičem, na Pristavi v Javornškem rovtu in na Pokljuki. Naši vodniki se vedno udeležujejo tečajev v Avstriji, bili so te v Švici, v Italiji, na Islandiji, v Španiji, v Belgiji, vinskih psov iz Južne Tirolske. Slednji in avstrijski vodniki so vedni gostje na naših tečajih.

Skupno je bilo v tridesetih letih dela na naših težajih prek sto deset vodnikov, izšlo mi sme prek sto petdeset psov. Če pazljivo primerjamo ta dva podatka, opazimo, da psov ni dosti več kot vodnikov, da je torej zelo malo vodnikov, ki so imeli po več psov, kar kaže, kako težkega in odgovornega dela se loti tisti, ki vstopi v naše vrste. Res je, da vodniku dajeta zadovoljstvo in priložnost, da se lahko zloži v ljubljeno delo, kar je v današnji družbi niti srečnje tudi s številnimi težavami in problemi zunaj GRS in znotraj nje, saj mnogokrat ni razumevanja za naše delo niti med reševalci alpinisti.

Prvo potrditve in dokaz potrebe in upravičenosti našega dela smo doživeli že leta 1954 pod Korošico. To je bila prva resnična akcija in prvi uspeh. Žrtve je odkril pes. Sledile so druge akcije: leta 1958 v Kamniški Bistrici, leta 1962 na Bjelesnici v Bosni in na Zelenici, leta 1963 in 1971 v Prokletijah, leta 1968 pod Mojstrovko, leta 1977 spet na Zelenici, leta 1980 v Polhograjskih Dolomiti in leta 1981 v Vratih. Pri so večinoma uspešno opravili svoje delo.

Kakor čas zabrisa spomin na nesrečo v
plazu ali na katastrofo, tako potasi zbledi
duh obutek, da potrebujemo lavinske pse,
dokler ga ne zdrami nova nesreča. K sreči
na tak odnos ne nalitimo pri vseh ljudeh.
Zavedati se namreč moramo, da je pes *niko*
bitje, ki ga moramo negovati od rojstva pa
do konca razmeroma kratkega življenja.
Solati in vzdrževati ga moramo nenehno,
ne le samo takrat, kadar ga potrebujemo.
Tega se vodniki lavinskih psov dobro za-
vedamo.

Nase delo je zahtevalo tudi organizacijsko dopolnjevanje odseka. Sprejeli smo pravilnik odseka za lavinске puse GRS in pravilnik za ocenjevanje dela psov. Solanje živali poteka po tristoletnjem sistemu od L-a do L-c. Psi, ki so opravili vse izpite, morajo vsako leto opraviti še preizkus znanja, da izpolnijo pogoje za uvrstitev na seznam, po katerem jih kličemo v

Odsek za lavinske pse GRS je samostojna enota v podkomisiji za plazove GRS. Vanj so vključeni vodniki lavinskih psov GRS in vodniki službenih psov milice. Vodja petčlanski odbor, načelnik odseka je po položaju član podkomisije in njenega izvršnega odbora.

V letošnjem jubilejnem letu se je odsek oddolil, da najzaskrbljenejše dane nagradi s priznanji. V ta namen je uvedel brnasti, srebrni in zlati znak odedca za lavinske pse GRS. Za pionirje te dejavnosti pri nas in za posebne zasluge pri razvoju te dejavnosti smo prijeli tudi plakete. Pot, ki smo jo prešli v tisti leti, je bila naporna, a zelo plodna. Kdaj smo bili dober volan lavinskih psov, smo poznali način solanja in dela s psom, poleg tega pa biti aktivni se v svoji postaji GRS. Vedno mora biti zavzet za delo, vester in vztrajen, je potem bo kos neslagam, ki mu jih postavljajo življenje v tej sredini. S tem pa so vodniki lavinskih psov v ponos vsej GRS posebej svojimi postajami in zato tudi upr-

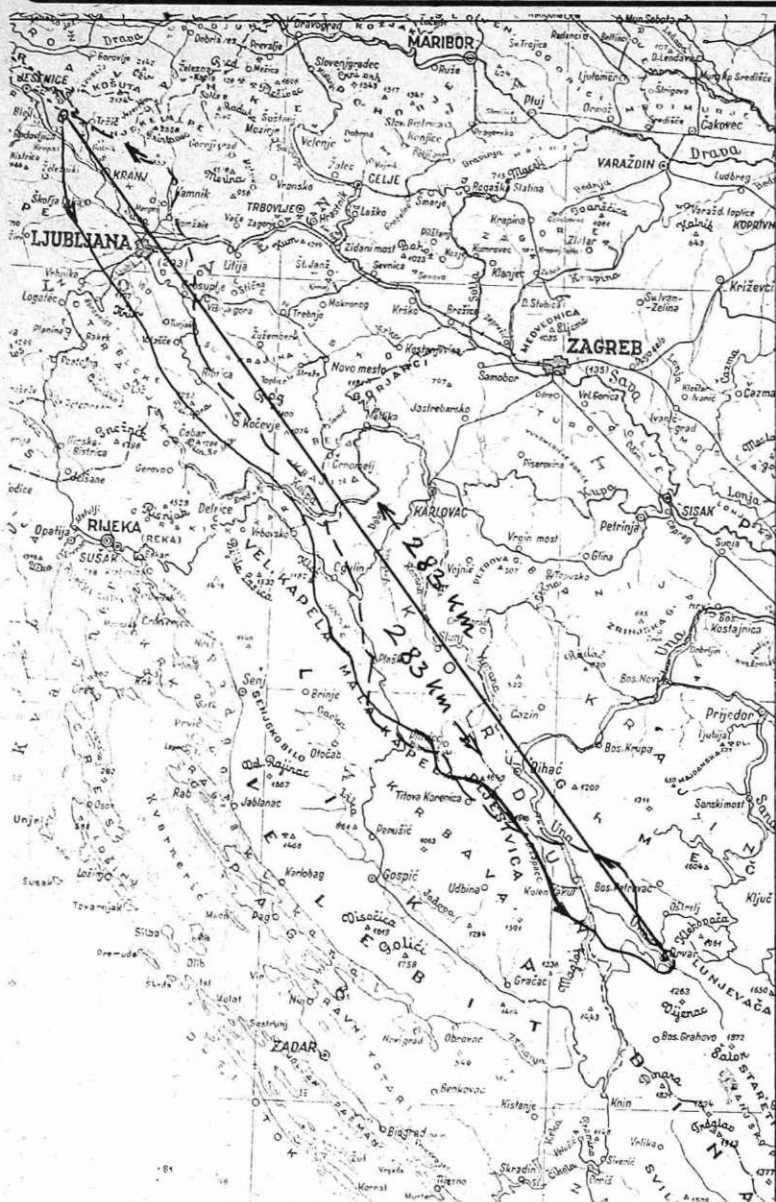
Ob prihodu v novo desetletje dela odseka in ob sedemdesetletnici GRS v Sloveniji smo trdno prepričani, da se bomo tudi v prihodnje trudili, da bi bilo naše delo uspešno, da bi imeli v vzgoji še boljše pse, se boljše vodnike in se še bolj prilagodili potrebam skupnosti. Iskrami si želimo, da bi s preventivnim delom pripomogli, da našega znanja in sposobnosti ne bo treba dokazovati v pravih akcijah.

Jozef Fele
 načelnik odseka za javinske
 pse GRS

ŽELEZAR 17

DO TITOVEGA DRVARJA Z JADRALNIM LETALOM

Prelet Lesce-Titov Drvar-Lesce (566 km)

Vaak se poskušal na nek način oddolžiti spominu na draga Tita. Z uspehi v šoli, delovnimi zmagami ob proizvodnih strojih in tudi s športnimi dosežki. Tako sta se želela oddolžiti našemu Titu tudi športna jadralska letalca France Strukelj in Ivo Simenc, člana Alpskega letalskega centra Lesce.

Zadala sta si nalogo, odleteti z jadralskim letalom iz Lesce preko Titovega Drvarja do Livnega in nazaj do Lesce. To je dolga in neznana zračna pot. Kakšni so pogoji za jadralsko letenje nad pogorji Like in Koruša, še ni dovolj poznano. Že 26. aprila sta si letalca zadala to težko raziskovalno nalogo. Le malo jima je manjkalo do uspeha. Simenc je preletel razdaljo od Lesce do Livnega, a se je pri povratku proti Lescam moral spustiti na njivo pri Brdu na Gornjem, le 18 kilometrov pred ciljem, preletel pa je 702 km, kar je doslej najdaljši prelet v Jugoslaviji. Tudi Strukelj ni imel sreče. Iz Lesce je letel do Maribora in nato do Drvarja. Po naključju sta se s Simencem ujela pri Titovem Drvarju in skupaj letela velik del poti proti domu, le da je Strukelj pristal že pri Mednem in tako preletel ta dan 640 km.

Izziv leteti do Titovega Drvarja je bil prevelik, da podviga ne bi se enkrat poskušala. Odločila sta se zanj 3. maja. Vse je bilo pripravljeno. Zelela sta si samo lepo ponedeljkovo jutro, ki pa ni bilo nič kaj prijazno. Temperatura zraka je bila precej nizka, na Kredarici kar občutno pod ničlo, stržni vetrovi na višinah, ki so najprimernejši za jadralsko letenje, so vrtiliči zrak, povrhu pa je bila še zelo slaba vidljivost.

Na letališču je bilo že pred osmo uro vse pripravljeno. Vedela sta, da na startu ne sme izgubiti nobene minute. To sta dobro izkusila pred tednom dni. Tako sta čakala na trenutok, ko se bosta lahko oddaljila v zrak in startala v pravem trenutku.

Prvi je poletel ob osmi uri in 36 minut Strukelj na svojem priljubljenem Standard cirrusu, s katerim je osvojil že dve državni prvenstvi in tekmoval na dveh svetovnih prvenstvih, prvič v daljni Avstraliji še kot mlad in premalo izkušen tekmovalec. Šestnajst minut za njim je poletel tudi Simenc na Elanovem »Dejeju«. Kaj kmalu po preletu startne linije nad letališčem so se pričele težave. Zaradi zvrtnega zraka so bila dvigavanja slaba. Usmarila sta se proti Škofji Loki. Strukelj spredaj, Simenc nekaj kilometrov za njim. Iva se je zataknilo že nad Škofjo Loko. Ocenil je, da je vreme preslabo za zastavljeni naio, ko pa je v radijskem pogovoru s Strukeljem vedel, da je ta že pri Krimu na višini šeststo metrov in da mu slabo kaže, se je odločil za vrnitev na letališče.

Strukelj pa je bil bitko naprej. Zagrizeno je vztrajal in se s težavo »opbral« nekaj nad tisoč metrov. Odločil se je, da bo let nadaljeval proti jugu. Zelja, preleteti Titov Drvar in se vrniti do Lesce, je bila močnejša od pasti, ki so ga vlekle v doline in kjer bi bilo konec letenja. Več kot dve uri se je prebijal nizko nad grebeni Notranjske preko Kočevja do obronkov Gorskega Kotarja. Lažje mu je bilo nad Kordunom. Tam se je prvič povzpnil nad dva tisoč metrov.

Po planu bi moral biti na obratni točki najkasneje ob 13. uri in 30 minut. Moral je hiteti, bil je v zaupni. Tudi iz slabih dviganj je moral izvleči največ, kar se je dalo. Samo majhna nepazljivost bi bila dovolj, da bi moral let prekiniti in sestiti na kako živo, ki jih ni bilo ravno veliko. Pred očmi je imel samo instrumente v letalu in kazalec ure, ki so kar bežali proti poldruhi uri. Njegov »TU« - TU« variometer pa je kar prepogosto zamolklo zvenel, takrat, ko je letalo hitro izgubljalo višino. Vsakemu letalcu je v takih trenutkih tesno pri srcu.

Vendar mu je le uspelo prileteči do Pleševice, kjer se je s svojim belim cirrusom zavrtel v prijetnem plesu ob hitrem ritmu »tutuja«. Pustil se je povleči v beli oblak do

Sodelavci gradbenega oddelka (Foto I. Kučina)

PRVA TEKMA IN POPOLNA ZMAGA

Leski padalci so se po uspešnih spomladanskih pripravah v Sovjetski zvezi in na domačem letališču udeležili prvega letošnjega tekmovanja v Jugoslaviji. V Beogradu je bilo VIII. odprto padalsko državno prvenstvo za »študentski pokal«. Sodelovalo je devet članskih ekip s skupno 27 posamezniki. Iz Slovenije so sodelovali štiri ekipe, po ena iz aero kluba Ptuj in LC Maribor ter dve leski ekipi, ki so jih sestavljali ta čas naši najboljši padalci.

Vreme je bilo precej vetrovno in sončno ter leskim padalcem ni delalo posebnih težav. Pokazali so solidno pripravljenost že na začetku sezone, posamezniki imajo namreč poprečno že po 120 skokov, kar ni moč reči za druge ekipe. Mladi Lesčani so bili razred zase in so se za najvišja mesta borili predvsem med seboj. Tako so osvojili 1. in 2. mesto med ekipami, solidni pa so bili tudi padalci AK Ptuj s 4. mestom.

V posamičnem tekmovanju v disciplini skokov na cilj s tisoč metrov je potrdil svoj izreden talent za skoke na cilj mladi osemnajstletni Bogdan Jug, ki je v štirih skokih, kolikor so jih izvedli, premagal vse svoje starejše kolege in državne reprezentante s skupnim rezultatom samo devet centimetrov. Med šest Lesčanov se je uvrstil na četrto mesto samo Slobodan Babović iz ekipe Beograda. V figurativnih skokih je zmaga pripadla spet Jugu, vendar to pot starejšemu Iztoku Jugu. Po

višine nekaj nad 2500 metrov. To je bilo dovolj, da je lahko nadomestil izgubljeni čas. Pohitel je. Natančno ob pol dveh, tako kot je planiral, je nagnil letalo na levo krilo v oster zavoj in opravil pri tem kontrolno fotografiranje nad Titovim Drvarjem. Smer je spremenil za 180 stopinj in se usmeril proti domu. Vedel je, kaj ga čaka: najteže bo leteti do Lesce. Ni si želel sestiti na njivo le nekaj kilometrov pred letališčem.

Do Ogulina mu je slo kar dobro, nato se je spet plazil nizko čez Gorski Kotar in Kočevski Rog na višinah okrog tisoč metrov. Zaslutil je, da mora čim prej do Karavank. Zati je pri Ribnici zavil proti severu mimo Velikih Lašč in Grosuplje, preletel Domžale in pri Kamniku dosegel cilj - ključ za let do Lesce. Takrat si je rekel: »Zdaj smo doma!«

Bil je že močno utrujen, ustnice so se mu lepile in devet ur letenja je čutil po vsem telesu. Vendar ga je občutek, da bo to pot priletel do cilja, razvedril. Ko je letel nad pobočji Karavank v dviganjih, kakršnih ves dan na dolgi poti ni imel, si je za razvedrilo privoščil še let do Rateš. O tem prijateljev, ki so ga nestrno čakali na letališču, ni obvestil, nihče na letališču pa ga tudi ni hotel nadlegovati z brezsmiselnimi vprašanji. Ura je bila že devetnajst in mrak je počasi legal čez lesko letališče, ko je bila nestrpnost na višku. Treba je bilo vprašati prek radia, če je morda še v zraku. Kakšno presenečenje za vse. Oglasil se je iznad Kranjske gore, vsi pa so ga pričakovali iz smeri Kravca. Z višino ni imel težav. Se dobre pol ure je bilo treba vztrajati ob ciljni liniji na letališču, da se je prikazala silhueta letala, ki je rastla iz mraka in se z veliko hitrostjo blizala veliki gruči ljudi. Zrak je vzvalovil, ko se je cirrus vzpel proti nebu in luni, ki je metala svojo sivo svetlobo po smečilih in nestrnih obrazih čakajočih Francetovih prijateljev.

Letalo je drselo nad travo, jo pobožalo s kolesom in pristalo mehko kot žerjav na vodni gladini. Bilo je prelepo, da bi se dalo opisati. Nekaj trenutkov je bila tišina, kot da si nimamo kaj reči, nato pa je le padlo vprašanje: »Kje si bil?«

Čakali smo in vedeli, da bo povedal nekaj lepega, velikega. Malo je pomolčal in nato kratko in resno odgovoril: »Do Titovega Drvarja sem letel. Bilo je zares težko!« Množica ob letalu se je zganila. Počasi smo dojemali izreden dosežek, roke so se stegnile in čestitke so deževale. Vsi smo čutili z njim, napor, zadovoljstvo in občutek, da to ni bil navaden prelet. Bil je to let s ciljem nad Titovim Drvarjem.

Sportna komisija je naslednji dan 4. maja pregledala vse dokumente preleta in ugotovila, da je pilot poletel ob osmi uri in 36 minut, pristal ob 19. uri in 36 minut, da je let trajal natančno enajst ur in da je bila dolžina celotnega preleta 644 km. Pilot je letel od Lesce do Titovega Drvarja in nazaj do Rateš ter nato pristal na letališču v Lescah. Del preletene razdalje Lesce-Titov Drvar-Lesce v razdalji 566 km pel je tudi nov državni rekord v disciplini cilj - povratek.

Ko je France zaključil pisanje poročila o preletu in ga predal komisiji, je dodal: »To je moj prispevek v spomin na našega Tita!« Leon Mesarič

DELOVNO RAZMERJE ZA DOLOČEN ČAS ZA UČENCE ŠOL

V času letnih počitnic bomo tudi letos v Železarni sklepali delovno razmerje za določen čas z učenci srednjih, višjih in visokih šol. Večina delovnih nalog se bo opravljala v eno ali dvoizmenskem delovnem času, nekatere pa tudi v nočnem času.

Za fizično zelo slabotne kandidate opravljanje delovnih nalog ni primerno, ker gre predvsem za dela v TOZD materialne proizvodnje, kjer so težji pogoji dela.

Delovno razmerje bomo sklepali za najmanj en mesec neprekinjenega dela. Če ta pogoj ne bo izpolnjen, bo kandidat moral ob izplačilu osebnega dohodka povrniti osnovne stroške sprejemnega postopka in zaščitnih sredstev na delu.

Kandidati, ki morajo v času počitnic opravljati počitniško prakso ali proizvodno delo, pa jim učni program šole dopušta za te namene opravljanje takih del, lahko za ta čas pod pogojem predhodnega odstopa sklenejo delovno razmerje. Ob zaključku dela jim bo izstavljeno ustrezno potrdilo.

Sprejemni postopek za kandidate bomo imeli vsak ponedeljek od 14. junija 1982 dalje.

Pri sprejemanju je potrebno predložiti naslednje dokumente:

- delovno knjižico,
- osebno izkaznico (kdor jo že ima),
- zadnje šolsko spričevalo.

Na katere delovne naloge bo kandidat razporejen, bo odvisno od trenutnih kadrovskih potreb oziroma od fizičnih sposobnosti kandidata.

PREBIVALCEM KS SAVA

Krajevna skupnost SAVA, odbor za LO in družbeno samozastito, skupaj s pionirskim odredom M. Verdika-Tomaža osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice vabita krajanje, aktiviste in mladino, da se udeležijo pohoda v Planino pod Golico do nekdanjega taborniškega doma, kjer bo srečanje gorenjskih partizanskih kurirjev. Ob tej priložnosti bo odkrita spominska plošča kurirske postaje G 10 in predana v oskrbovanje krajevni skupnosti SAVA in osnovni šoli Prežihov Voranc.

Srečanje gorenjskih kurirjev in odkritje plošče bo v soboto, 15. maja, ob 11. uri v Planini pod Golico pri bivšem taborniškem domu.

Zbor udeležencev pohoda bo ob 8. uri na trgu Toneta Čufarja pred krajevno skupnostjo SAVA Jesenice.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE

ŽOLNA, TEKMA, ALBIN, ANION, KNE, RJ, TRIER, VARŠAVA, WROCLAW, EL, ATA, REKA, TI, SCENE, ONAN, KEMI, MOL, KARAMBOLAŽA, JONAS, ARS, ADA, EAK, BRVAR, TULIO, RAROG, RO, ETIKA, KAJN, GDANSK, KRAKOV, ANITA, OLIVA, NATIČ, KOLAŠIN, PENA, AST, IVO, AVAR, VT, ČAS.

V torek, 11. maja, je komisija, ki so jo sestavljali: Lilijana Kos, Mile Crnovič, Ivan Puc in član uredništva, izžrebala nagradne rešitve križanke, objavljene v 16. številki Železarnja. Komisija je izvelela 15 rešitev, da je dobila deset pravih.

200 din prejme RUTH MARTINCIČ, Murova 14, Jesenice, po 150 din prejmeta ALICE ZVEGLJ, C. 1. maja 6, Jesenice in ZLATKO LIPOVŠEK, Strojne delavnice, po 100 din prejmejo ANICA SVETI-NAR, FRS, ELFIJA CATAK, Tavčarjeva 5, Jesenice, JANEZ ZUPAN - Remontne delavnice, gradbeni odd., po 75 din pa prejmejo TATJANA BERGANT, Planina pod Golico 57, Jesenice, ANTON KOCJANCIC, Krnica 3, Zg. Gorje, ZOFKA VIDIC - KO-FI in VLADIMIRA SODJA - faktorni oddelk.

Nagradenci, zaposleni v železarni Jesenice, bodo prejeli nagrade 15. junija pri svojih personalkah, nagradenci izven Železarnje pa po pošti ali na uredništvu Železarnje.

Vsem nagradencem iskreno čestitamo!

VELIKA TOMBOLA V LESCAH

Konjeniški klub Triglav Bled in Lovska družina Bled prirejata 16. maja VELIKO TOMBOLO na Hraški gmajni v Lescah s pričetkom ob 15. uri. Med tombolskimi dobitki so:

dva osebna avtomobila »VISA«, dva TV aparata »GORE-NJE«-color, motorna žaga, muflon, pet kosov betonske mreže, betonski mešalec, 2.000 kg cementsa, vhodna vrata »LIP«, lesena vitrina - zasteklena, srnjak in več sto drugih dobitkov.

ŠTUDIJSKE UGODNOSTI ZA IZOBRAŽEVANJE OB DELU

SŽ - ŽELEZARNA JESENICE z o. sol. o., Cesta železarjev 8 - 64270 JESENICE

razpisuje za šolsko leto 1982/83 študijske ugodnosti za izobraževanje ob delu:

III. stopnja	1	kadrovski	1
FNT kemija	1	SEO	1
VŠOD računalništvo	1	HV Jesenice	1
dipl. inž. metalurgije	2	Remontne del.	2
dipl. inž. strojništva	4	Remontne del.	2
inženir elektronike	1	Vzdrževanje	2
	1	Vzdrževanje	1
inženir strojništva	1	SEO	1
organizator dela -	2	Remontne del.	2
org. proizvodna smer	1	Energetika	1
elektro tehnik	3	Energetika	3
strojni tehnik	1		
obratni strojni tehnik	5	Strojne del.	5
kovinsko predelovalna usmeritev	2	Energetika	2
- srednji program			
- strojni mehanik	1	Remontne del.	1
elektro usmeritev -			
- srednji program -			
elektrikar energetik	10	Jeklarna	10
metalurška usmeritev -	2	Bluming štekel	2
- skrajšan program -	2	HV Bela	2
• talilec pri SM in el. peči	2-4	Jeklovlek	2-4
• valjavec pločevine	12	TKR	12
• hladno valjavec			
• žičar			
• adjuster metal. izdel.			
(preizkuševalec)			

Prošnja za pridobitev študijskih ugodnosti mora vsebovati naslednje podatke: rojstni datum; TOZD in oddelek; delovne naloge, ki jih delavec opravlja; delovna doba v Železarni Jesenice.

Prošnje je treba poslati na kadrovski sektor - odsek za izobraževanje do 15. junija.

ZAKLJUČEK SEZONE V SMUČARSKIH SKOKIH

Koncem aprila je kolektiv »Slovinc« riedil v ljubljani slovesnost ob zaključku letošnje sezone v smučarskih skokih. Od pokroviteljev je prvem trem iz vsake kategorije (od cicibanov do mladincev) v okviru tekmovalnega poka Cooctke podelil lične plakete. Med izbranci je bilo šest skakalcev občinske zveze smučarskih organizacij Jesenice in TVD Partizan Zirovnica. Med njimi sta Smid in Gasperin za prvi mesti prejela zlati plaketi. Ob tem se ponuja priložnost ocenjevanja letošnje sezone še z »domačega« zornega kota.

Naslov letošnjega ekipnega prvaka je osvojil kranjski Triglav pred Ilirijo iz Ljubljane. Na tretjem mestu je ekipa Jesenice-Zirovnica, kar je v primerjavi z lanskim letom enako, vendar je glede na število točk in na uvrstitve posameznikov očitno precejšen napredek. Poleg dveh posameznikov beležijo Jeseničani še ekipni zmagi v dveh kategorijah: med mlajšimi pionirji in starejšimi mladinci. Treba je še povedati, da je pri članih in mladincih vrstni red v pokalu nerealen zaradi odsotnosti reprezentantov na domačih tekmah. Pri tem so bili na slabšem ravno Jeseničani z Lotričem in članski ter Peljhanom in Dolarjem v mladinski reprezentanci.

Rajko Lotrič je v pokalu zasedel štirinajsto mesto, iz omenjenih razlogov pa uvrstitve še zdaleč ni realna. Po rezultatih, ki so naši javnosti nedvomno znani, je Rajko za Tepežem in Ulago tačas tretji mož našega skakalnega športa. Največji dosežek: dvanajsto mesto na tekmi svetovnega pokala v Planici. Od Tonija Justina smo letos več pričakovali. V tekmah za pokal je letos zbral sedem točk, najboljša uvrstitve pa je enajsto mesto na republiškem prvenstvu. Oba omenjena skakalca odhajata na službenega skaka, vendar bosta imela ugodne pogoje za kolikor toliko redno vadbo, medtem ko je Stanko Baloh, ki se iz JLA vrača, imel popolnoma izgubljeno sezono, ki jo bo težko nadoknadi. Točke za člansko ekipo sta prispevala še Dolar (enajsto mesto) in Peljhan. Ekipno so pri članih Jeseničani četrti.

Med starejšimi mladinci Jesenice letos nimajo predstavnika, izredno dobro pa sta se uvrščala mlajša mladina Grega Peljhan (drugi) in Tomaž Dolar (četrti). Treba je še poudariti, da je Peljhan osvojil naslova republiškega in državnega prvaka. Ekipi Jesenic sta fanta prinesla tretje mesto.

V svoji kategoriji, torej med mlajšimi mladinci, iz že omenjenih razlogov nista mnogo nastopala. V pokalu je Peljhan četrty in Dolar šesti, v resnici pa sta brez dvoma najboljša mlajša mladina v državi in ob Lotriču sta za prihodnjo sezono ob predlagani v širši izbor za državno A reprezentanco. Največji dosežek Peljhana: končno tretje mesto na turneji treh dežel in Dolarjevih 35 točk na mladinskem evropskem pokalu.

Tretji mlajši mladinec Grvala je bil v pokalu šestnajsti. Njegova najboljša uvrstitve je deveto mesto na eni od tekem v Planici. Ker intenzivno dela šele dve leti, ima ob rednem treningu še možnost, da ujame stik z vrhom. Ekipa Jesenic je v tej kategoriji na drugem mestu.

Najbolj skromno je jeseniški zastopstvo v kategoriji starejših pionirjev. Marko Baloh, ki je mnogo obetal, je sredi sezone (upamo, da samo začasno) odnehal, tako da mu od vidnejših uvrstitev šteje samo četrto mesto iz gorenjskega prvenstva v Begunjah. Borut Vovk je še začetnik – drugo leto intenzivnega delovanja – in ima še možnost napredovanja. Najboljši rezultat: 18. mesto na eni od tekem za pokal.

Najmočnejši so bili Jeseničani pri mlajših pionirjih. Joško Smid je tudi letos pokazal za svoja leta izredno znanje in je bil v vseskozi daleč najboljši. Čeprav ni sodeloval na dveh tekmah, je osvojil prvo mesto v pokalu, pa regijsko in republiško prvenstvo, za nameček pa še nekaj zmag v mednarodni konkurenci. Odlične dosežek pomeni tudi drugo mesto Marjanoviča in šesto D. Kaltenekarja. Oba sta ob odsotnosti Smida pobrala vsak po eno zmago na posamičnih tekmah. Ti trije, ob njih pa še ciciban Gasperin, ki je pristal na štirinajstem mestu, so skupaj zbrali 210 točk in s precejšnjo prednostjo osvojili ekipno prvo mesto. Nekoliko je zaostal njihov tovariš M. Košelnik. Najboljša uvrstitve je 4. mesto na gorenjskem prvenstvu.

Medtem ko je bila premoč Smida med pionirji pričakovana, pa pomeni prvo mesto Marjana Gasperina med starejšimi cicibani prijetno presenečenje. Še lani bolj v ozadiju se je letos odlično znašel in osvojil poleg pokala še regijsko in republiški naslov ter vse možne zmage na meddržavnih tekmah. Takoj za njim se je uvrščal Tomaž Knafelj, kar je zanj še večji uspeh, saj je leto mlajši. Odlikoval se je

zlasti v poletni sezoni, ko je dosegel tudi nekaj zmag v mednarodni konkurenci. Najboljša uvrstitve je zmaga na eni od tekem za pokal v Mostecu.

Tretji ciciban v ekipi, Franci Petek, novinec, takorekoč prvo leto na skakalnih smučeh, je pokazal skokovit napredek in na zadnji tekmi v Mostecu dosegel najboljšo uvrstitve – osmo mesto. Zbral je 13 točk, ravno dovolj, da so jeseniški cicibani dosegli prvo mesto. Za Jesenice-Zirovnico so skakali še Modrijan in Legat, ki se s tem športom ukvarjata tretje leto in dosegata mesta v kvalitetni sredini ter novinci Kapus, Bizjak in Kranjc.

Prav tako deluje med mlajšimi cicibani večina začetnikov. Med njimi za zdaj še ni fanta, ki bi posegal po slovenskem vrhu, kot razmeroma številna in homogena ekipa pa so si vseeno priborili drugo mesto. Največ (šesto mesto v pokalu) je pokazal Sebastian Urh, ki je bil drugi na gorenjskem prvenstvu. Deveti v pokalu je bil Pogorelec, enajsti L. Košelnik in dvanajsti M. Kaltenekar. Nastopili so še: Ravnik, Terek, Tomažević in Sedovnik. Ti cicibani so v glavnem iz Lesc in vasi Zirovnice krajevne skupnosti, ki so pod vodstvom Vinka Bogataja resno zastavili z delom in pripravi smo, da bo z množičnosti zrasla tudi kvaliteta.

Ce povzamemo navedene podatke, vidimo, da se je s tem športom v okviru jeseniške zveze letos ukvarjalo trideset fantov. Od teh se jih je skoraj polovica, natančneje štirinajst, uvrstila med petnajst najboljših v Sloveniji, med njimi jih je šest na prvih treh mestih, dva na najvišji stopnici. Če vemo, kakšno zaledje, kakšno številčnost tekmovalcev, še bolj pa, kakšen strokovni, organizacijski aparat imajo, na primer, v Kranju ali Ljubljani, si drzno spregovoriti o »fenomenu Jesenic«. Fenomenu, ki ga je vsekakor treba ohranjati in tudi razvijati. To ta generacija, ki odrasča, zares zasluži!

M.G.

Najboljši cicibani – smučarji skakalci – Slovenije (z leve) Batistič, Gasperin, Knafelj (Foto M.G.)

SMUČARSKI SKAKALCI V PREDMEJI

Prejšnjo soboto se je nekaj mladih skakalcev Jesenic oziroma Zirovnice udeležilo meddržavnih tekem – za pokal prvega majaja v Predmeji na Primorskem. Tekma se je odvijala v tako imenovani medsezoni na petindvajsetmetrski skakalnici, pokriti s plastiko. Fantje so se dostojno predstavili v sicer ne preveč močni konkurenci in praktično dosegli vse, kar je bilo mogoče. Med pionirji (starejšimi in mlajšimi skupaj) je zmagal Joško Smid, med cicibani pa Marjan Gasperin, ostali Zirovnčani pa so se tudi uvrstili pod vrhom. Čeprav samo s petimi nastopajočimi so osvojili ekipno zmago in pokal, drugi pa je bil kranjski Triglav.

REZULTATI:
Pionirji: 1. Smid (Jes.-Zir.) 226,5 (24, 23,5), 2. Kešnar (Triglav) 218,5 (23, 23), 3. Krapež (Predmeja) 209,5 (21,5, 23), itd.
Cicibani: 1. Gasperin 198,0 (21,5, 20,5), 2. Knafelj (oba Jes.-Zir.) 194,5, 3. Zupančič (Zir.) 184,5 (19,5, 19,5), 4. Petek 182,0 (19,5, 20), 5. Legat (oba Jes.-Zir.) 178,5 (19,5, 19,5) itd.

M.G.

TRHLE VEJE : ZLATA SELEKCIJA NEDELJSKEGA 4 : 8 (1 : 3)

Športno-rekreacijska skupina Trhle veje je v okviru praznovanja, ki udeležijo ob 10-letnici njenega delovanja, izvala tudi nogometno ekipo znanih imen slovenskega, jugoslovanskega in svetovnega športa – Zlato selekcijo. Ekipi sta se pomerili v naslednjih postavah:

Trhle veje: Franc Košir, Oto Prešeren, Jernej Pavlič, Matjaž Pogačnik, Bojan Erjavšek, Zdravko Kavčič, Cene Straus, Jože Avenak, Uroš Ogrin, Stanko Smolej, Mile Crnovič, Cene Rojnik, Marjan Sršen, Viki Stražisar, Jože Sturm, Rajko Peternej in tehnični vodja ekipe Mirko Klinar. Zlata selekcija: Miro Cerar, Ivo Daneu, Brane Oblak, Janez Brodnik, Tone Vojgrinc, Stefan Seme, Jože Papič, Cveto Pavčič, Franek Klemenc, Bogdan Norčič, Ilijaš, Janez Albreht, Tof.

Sodil je Zvone Zanožkar. Čeprav je kakih 1500 gledalcev burno pozdravilo domačo ekipo in je le-ta preseneti svoje nasprotnike tudi z darilom, vrednim njihovega imena, je začetek kljub temu pripadel nasprotnikom. Sodniška kuhinja je opravila svoje in kapetan domače ekipe – špica napada – Franc Košir je že v uvodnih minutah dobil rdeči karton in svojih je od takrat lahko pomagal le z zbadanjem nasprotnika prek mikrofona.

Sicer pa je igra tekla dalje in po nekaj minutih odipavanja sta se pričeli mreži polniti. Mreža domačih nekoliko hitreje, mreža gostov nekoliko počasneje. Na koncu gostje niso mogli uti zmagi, pa čeprav so v gol postavili samega Tofa.

Gledalci so bili prav gotovo lahko zadovoljni, saj so v svoji sredi pozdravili res znana športna imena in jih videli, kako se znajdejo na področju, ki ni njihov. Z igro domačega moštva pa so bili lahko zadovoljni ali pa tudi ne. Ker to niti ni važno. S prireditelji smo namreč želeli izpolniti nek jeseniški večer, predvsem pa se pridružiti humani akciji pomoči paraplegikom, ki jo Zlata selekcija s takimi prireditvami uspešno vodi.

J.R.

V NEDELJO 10x KOFLERJEV MEMORIAL V VRATIH

Postaja gorske reševalne službe Dovje-Mojstrana bo v nedeljo, 16. maja, izvedla vsakoletno smučarsko tekmovalje v veleslalomu za memorial znanega alpinista in gorskega reševalca Zvoneta Koflerja iz Mojstrane, ki se je ponesrečil v prometni nesreči ob povratku z uspešnega vzpona našave odprave na Isot-O-Nal v Himalaji.

Letošnje tekmovalje bo še posebej slovesno, saj bo jubilejno, že deseto po vrsti. Organizatorji so na tekmovalje, ki bo na smučišču pod severno triglavsko steno v Vratih, povabili člane vseh postaj GRS iz Slovenije, obeta pa se tudi zanimiva mednarodna konkurenca, saj se bodo tekmovalci udeležili gorski reševalci iz Avstrije in Italije, povabili pa so tudi reševalce iz ČSSR. Start nedeljskega tekmovalja bo ob 9. uri, razglasitev rezultatov pa po končanem tekmovalju v Aljaževem domu v Vratih.

ELAN : JESENICE 1 : 3

V nedeljo, 9. maja, so jeseniški nogometaši gostovali v Novem mestu pri ekipi Elana. Jeseničani so tudi tokrat igrali zelo dobro in dosegli svojo tretjo zaporedno zmago oziroma drugo zaporedno v gosteh. Jeseničani so bili vso tekmo boljše nasprotniki in pri rezultatu tri proti nič zastreljali nekaj izrednih priložnosti. Domači igralci so po napaki gostujoče obrambe rezultat znižali.

V jeseniški ekipi so vsi igrali dobro, posebej pa je izstopal strellec dveh zadetkov Lamberger, poleg njega pa je bil strellec še Nedim Omanović.

Nastopili so: TOKIČ, OKRŠLAR, OSMLJEVIČ, OMANOVIČ M., IGUNJATOVIČ, TROHA, BEŠIČ, OMANOVIČ N., MLAKAR, LAMBERGER, DABIZLJEVIČ.

V nedeljo, 16. maja, igrajo jeseniški nogometaši doma na igrišču v Podmežakli z ekipo Usnarja iz Vrhnike. Tekma se bo pričela ob 16.30.

STOTICA KADETOV

Dvorana osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice : Radovljica 111:55 (53:19), sodila sta Čebulj (Dovje) in Rakovič (Jesenice).

Za Jesenice so igrali: Sučur, Catak, Pogacnik, Kovacec, Seršen, Kavčič, Alibegović, Molnar, Tomsic.

Radovljiška kadetka vrsta se tokrat ni mogla meriti z Jeseničani, ki so polnili kot kot za stavo. Igrali so izvrstno v napadu, v obrambi pa so si po nepotrebnem prehitro nabrali osebne napake, tako da ta ni bila več tako trdna kot v prvem polčasu. Če bodo mladi jeseniški košarkarji zaigrali tako dobro tudi v naslednjih tekmah, jim vrh lestvice ne more uiti.

ZMAGA PO DVEH PORAZIH

Po dveh precej visokih porazih z najboljšima ekipama na Gorenjskem, kranjsko Savo in zirovsko Alpino, so jeseniške kadetinke na domačem igrišču premagale solidno vrsto Lokainvesta iz Skofje Loke.

Tekma je bila zaradi deževnega vremena v telovadnici osnovne šole Prežihov Voranc, sodila sta Beg in Mlačnikova.

JESENICE : LOKAINVEST SKOFJA LOKA 55:44 (29:25)

Za Jesenice so igrali: Plipovič, Berus, Catak, Faletič, Bešič, Smirnar, Ališič, Deretič, Bartelj, Smolej, Lah in Ključević.

MLADINCI – RADOVLJICA : JESENICE 59:77 (29:37)

Telovadnica osnovne šole v Radovljici, sodila sta Kovčič in Strniša (oba Kranj). Za Jesenice so igrali: Železnik, Softič, Blagne, Zimic, Narobe, Stanjčević, Tušek, Lunder, Trifkovič, Brgant, Dušančič, Alibegović in Beretin.

Jeseničani so odlično pričeli in v 16. minuti srečanja vodili že z dvajsetimi točkami prednosti. Proti koncu prvega dela igre pa so popustili in dovolili domačim znižati prednost na osem košev.

Do desete minute v drugem polčasu so Radovljičani zmanjšali prednost Jeseničanov na vsega tri točke, ti pa so za nameček ostali še brez starih igralcev, ki so morali zapustiti igrišče zaradi petih osebnih napak. Obetala se je izenačen za ključne tekme, toda igralci, ki so pri gostih vstopili v igro, so svoje naloge dobro opravili in brez težav strli odpor borbenih košarkarjev Radovljice.

Sredi tega tedna so jeseniški mladinci odigrali srečanje z Lokainvestom iz Skofje Loke, v soboto pa igrajo še s Triglavom iz Kranja v Pomežakli ob 17. uri.

Kadetskno moštvo bo v nedeljo gostovalo v Šenturju.

MB

PRVENSTVO DELOVNE SKUPNOSTI E-TKR-NG V STRELJANJU Z ZRAČNO PUŠKO

V petek, 7. maja, je v prostorih strelske družine Triglav potekalo tekmovalje v streljanju z zračno puško. Udeležilo se ga je 44 sodelavcev delovne skupnosti E-TKR-NG, od tega 13 žensk in 31 moških. Vsak tekmovalce je imel pet poskusnih strelcev ter 20 strelcev za oceno. Vse priznanje za uspešno organizacijsko vodstvo strelske družine Triglav z Damirom Svetlinom na čelu.

REZULTATI – ŽENSKKE: 1. Maja JUNEŽ, SEO, 117 krogov, 2. Jana JAMAR, RO, 112, 3. Anka LAGOJA, OTK, 100, 4. Meta TEPINA, SEO, 88, 5. Diana AZMAN, SEO, 83, 6. Bernarda GASPERSIC, NG, 80, 7. Jožica SETINC, OTK, 77, 8. Milica ŠEGA, SEO, 73, 9. Alenka TRAMPUŠ, SEO, 70, 10. Milena LUŽNIK, RO-EG, 64, 11. Majda KURAS, RO, 53, 12. Branka REBOLJ, RO, 39, 13. Veronika KOROŠEC, SEO, 37 krogov.

MOŠKI: 1. Mitja KOŠIR, SEO, 156 krogov, 2. Marjan BERNOT, SEO, 147, 3. Mirko PODGORŠEK, RO, 145, 4. Janez BABIČ, NG, 129, 5. Damir FILIPIČ, OTK, 128, 6. Marjan ŽIDANEK, RO, 128, 7. Janez ŽNIDAR, OTK, 127, 8. Brane BULOVEC, SEO, 124, 9. Rado TOLAR, RO-EG, 121, 10. Franc URBANC, OTK, 120 krogov itd.

baj

PRVENSTVO ŽELEZARNE V MALEM NOGOMETU ZA LETO 1982

Komisija za športno rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata Železarne v izvedbi NK Jesenice razpisuje tekmovalje za prvenstvo Železarne za leto 1982.

Tekmovalje se bo pričelo v ponedeljek, 31. maja, ob 15.30 v športnem parku v Podmežakli.

Ekipa šteje sedem plus tri tekmovalce. Rezervni tekmovalci se lahko menjaajo poljubno s predhodno prijavo sodniku. Čas igranja je 2 x 15 minut. Igra in sodi se po pravilih NZJ s tem, da nedovoljenega položaja igralca ni, četudi je ta v vratarjevem prostoru. Izključen igralec se v istem dvoboju ne more vrniti v igro, lahko pa po preteku časovne kazni v igro vstopi rezervni igralec. Igralec, ki bo izključen trikrat, je avtomatično izključen do konca kola.

V primeru izgedov, ki jih povzročijo igralci ali gledalci, lahko sodnik po svoji presoji prekine tekmo. Take primere razsoja in o njih odloča disciplinska komisija, ki jo sestavi komisija za športno rekreacijo pri IO sindikata Železarne. Ista komisija tudi rešuje pritožbe, ki jih morajo kapetani ekip najaviti v zapisnik takoj po zaključku tekme.

Prijava igralcev velja le za eno tekmo, v naslednji tekmi lahko kapetan ali referent v celoti zamenja moštvo. Sistem tekmovalja bo objavljen po prejetih prijavah skupaj z razporedom tekmovalja.

Prijava pošljite na sindikat Železarne do ponedeljka, 20. maja, do 12. ure, nakar bo zbranje v sejni sobi (stari IBM).

Aktivni igralci nimajo pravice nastopa, sicer bo ekipa, ki bo nastopala s takim igralcem, diskvalificirana.

Igralci lahko igrajo le v copatah brez trdih čepov in morajo biti v športnih oblačilih.

OBVESTILO UDELEŽENCEM PRVENSTVA ŽELEZARNE V STRELJANJU

V tednu od 10. do 14. maja poteka prvenstvo Železarne v streljanju z zračno puško na strelišču SD Triglav na Javorniku. Že prvi dnevi tekmovalja kažejo veliko udeležbo in dobre rezultate.

Strelska družina obvešča vse, ki se želijo udeležiti tega tekmovalja, da bo tekmovalje le še v četrtek, 13. maja in v petek, 14. maja, dopolnje in popoldne.

V soboto, 15. maja, tekmovalja ne bo več, in sicer zaradi strelskih tekmovalj v občini Jesenice, ki jih organizira tudi SD Triglav.

Zato prosimo delavce TOZD in delovnih skupnosti Železarne za razumevanje in jih ponovno vabimo, da se tekmovalja čim bolj številno udeležijo v četrtek in petek.

Vsem želimo kar največ športne sreče in dobrih zadetkov.

UOSD Triglav

REKREACIJSKO TEKMOVANJE V KOŠARKI

Komisija za šport in rekreacijo pri IO ZTKO Jesenice razpisuje na osnovi letnega programa športnorekreacijskih tekmovalj trimesko prvenstvo občine Jesenice v košarki za leto 1982.

Tekmovalje je dvokrogno (spomladansko-jesenski del). Pričetek prvega dela lige bo predvidoma v drugi polovici maja na košarkarskih igriščih v Podmežakli.

Prijave je potrebno poslati do 19. maja do 16. ure na naslov: ZTKO Jesenice – Ledarska 4. Prijava mora vsebovati spisek igralcev z letnico rojstva in naslov vodje ekipe.

Prijavnina znaša 300 din in jo lahko vplačate na žiro račun: 51530-678-8/302 – ZTKO Jesenice ali na zbranje, ki bo 19. maja ob 16. uri v sejni sobi športnega društva Jesenice v Podmežakli.

MLADE TEKMOVALKE NAVDUŠILE

V nedeljo je bilo v organizaciji TVD Partizan Jesenice občinsko prvenstvo v športni gimnastiki za pionirke. Tekmovalje je bilo lepo pripravljeno v veliki telovadnici osnovne šole Tone Cufar, kar ni bilo težko, saj je tam na voljo vse najkvalitetnejše telovadno orodje za žensko gimnastiko, ki ga izdeluje begunjski ELAN, na voljo pa je tudi veliko blazin, kar je osnovni pogoj za varnost telovadk.

Pionirke so tekmovalce v treh razredih. Deklice, ki že od oktobra obiskujejo dvakrat tedensko gimnastično šolo v okviru programa SSD osnovne šole Tone Cufar, so tekmovalce v dveh starostnih skupinah s težavnostno stopnjo I. selekcije. V skupini male šole je tekmovalo devet deklic, v skupini prvih in drugih razredov osnovne šole pa 17 deklic. Vse so bile prisrčne. Zanje je bila to prva uradna tekma, kjer so se borile za odličja. V skupini druge selekcije se je pomerila trinajst tekmovalk z zahtevnejšim programom. Te deklice vadijo orodno telovadbo že tretjo sezono in kar lepo so že napredovale pri osvajanju tudi težjih telovadnih elementov. Sedem med njimi pa si je pridobilo na štirih kvalifikacijskih tekmovaljih tudi pravico nastopiti na republiškem prvenstvu, ki bo 22. maja v Mariboru. Prav gotovo je to najboljša generacija mladih telovadk, kar smo jih imeli na Jesenicah v nekaj zadnjih letih.

V skupini male šole je bila najboljša šestletna Sandra Možina, v skupini prvih in drugih razredov pa je bila najuspešnejša Lea Mihelič SSD OS Tone Cufar, od drugega do šestega mesta pa so bile razlike majhne, kar govori o nadarjenosti teh deklic. Zelo zagrizeno in napeto borbo so vodile pionirke II. selekcije. Dobre rezultate dan je imela mala Sandra Stefa-

novska, ki ni napravila nobene večje napake, pokazala pa je tudi največ težkih elementov in na koncu zaslužen zmaga z oceno 36,55 točk. Drugo in tretje mesto sta si razdelili Nina Slamnik in Dagmar Brajkovič. Slamnikova je naredila nekaj napak zaradi lažje poškodbe kolena, kovičeva pa zaradi treme. Tudi četrto, peto mesto sta si delili dve: Borka Krejčič in Mojca Perat. Slaba uvrstitve Reboljeve, ki se je tudi kvalificirala na republiško prvenstvo že na jesenskih tekmovaljih, pa je zaradi še ne dovolj razgibane noge, ki jo je imela dva tedna v mavcu.

Rezultati:
I. selekcija – mala šola (9): 1. Sandra Možina 34,50, 2. Andreja Kero 33,40, 3. Tina Klančnik 31,20, 4. Živa Avenak 29,70, 5. Mirjana Čirovič 29,10, 6. Tanja Bertonec 28,40, 7. Saska Obid 27,90, 8. Silvia Karlin 25,10, 9. Jana Lagoja 24,60.
II. selekcija – I. in 2. raz. (17): 1. Lea Mihelič 38,20, 2. Dušica Živanovič 36,50, 3. Alenka Gasar 36,40, 4. – 5. Barbara Pavlinček in Karmen Oblak 36,30, 6. Nataša Kero 36,10, 7. Manca Klinar 35,90, 8. Norma Pintar 35,80, 9. Nika Avpič 35,40, 10. – 11. Doroteja Čatlak in Irena Bertonec 34,60, 12. Margita Zupanc 34,50, 13. Sandra Banovšek 33,85, 14. Darja Mahkovic 31,70, 15. Polona Zagar 30,0, 16. Bojana Eržen 28,70, 17. Eliza Seničak 23,80.

II. selekcija (13): 1. Sandra Stefanovski 36,55, 2. – 5. Nina Slamnik in Dagmar Brajkovič 35,80, 4. – 5. Borka Krejčič in Mojca Perat 33,70, 6. Sasa Bunčič 32,90, 7. Milica Kos 32,20, 8. Elida Seničak 31,70, 9. Tina Zupančič 29,90, 10. Tina Bunčič 28,40, 11. Aleksandra Dabižljčević 26,90, 12. Petra Rebolj 22,40, 13. Jana Križnar 17,70. L.M.

USPELA CICIBANOVA OLIMPIADA

Niti slabo vreme in mraz niso motili malih solarjev in solark, ki so se v soboto zbrali na drugi cicibanovi olimpiadi. Športna hala v Podmežakli je gostila kar 227 bodočih solarjev in solark.

Otroški živ-zav je kar precej ogrel tudi številne starše in druge gledalce. Po prirediteljem mimosodu vseh sodelujočih je prireditelj najprej pozdravila pomočnica ravnateljice jeseniških vzgojnovarstvenih organizacij Ivanka Onušič. Nato pa je olimpiado pozdravil in odprl podpredsednik izvršnega sveta skupščine občine Jesenice Jože Resman.

Malčki so nato izvajali trinajst različnih vaj. Vsak od sodelujočih je moral opraviti vseh trinajst vaj, ki so bile sestavljene tako, da so otroci resnično lahko pokazali, kaj zmorejo, oziroma kaj se naučijo v vzgojno-varstvenih organizacijah in mali soli. Uro in pol je trajala vadba, vendar pa bi nastopajoči radi še kar nadaljevali.

Dopisujte v Železarnjo

DRUGI TURNIR V TENISU

Turnir v počastitev dneva mladosti bo v soboto, 22. maja, s pričetkom ob 7. uri zjutraj. Prijavitve se lahko v pisarni športnega društva Jesenice do petka, 21. maja.